

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΔΠΜΣ)

«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ»

ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΚΑΙ

ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

Master of Science in «Law and Informatics»

Διπλωματική Εργασία

Θέμα : Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις υπό το πρίσμα της νέας Οδηγίας 680/2016 για τις διωκτικές αρχές και η καταγραφή τους σε πληροφοριακό σύστημα.

Της ΜΑΡΙΑΣ ΛΕΟΝΤΙΤΣΗ

Επιβλέπων καθηγητής : ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ

Μέλη εξεταστικής επιτροπής :

- 1. ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ**
- 2. ΜΑΣΤΡΟΚΩΣΤΑΣ**
- 3. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ.....	11
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ.....	11
ΘΕΣΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 253 Α ΚΠΔ.....	15
ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΑΤΥΠΩΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 6 ΤΟΥ Ν. 2928/2001.....	18
ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 253 Α (ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	19
Η ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ.....	21
ΟΙ ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΗ ΤΗΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗΣ... ..	25
ΟΙ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ.....	25
Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ.....	26
Η ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ Ή Ο ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	28
ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 253 Α ΤΟΥ ΚΠΔ.....	30
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΟΒΑΡΩΝ ΕΝΔΕΙΞΕΩΝ.....	31
Η ΑΝΑΓΚΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ.....	33
Η ΕΚΔΟΣΗ ΕΙΔΙΚΑ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΜΕΝΟΥ ΒΟΥΛΕΥΜΑΤΟΣ.....	35
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΑΝ ΤΟ ΕΔΔΑ.....	36
ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΔΔΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ.....	40
ΥΠΟΘΕΣΗ SHANNON ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.....	40
ΥΠΟΘΕΣΗ TEIXEIRA DE CASTRO.....	43
ΥΠΟΘΕΣΗ : Edwards και Lewis κατά Ηνωμένου Βασιλείου.....	46
ΥΠΟΘΕΣΗ Ramanauskas v. Lithuania.....	47
ΥΠΟΘΕΣΗ Vanyan v. Russia.....	50
ΥΠΟΘΕΣΗ Bannikova κατά Ρωσίας.....	51
ΥΠΟΘΕΣΗ Ali v Roumania.....	55
Η ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗΣ ΣΤΑ ΑΛΛΟΔΑΠΑ ΔΙΚΑΙΑ.....	61
Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΔΔΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ.....	65
Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΔΔΑ ΣΤΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	71
Η ΑΡΧΗ NEMO TENETUR SE IPSUM PRODERE/ACCUSARE.....	83

ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΟΝ Ν. 2472/97 ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	87
ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΩΚΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ.	89
ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΓΚΕΚΑΛΥΜΜΕΝΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΝΕΡΓΟΥΝΤΩΝ ΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ.....	97
Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΝΑ ΔΙΕΞΑΓΟΝΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΩΝ Ή ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ.	100
Η ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑΣ ΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΡΧΗΣ.	108
ΑΞΙΟΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΩΝ ΣΥΓΚΕΚΑΛΥΜΜΕΝΑ ΔΡΩΝΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ.	108
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ.....	110
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 253 Α ΚΠΔ.....	110
ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ.....	110
ΔΟΜΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	111
SERVER.....	112
ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	112
ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	117
ΤΕΙΧΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ (Firewall).....	118
ΑΠΟΜΑΚΡΥΣΜΕΝΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ.....	118
OPEN VPN.....	119
ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΕΙΣ.....	121
ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΕΛΙΚΟΥ ΧΡΗΣΤΗ.....	121
ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΩΝ.....	123
ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	135

«Es ist auch sonst kein Grundsatz der Strafprozessordnung, dass die Wahrheit um jeden Preis erforscht werden müsste»

« Δεν υπάρχει καμία αρχή στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας που να ορίζει ότι η αλήθεια πρέπει να βρεθεί με κάθε κόστος»

Γερμανός Δικαστής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η τρομοκρατία υπονομεύει το αίσθημα ασφάλειας των πολιτών, δημιουργώντας αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα προστασίας εκ μέρους της πολιτείας. Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις εισήχθησαν στην ποινική διαδικασία για να καλύψουν ανάγκες πρόληψης και καταστολής συγκεκριμένων εγκλημάτων ώστε να αρθεί το πρόβλημα ανασφάλειας που προκαλείται από την εγκληματική συμπεριφορά. Ωστόσο λόγω του επαχθούς χαρακτήρα τους παράγουν σημαντικές συνέπειες για τα ατομικά δικαιώματα καταδεικνύοντας την έλλειψη ενός άρτιου νομοθετικού πλαισίου για την ρύθμιση των αστυνομικού δικαίου ζητημάτων, έλλειψη η οποία συνιστά πρόβλημα για το κράτος δικαίου και πρέπει σύντομα να αντιμετωπιστεί ώστε οι πράξεις αυτές να είναι αποτελεσματικές και να επιτελούν το έργο που είναι προορισμένες. Στην παρούσα εργασία προτείνουμε από την πλευρά μας μια λύση, που θα μπορούσε να «εκσυγχρονίσει» τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, αλλά κυρίως να συμβαδίζουν αυτές με τα ατομικά δικαιώματα, μην αφήνοντας περιθώρια αμφισβήτησης τους.

ABSTRACT

Terrorism is a sort of action that undermines citizens' sense of security, raising doubts about the state's ability to protect its citizens. The special investigation acts were introduced in the criminal proceedings in order to fulfill the need to prevent and punish certain crimes so as to address the insecurity that is caused by criminal behavior. However, due to their onerous nature, these acts have important implications to the individual human rights, revealing the lack of a sound legal framework that regulate police law's matters, causing concerns to the rule of law and must soon be dealt with so as these acts are effective to their cause. In this paper, we make a suggestion and a proposal that can modernize these special investigation acts keeping in mind that in order to leave no room for controversy we must above all protect the human rights.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας κ. Θεοχάρη Δαλακούρα, για την καθοδήγησή του και την πολύτιμη συμβολή του σε κάθε φάση της δημιουργίας της.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, για την ανεκτίμητη στήριξή τους και την υπομονή τους, κατά την συγγραφή της παρούσας εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προτασόμενη ρήση του Γερμανού δικαστή ότι «δεν υπάρχει καμία αρχή στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που να ορίζει ότι η αλήθεια πρέπει να βρεθεί με κάθε κόστος» δίνει το στίγμα και το πλαίσιο της παρούσης εργασίας αλλά και τη βάση των σκέψεων και αντιλήψεων, που επικυριαρχούν στην ακόλουθη ανάλυση του θέματος σχετικά με τις ειδικές ανακριτικές πράξεις υπό το πρίσμα της νέας οδηγίας 680/2016 για τις διωκτικές αρχές και η καταγραφή τους σε πληροφοριακό σύστημα. Κάθε κείμενη διάταξη δεν μπορεί παρά να συλλειτουργεί με ηθικούς και αξιακούς κανόνες για την προστασία του ανθρώπου και του κοινωνικού συνόλου.

Πράγματι οι κείμενες διατάξεις, είτε του εσωτερικού δικαίου κάθε χώρας και κυρίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε οι οδηγίες, οι οποίες εκπορεύονται από τα θεσμικά όργανα αυτής, σίγουρα επιδιώκουν την αντιμετώπιση του συνεχώς εξειδικευόμενου εγκλήματος, το οποίο κατά κοινή ομολογία, ειδικότερα με τη χρήση του διαδικτύου, των δυνατοτήτων αυτού και των ραγδαίων τεχνολογικών ανακαλύψεων στον επιστημονικό τομέα προηγείται πολλά βήματα της καταστολής και της πρόληψης. Εκεί εγείρονται τα τεράστια ερωτηματικά για την προστασία του ανθρώπου και του κατηγορουμένου, πάντοτε στο πλαίσιο των δικονομικών δικαιωμάτων του. Έτσι, θεωρία και πράξη διαμόρφωσαν κανόνες, που έχουν αποτυπωθεί στην ΕΣΔΑ, στο Σύνταγμα (Συντάγματα) και στις κείμενες διατάξεις ουσιαστικού ποινικού και δικονομικού δικαίου, αλλά και σε άλλες, όπως η προστασία των προσωπικών δεδομένων κλπ.

Ο ενασχολούμενος σήμερα νομικός με αυτά τα θέματα επιτακτικά, δεοντολογικά, νομικά και ηθικά, πρέπει να διαθέτει πράγματι ένα υποψιασμένο «οξυδερκές βλέμμα»¹, που να κατευθύνεται στο παρελθόν, στο παρόν αλλά και στο άμεσο μέλλον, όπου είναι δεδομένο ότι, χωρίς καμμία αμφιβολία, βιώνουμε αλλά και θα βιώσουμε πολύ πιο έντονα τη **διάδραση ανθρώπου** με το πολυμερές κύκλωμα του διαδικτύου και του υπολογιστή. Δηλαδή, κατά τους σύγχρονους μελετητές, ο όρος «**μετάνθρωπος**»² (posthuman, transhuman) ορίζεται από την ενίσχυση μεν της γνωστικής, αντιληπτικής και συναισθηματικής αλλά και φυσικής ικανότητας του ανθρώπου μέσω της εφαρμογής ποικίλων τεχνολογικών παρεμβάσεων, αλλά ταυτόχρονα δημιουργείται και ανοίγει ένα τεράστιο πεδίο αλλοτρίωσης του ανθρώπου ως ατόμου και ως κοινωνίας, διότι οι άνθρωποι θα είναι άνθρωποι της **διεπαφής** (interface) με την Η/Υ και το διαδίκτυο. Εκεί παρεμβαίνουν ηθικοί και αξιακοί διαχρονικοί κανόνες και απαιτούν, αξιώνουν τον άνθρωπο ως ολοκληρωμένη προσωπικότητα και όχι ως εξάρτημα, άβουλο και υποταγμένο σε βουλήσεις τρίτων και δη βουλήσεις ποικίλων εξουσιών, που αναδύονται μέσα από τις εξειδικευμένες αυτές εφαρμογές. Και έτσι, λίγο πιο πέρα, η σκέψη μας και η ανησυχία μας οδηγείται ευθέως στους κινδύνους για την επιβίωση της δημοκρατίας, διότι οι βάσεις του πολιτεύματος, όπως είναι δεδομένο, δεν ορίζονται από τις κείμενες μόνο διατάξεις αλλά και από τις αξιακές αρχές, που λειτουργούν και στηρίζουν τη δημοκρατία και από τις θεμελιώδεις προϋποθέσεις επιβίωσης αυτής, που είναι η

¹ Βλ. στο συλλογικό έργο *Κλασικοί κατά*, 2017, εκδ. Γκόννη, σελ. 89, Salvatore Settis «Διανοούμενοι και κοινό αγαθό στην πόλη».

² Βλ. συλλογικό έργο *Μετάνθρωπος*, επιμ. Δ.Γερούκαλης, εκδ. Αρμός.

θεσμική αυτοσυγκράτηση που οφείλουν να δείχνουν οι εκάστοτε κυβερνώντες, με στόχο πάντοτε την προστασία ατόμου και κοινωνίας³.

Η μεγάλη, λοιπόν, πρόκληση είναι να κινούμαστε στη μελέτη των σύγχρονων κειμένων κανονιστικών διατάξεων με αυτό το «οξυδερκές βλέμμα», που τροφοδοτείται από την ιστορία, τη γνώση, την επίγνωση, την ενσυναίσθηση και την πρόβλεψη των επερχομένων είτε ως δεδομένων είτε ως μελλοντικών κινδύνων, εφόσον οι πηγές των επερχομένων έχουν ήδη αναβλύσει το προϊόν τους.

³ Βλ. Δ.Σωτηρόπουλος, Καθημερινή, 16/9/2018, στην παρουσίαση του βιβλίου *Πώς πεθαίνουν οι δημοκρατίες* των Steven Levitsky and Daniel Ziblatt.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ.

Κατά την δεκαετία του 1990 υπήρχε μια αμφισβήτηση του οργανωμένου εγκλήματος στη χώρα μας. Αυτό μαρτυρούν και οι εκθέσεις που στηρίζονταν στα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος και υπέβαλε ετησίως, ως είχε υποχρέωση, το Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως, για την έκταση και τις τάσεις του οργανωμένου εγκλήματος στη χώρα μας. Οι εκθέσεις αυτές στηρίζονταν στα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος που αναφέρονταν στο Παράρτημα Γ' του εγγράφου 12247/1/94 REV 1 ENFOPOL 161 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έκθεση του έτους 1996 όπου αναφερόταν επί λέξει ότι «*οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες δεν παίζουν ρόλο στην Ελλάδα*» και ότι «*οι διαθέσιμες πληροφορίες δείχνουν ότι οι εγκληματικές ομάδες που ανακαλύφθηκαν και στη συνέχεια εξαρθρώθηκαν από τις Ελληνικές Αρχές Εφαρμογής του Νόμου είναι μάλλον η εξαίρεση παρά ο κανόνας. Δεν έχουν την απαραίτητη εκείνη δομή, συνοχή και οργάνωση οι οποίες θα μπορούσαν να τους επιτρέψουν να έχουν διάρκεια στη δραστηριότητα τους μετά τη σύλληψη κάποιων από τα μέλη τους*». Κάποια αλλαγή παρατηρείται στην έκθεση του έτους 1997 όπου αναφέρεται πλέον έστω με επιφυλάξεις ότι «*το οργανωμένο έγκλημα έχει ήδη κάνει την εμφάνιση του στη χώρα μας*» και ότι «*η δράση ξένων*

οργανωμένων εγκληματικών ομάδων στη χώρα μας, κυρίως Αλβανικών και Ρωσικών, έχει αρχίσει ήδη και αναμένεται να ενταθεί»⁴.

Το ότι το οργανωμένο έγκλημα είχε πλέον εισβάλει στην Ελλάδα είχε απασχολήσει και τον τύπο της εποχής, όπου αναφερόταν σε αυτό σε δημοσιεύματα του⁵.

Ο σκεπτικισμός με τον οποίο αντιμετωπίστηκαν οι αφθονούσες ενδείξεις του οργανωμένου εγκλήματος από την πλευρά της πολιτείας ενδέχεται να οφείλεται και στο δυσαπόδεικτο της εν λόγω δράσης. Εξάλλου η διαπίστωση οργανωμένης δράσης προϋποθέτει την ανακριτική δυνατότητα «διάκρισης των συναφειών» μεταξύ των επί μέρους εγκλημάτων. Αν η διάγνωση αυτή δεν καταστεί δυνατή, τότε οι επί μέρους πράξεις αντιμετωπίζονται απλώς ως «κοινά εγκλήματα». Για να καταστεί αυτό όμως δυνατό έπρεπε να θεσπιστούν και στη δική μας έννομη τάξη οι λεγόμενες ειδικές (μυστικές) ανακριτικές τεχνικές. Οι πράξεις αυτές όμως τελούσες σε προφανή αντίθεση προς την φιλοσοφία του κράτους δικαίου και αποπνέουσες περισσότερο το πνεύμα ενός αστυνομικού κράτους, φάνταζαν όχι λιγότερο επικίνδυνες για τις θεμελιώδεις ελευθερίες από ότι η ίδια η δράση του οργανωμένου εγκλήματος στη χώρα μας, το οποίο υποτίθεται ότι θα εξιχνιαζόταν με αυτές. Ωστόσο το αίτημα για τη θεσμοθέτηση τους δεν συνιστούσε αίτημα για λιγότερο, αλλά ίσα ίσα για περισσότερο κράτος δικαίου. Το δίλημμα, λοιπόν, ενώπιον του οποίου βρισκόταν η έννομη τάξη μας πριν από το ν. 2928/2001 δεν ήταν τόσο το να προβλέπονται ή να μην προβλέπονται σε αυτήν οι ειδικές

⁴ Νικόλαος Λίβος – Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις – Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος – Τεύχος α΄: Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος. Σελ. 72 επ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ.

⁵ (Δ. Νικολακόπουλος – Αφιέρωμα στο οργανωμένο έγκλημα, στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» της Κυριακής 28 Σεπτεμβρίου 1997, σελ. Α 43.

ανακριτικές πράξεις αλλά στο να ορίζεται ή να μην ορίζεται ρητά στο νόμο αυτό που ήδη ελάμβανε χώρα ως ανακριτική πρακτική, πλην όμως διενεργούνταν σε δικαιοκρατικά γκρίζα περιοχή μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας, η οποία ούτε τη θεσμική θέση των ίδιων των ανακριτικών υπαλλήλων εξασφάλιζε, ούτε τα δικαιώματα του καθ' ου οι ανακριτικές αυτές τεχνικές κατοχύρωνε. Η έλλειψη εξάλλου προβλέψεων σχετικά με την διενέργεια ειδικών ανακριτικών πράξεων έθετε και ένα σοβαρό πρόβλημα περί την απονομή της δικαιοσύνης. Και αυτό επειδή οι ανακριτικοί υπάλληλοι που ήταν επιφορτισμένοι με την διαλεύκανση του οργανωμένου εγκλήματος στην χώρα μας δεν είχαν εκπαιδευτεί (και είναι ζήτημα αν έχουν ακόμα) στην εξιχνίαση όχι μεμονωμένου εγκλήματος που τελείται από μεμονωμένο δράστη, αλλά στην αποκάλυψη ολόκληρης της εφοδιαστικής αλυσίδας που υποκρύπτεται πίσω από την τέλεση του συγκεκριμένου εγκλήματος, αλλά είχαν μάθει να σταματούν την έρευνα τους και να θεωρούν ως επιτυχία τους τη σύλληψη μεμονωμένων και στον ρόλο τους συνήθως εύκολα αντικαταστατών προσώπων⁶.

Πριν την ψήφιση του νόμου 2928/2001 αξίζει να αναφερθούμε σε ορισμένα νομοθετικά κείμενα, στα οποία η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος παρόλο που δεν ορίζεται ρητά, προϋποτίθεται εν τούτοις σιωπηρά σε μια σειρά διατάξεων που περιέχουν καταλόγους ιδιαιτέρως σοβαρών εγκλημάτων (ως επί το πλείστον επιλεγμένων επί τη βάση του κριτηρίου αν διαπράττονται από οργανωμένες ομάδες ή όχι), για τα οποία επιτρέπεται η διενέργεια ειδικών ανακριτικών πράξεων.

⁶ Νικόλαος Λίβος – Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις – Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος – Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος. Σελ. 72 επ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ.

Έτσι στον περιλαμβάνοντα «διατάξεις για την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις», έκτον (IV) Τίτλο της Συνθήκης του Άμστερνταμ, η οποία κυρώθηκε από τη χώρα μας με τον ν. 2691/1999, γίνεται επανειλημμένα λόγος για την πρόληψη και την καταπολέμηση της οργανωμένης εγκληματικότητας (άρθρα Κ. 1 εδάφιο β΄, Κ.2 παρ. 1 στοιχείο δ΄, 2 στοιχεία β΄ και γ΄, Κ. 3 στοιχείο ε΄). Στην τελευταία μάλιστα από τις διατάξεις αυτές, που αφορά τη δικαστική συνεργασία των κρατών μελών της Ενώσεως σε ποινικές υποθέσεις, προβλέπεται η προοδευτική θέσπιση μέτρων για τον καθορισμό ελάχιστων κανόνων ως προς τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των αξιόποινων πράξεων στον τομέα (μεταξύ άλλων) της οργανωμένης εγκληματικότητας.

Σημαντικό για την πρόληψη και καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος νομοθετικό κείμενο συνιστά επίσης και η Σύμβαση για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Σύμβαση Europol)⁷, η οποία κυρώθηκε από τη χώρα μας με ν. 2605/1998 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 του ν. 3002/2002.

Αν εξαιρέσει κανείς τα κείμενα αυτά και μια σειρά άλλα λιγότερο ή περισσότερο σημαντικά, είναι αλήθεια ότι σε άλλες ρυθμίσεις αστυνομικού δικαίου μόνο σποραδικά θα βρει κανείς να γίνεται ρητή μνεία περί «οργανωμένου εγκλήματος». Προφανώς ο νομοθέτης θεωρεί εν προκειμένω τις έννοιες της παράνομης «εμπορίας» ή «διακίνησης» των οποίων κάνει συχνή χρήση, ως έννοιες ευρύτερες, υπό τις οποίες προφανώς θεωρεί ότι υπάγεται σε κάθε περίπτωση και η εμπορία από το οργανωμένο έγκλημα. Αν μάλιστα σκεφθεί κανείς ότι η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος απαντά συχνότατα σε διεθνείς συνθήκες και σε νομοθετικά κείμενα αστυνομικού χαρακτήρα, έχει κάθε

⁷ Υπ' αριθμ. 95/C316/01

λόγο να απορεί για την αναντίστοιχη προς την σημασία της σποραδική και αποσπασματική μνεία της στο Αστυνομικό Δίκαιο⁸.

ΘΕΣΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 253 Α ΚΠΔ

Από τα προαναφερθέντα προκύπτει σαφώς ότι η θέσπιση νέας νομοθεσίας σχετικά με την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος είχε αναδειχθεί σε μείζον θέμα στην χώρα μας, παρέμεινε δε εξαιρετικά αμφιλεγόμενο θέμα για περισσότερο από μια δεκαετία. Σε αυτό βεβαίως δεν πρωτοτύπησε η Ελλάδα, αφού σε όλες σχεδόν τις δημοκρατικές και φιλελεύθερες ευρωπαϊκές χώρες οι περιορισμοί των ατομικών ελευθεριών που συνεπαγόταν η πρόληψη και η καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος, ανεδείκνυαν την ακολουθούμενη αντιεγκληματική πολιτική σε *politicum*⁹.

Η κατά το χρονικό διάστημα που διέρρευσε μετά την κατάργηση του ν. 1916/1990 με το άρθρο 35 παρ. 1 ν. 2172/1993 δημιουργηθείσα πραγματικότητα ωστόσο καθιστούσε επιτακτική την λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των οργανωμένων ομάδων. Αυτό γίνεται φανερό από το γεγονός ότι στο εσωτερικό οι εγκληματικές οργανώσεις (μαφιόζικου ή τρομοκρατικού τύπου), οι οποίες ανέπτυσσαν εν τω μεταξύ όχι απλώς έντονη δράση αλλά και δράση με υπερσυννοριακό χαρακτήρα, αντιμετωπίζονταν ως απλές συμμορίες (κατά το άρθρο 187 Π.Κ. υπό την προϊσχύσασα μορφή του). Στο εξωτερικό εξάλλου η Ελλάδα, χωρίς την απαιτούμενη προστατευτική νομοθεσία, εμφανιζόταν σαν όαση για την δράση των διεθνικών ομάδων του οργανωμένου

⁸ Νικόλαος Λίβος – Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις – Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος – Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος. Σελ. 72 επ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ.

⁹ Νικόλαος Λίβος – Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις – Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος – Τεύχος α': Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος. Σελ. 80 επ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ.

εγκλήματος και κατά συνέπεια, ως χώρα η οποία ελάχιστα ανταποκρίνονταν προς τα ισχύοντα διεθνή πρότυπα ασφαλείας. Για αυτούς τους λόγους τον Νοέμβριο του 2000 συνεστήθη στο Υπουργείο Δικαιοσύνης ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την κατάρτιση ενός σχεδίου νόμου για την αντιμετώπιση των μορφών οργανωμένης εγκληματικότητας¹⁰. Περίπου 7 μήνες αργότερα, στις 27 Ιουνίου 2001 τέθηκε σε ισχύ ο νόμος 2928/2001 (Φ.Ε.Κ. Α΄/141) «{...} για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων».

Εν συνεχεία το 2001 η Ελλάδα, με το άρθρο 6 του ν. 2928/2001, εισάγει στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας το άρθρο 253 Α ως όφειλε, ως συμβαλλόμενο κράτος, μετά την υπογραφή της στη Διεθνή Σύμβαση του ΟΗΕ του 2000 στο Παλέρμο της Ιταλίας.

Ειδικότερα με το άρθρο 20 της άνω Σύμβασης η ελληνική πολιτεία ανταποκρίνεται στο κέλευσμα για την ενσωμάτωση ειδικών ανακριτικών πράξεων για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Πρόκειται για διάταξη που συνιστά συμμόρφωση της νομοθεσίας μας, στις διεθνείς συμβατικές δεσμεύσεις της χώρας μας και εναρμόνιση με τις δικαιοδικές επιταγές της ΕΣΔΑ.

Με την εν λόγω διάταξη καθιερώνονται πλέον επίσημα οι λεγόμενες ειδικές ανακριτικές πράξεις όχι απλώς ως μέθοδοι για την αποκάλυψη των επί μέρους αξιόποινων πράξεων των εγκληματικών οργανώσεων, αλλά ως ειδικές τεχνικές για την «διάγνωση της συνάφειας τους» και, επομένως, ως όπλα για την εξάρθρωση μιας εγκληματικής οργανωτικής υποδομής.

¹⁰ Νικόλαος Λίβος – Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις – Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος – Τεύχος α΄: Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος. Σελ. 82 επ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ.

Οι στόχοι του νομοθετήματος αυτού σχετίζονται με την κοινωνική απαίτηση και εν τέλει ανάγκη για την εξάρθρωση της οργανωμένης εγκληματικότητας που, όπως εμπειρικά διαγιγνώσκεται, δρα με απολύτως μυστικούς αλλά και συνωμοτικούς όρους κάτι που καθιστά τις οργανώσεις αυτές ιδιαίτερες κλειστές έως και απροσπέλαστες στα διωκτικά όργανα.¹¹

Σύμφωνα με τον Λίβο «η ακολουθητέα αντιεγκληματική πολιτική θέτει το σύγχρονο κράτος μπροστά στο δίλημμα είτε να κινηθεί λιγότερο από όσο επιβάλλεται, οπότε η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος ενδέχεται να αποδειχθεί αναποτελεσματική, είτε να επέμβει περισσότερο από όσο απαιτείται οπότε οι φιλελεύθεροι θεσμοί κινδυνεύουν να αυτοχειριασθούν.»¹²

Ο Έλληνας νομοθέτης, λοιπόν επέδειξε υπερβάλλοντα ζήλο για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και χωρίς να δεσμεύεται από το κείμενο της σύμβασης, συμπεριέλαβε πέραν από όλες τις ειδικές ανακριτικές πράξεις του α. 20 παρ.1 και δυο ακόμα ειδικές ανακριτικές πράξεις, αυτή της άρσης του απορρήτου και του συνδυασμού δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, (οι οποίες δεν ήταν εντελώς άγνωστες στο ελληνικό ποινικό δίκαιο αλλά ως τώρα περιγράφονταν σε ειδικά ποινικά νομοθετήματα που δεν είχαν απαραίτητα σχέση με το οργανωμένο έγκλημα¹³) εγείροντας ερωτήματα για τον σεβασμό θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αξιών, χάριν της ασφάλειας μιας ευνομούμενης πολιτείας έναντι του οργανωμένου εγκλήματος.

¹¹ Ειδικές ανακριτικές πράξεις : Τα όρια μεταξύ ανακριτικής / αστυνομικής διείσδυσης και της αστυνομικής παγίδευσης – Φράγκου Εμμανουήλ

¹² Οργανωμένο έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις – Τόμος 1 – Νικόλαος Λίβος.

¹³ Ανακριτική – Στεργιος Αλεξιάδης

Από την άλλη πλευρά όμως η πολιτεία πρέπει να έχει στο «οπλοστάσιο» της, όσο περισσότερα εφόδια μπορεί για την εξάρθρωση του οργανωμένου εγκλήματος ώστε να παρέχει στους πολίτες ασφάλεια.

Η επιβεβλημένη ανάγκη προστασίας της πολιτείας, έναντι του οργανωμένου εγκλήματος πρέπει όμως να θέτει και κάποια όρια, για αυτό και όρισε συγκεκριμένες προϋποθέσεις για την διενέργεια τους, διαφορετικά θα είχαμε να κάνουμε με ευθεία παραβίαση θεμελιωδών αρχών του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ, αλλά και σημαντικών αρχών του κώδικα ποινικής δικονομίας.

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΑΤΥΠΩΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 6 ΤΟΥ Ν. 2928/2001

Ως αφετηρία των υπό ανάγνωση θέσεων για τις ανακριτικές πράξεις εγγράφονται δυο αντίρροπες , πλην όμως εξίσου σημαντικές παραδοχές: Η πρώτη εξειδικεύει ως ουσσιωδέστερο κίνδυνο για μια ευνομούμενη πολιτεία, όχι καθ'αυτές τις τρομοκρατικές ή εν γένει εγκληματικές οργανώσεις, που έχουν μηδενικές πιθανότητες να επικρατήσουν, αλλά την εν θερμώ λήψη αυστηρών και πρόδηλα δυσανάλογων μέτρων άμυνας εκ μέρους των Πολιτειών, τα οποία θέτουν υπό αμφισβήτηση το κοινό ουσιαστικό γνώρισμα των Δημοκρατιών, δηλαδή το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και αξιών. Η δεύτερη παραδοχή, εκκινώντας από την ανάγκη ελεγχιμότητας και προβλεψιμότητας του δικονομικού μας συστήματος, καταλήγει στο ότι η μη νομοθετική ρύθμιση των μέτρων αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος και άρα η μη ένταξη τους στον ΚΠΔ αποτελεί εξίσου σαφή κίνδυνο για μια ευνομούμενη Πολιτεία. Τούτο γιατί η χωρίς την επιφύλαξη του νόμου και άρα η κατά το δοκούν και άνευ προϋποθέσεων διενέργεια μυστικών ανακριτικών πράξεων, αφενός μεν παραβιάζει πρόδηλα σημαντικότερα δικονομικά δικαιώματα και αρχές, όπως

αυτές της δικαστικής ακρόασης και του μη εξαναγκασμού σε αυτοενοχοποίηση, αφετέρου δε θέτει υπό αμφισβήτηση την ίδια τη διαδικασία απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, καθώς ο κίνδυνος σχηματισμού δικανικής πεποίθησης υπό την αφόρητη πίεση του απόκρυφα συλληχθέντος αποδεικτικού υλικού αλλοιώνει τη σχετική διαδικασία και συρρικνώνει τις θεμελιώδεις αρχές της αμεσότητας, της αιτιολογίας των αποφάσεων της δίκαιης δίκης¹⁴.

ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 253 Α (ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ).

Ειδικά για τις αξιόποινες πράξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 187, των άρθρων 187 Α, 207 εδάφιο α', 208 παρ. 1 εδάφιο α' 208 Α, εκτός από τις ιδιαίτερα ελαφρές περιπτώσεις, 323 Α, 336 σε βάρος ανηλίκου της παρ. 1 του άρθρου 338 σε βάρος ανηλίκου, των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 339, των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 342, των άρθρων 348 Α, 348 Β, 348 Γ και 351 Α του Ποινικού Κώδικα, η έρευνα μπορεί να συμπεριλάβει και τη διενέργεια ειδικών ανακριτικών πράξεων¹⁵. Ειδικότερα:

- α)** της ανακριτικής διεΐσδυσης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 28 του ν. 4139/2013 , όπως ισχύει, και στην παρ. 5 του ν. 2713/1999.
- β)** των ελεγχόμενων μεταφορών όπως προβλέπονται στο άρθρο 38 του ν. 2145/1993.
- γ)** της άρσης του απορρήτου όπως αυτή προβλέπεται στα 4 και 5 του ν. 2225/1994.

¹⁴ ΘΕΟΧΑΡΗΣ Ι. ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ – ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

¹⁵ Α. Καρράς Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο 5^η έκδοση – εκδόσεις ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ σελ. 528 επ.

δ) της καταγραφής δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα, (ν. 2713/1999) και

ε) της συσχέτισης ή συνδυασμού δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με τους ουσιαστικούς όρους και προϋποθέσεις του ν. 2472/1997.

Οι ανακριτικές αυτές πράξεις διέπονται από απόλυτη μυστικότητα και διενεργούνται επί συγκεκριμένων εγκλημάτων, αποδίδονται δε διεθνώς με τον όρο «ειδικές ανακριτικές πράξεις»¹⁶

Ο μυστικός χαρακτήρας των ειδικών ανακριτικών πράξεων υφίσταται διότι αυτές διενεργούνται χωρίς την γνώση του υποκειμένου σε αυτές. Με τον τρόπο αυτό όμως προκαλείται απόκλιση από τις αρχές της εσωτερικής δημοσιότητας και της έγγραφης διαδικασίας που ισχύουν στην προδικασία.¹⁷

Αυτό έχει ως συνέπεια το δικαίωμα του μη εξαναγκασμού σε αυτοενοχοποίηση να καθίσταται άνευ περιεχομένου, αφού το θιγόμενο πρόσωπο ενδέχεται να μην πληροφορηθεί ποτέ τον τρόπο με τον οποίο συγκεντρώθηκε το εναντίον του αποδεικτικό υλικό. Επίσης, υφίσταται ένας ακόμη κίνδυνος, αυτός της μετακύλισης του «βάρους απόδειξης» στον παραπεμφθέντα, με βάση το υλικό των ειδικών ανακριτικών πράξεων, κατηγορούμενο. Το γεγονός ότι οι ειδικές ανακριτικές πράξεις καλύπτονται από απόλυτη μυστικότητα, ότι η διενέργειά τους ενδέχεται να θίξει και τρίτα πρόσωπα, άσχετα με παράνομες δραστηριότητες, καθώς και ο κίνδυνος

¹⁶ Δαλακούρας Θ.: "Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρ.6 Ν. 2928/2001", Ποιν. Χρον ΝΑ 2001 σελ. 1022

¹⁷ 17 Δαλακούρας Θ. ο.π.,, σελ. 1023

μετακύλισης του «βάρους απόδειξης» στον κατηγορούμενο, καθιστά αναγκαία την συσταλτική εφαρμογή των πράξεων αυτών ώστε να αποτελούν απολύτως εξαιρετικά μέτρα¹⁸.

Η διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων συνεπάγεται, την προσβολή εννόμων αγαθών, ιδίως της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιωτικής ζωής και της προσωπικότητας των υποκειμένων σε αυτές. Δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί όμως και το γεγονός ότι από τις ειδικές ανακριτικές πράξεις δεν πλήττονται μόνο τα δικαιώματα των υποκειμένων σε αυτές, αλλά και τρίτα πρόσωπα, με τα οποία τα υποκείμενα έρχονται σε επαφή και που πιθανόν να μην έχουν καμία σχέση με παράνομες δραστηριότητες.

Η ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ

Με τον όρο ανακριτική διείσδυση, εννοούμε την περίπτωση εκείνη, κατά την οποία τα ελεγκτικά όργανα δρουν κεκαλυμμένα, με στόχο την εξασφάλιση αποδεικτικών στοιχείων για την αποκάλυψη ή σύλληψη προσώπων που έχουν διαπράξει τα εγκλήματα που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 187 ΠΚ. Η συνηθής τακτική είναι να εμφανίζονται ως υποψήφιοι αγοραστές ή μεταφορείς ή γενικότερα ενδιαφερόμενοι για τη διακίνηση, φύλαξη και διάθεση των αντικειμένων της εγκληματικής δράσης.¹⁹

Η ανακριτική διείσδυση συνίσταται δηλαδή στη χρησιμοποίηση είτε των ίδιων των ανακριτικών υπαλλήλων είτε άλλων έμπιστων προσώπων (ακόμα και ιδιωτών) που συνεργάζονται με τις ανακριτικές αρχές.

¹⁸ Δαλακούρας Θ.: "Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρ.6 Ν. 2928/2001", Ποιν. Χρον ΝΑ 2001

¹⁹ Ανακριτική – Στέργιος Αλεξιάδης – 6^η έκδοση – εκδόσεις Σακκουλα

Οι στόχοι της ειδικής ανακριτικής πράξης αυτής σχετίζονται με την κοινωνική απαίτηση και εν τέλει την εξάρθρωση της οργανωμένης εγκληματικότητας που όπως εμπειρικά διαγιγνώσκεται δρα με απολύτως μυστικούς αλλά και συνωμοτικούς όρους κάτι που τις καθιστά τις οργανώσεις αυτές ιδιαιτέρως κλειστές ως και απροσπέλαστες στα διωκτικά όργανα²⁰.

Η εν λόγω ανακριτική πράξη χαρακτηρίζεται ως η προβληματικότερη νομοθετική ρύθμιση του καταλόγου των εξεταζόμενων μέτρων, αφενός μεν λόγω της κατάστρωσης της στα άρθρα 25B παρ. 1 του ν. 1729/1987 και 5 παρ. 1 του ν. 2713/1999 ως λόγου άρσης του αδίκου και αφετέρου λόγω του ασαφούς προσδιορισμού των σχετικών πράξεων των συμμετόχων αστυνομικών ή εμπίστων προσώπων.²¹

Για αυτό το λόγο εύστοχα ο νομοθέτης περιορίζει τη διενέργεια αυτής της ειδικής ανακριτικής πράξης και στην παρ. 1 εδ. α' του άρθρου 253Α Κ.Π.Δ., ορίζει ότι αυτή διενεργείται με την τήρηση των εγγυήσεων και τις διαδικασίες των παραγράφων 2-4 του άρθρου 253Α Κ.Π.Δ., και περιορίζεται στις πράξεις που είναι απολύτως αναγκαίες για τη διακρίβωση εγκλημάτων, την τέλεση των οποίων τα μέλη της οργάνωσης είχαν προαποφασίσει.

Εξάλλου όπως εξηγείται και στην οικεία αιτιολογική έκθεση, δεν επιτρέπεται η ανακριτική διείσδυση γενικώς αλλά μόνο εφόσον έχει παθητικό χαρακτήρα, δηλ. περιορίζεται στις πράξεις εκείνες που είναι αναγκαίες για τη διακρίβωση των εγκλημάτων, την τέλεση των οποίων τα μέλη μιας εγκληματικής οργάνωσης είχαν αποφασίσει πριν την έναρξη της διείσδυσης. "Όπως

²⁰ Θ. Δαλακούρας Ποινική Δικονομία-Βασικές έννοιες και θεσμοί της ποινικής δίκης για νυν και 'εν τω γενέσθαι' ανακριτικούς υπαλλήλους Εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2003,

²¹ Θ. Δαλακούρας – Άγγελος Κωνσταντινίδης Εμβάθυνση στο Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

υποστηρίζει και ο Καρράς δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι η πράξη αυτή από τη φύση της συνιστά ιδιαίτερα ριψοκίνδυνη δράση των ανακριτικών οργάνων, αφού τα όρια της με την αξιόποινη καταρχάς πρόβλεψη του άρθρου 46 παρ. 2 Π.Κ. είναι ελάχιστα διακριτά με αποτέλεσμα η τυχόν κατά παράβαση των εγγύησεων και διαδικασιών που ορίζονται στη σχετική διάταξη αφενός καθιστά άκυρη την ανακριτική πράξη και αφετέρου να θεμελιώνει και ποινική ευθύνη εκείνου που ενήργησε.²²

Ο Μανωλεδάκης²³ υποστηρίζει ότι για την οριοθέτηση της ανακριτικής διείσδυσης είναι απαραίτητο να ισχύουν ταυτόχρονα: α) ο καθ' ου να έχει προαποφασίσει ότι θα τελέσει αξιόποινη πράξη από αυτές των §§ 1 και 2 του άρθρου 187 και του άρθρου 1187Α Π.Κ. Δεν αρκεί η προδιάθεσή του, αλλά πρέπει να υπάρχει προαπόφαση και β) να υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι πρόκειται να τελεστεί η πράξη, ή ότι τελείται, ή ότι τελέστηκε ήδη από το συγκεκριμένο πρόσωπο και όχι να αναζητούνται τυχαία ύποπτοι με την υποβολή αόριστου αριθμού πολιτών σε τεστ αρετής. Σκόπιμη είναι επίσης η σύνταξη αναλυτικής έκθεσης, σύμφωνα με το άρθρο 148 Κ.Π.Δ., για την καταγραφή των ενεργειών των διενεργούντων την ανακριτική διείσδυση και τον πληρέστερο έλεγχο της νομιμότητάς της.

Σύμφωνα με τον Λίβο²⁴ τέσσερις είναι οι ελάχιστες προϋποθέσεις που πρέπει οπωσδήποτε να τηρούνται, ώστε η ειδική ανακριτική πράξη της ανακριτικής διείσδυσης να είναι δικαιοκρατικώς ανεκτή:

α) Η επιφύλαξη του νόμου: Η προϋπόθεση αυτή πληρείται εφόσον στο

²² Αργύριος Καρράς Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 5^η έκδοση, σελ. 530

²³ Μανωλεδάκης Ι., "Ασφάλεια και ελευθερία", εκδ. Σάκκουλα 2002, σελ. 168

²⁴ Λίβος Ν., "Ανακριτική διείσδυση-Υπέρ του θεσμού", Ποιν. Λόγος 2001, σελ. 1607

νόμο ορίζονται οι ελάχιστες προϋποθέσεις νόμιμης διεξαγωγής της,

β) Η επιφύλαξη του δικαστή: Η προϋπόθεση αυτή επίσης, πληρείται από τη στιγμή που για την συνδρομή των ελάχιστων προϋποθέσεων διενέργειας της ανακριτικής διείσδυσης, αποφαινεται το δικαστικό Συμβούλιο,

γ) Ο δικαστικός έλεγχος: Πληρείται εφ' όσον ο ενεργών την ανακριτική διείσδυση έχει την γενική υποχρέωση σύνταξης σχετικής έκθεσης, βάσει του άρθρου 148 επ. Κ.Π.Δ.

δ) Η ενημέρωση του καθ' ου: Η προϋπόθεση αυτή πληρείται όταν ο κατηγορούμενος λάβει γνώση των εγγράφων της δικογραφίας, σύμφωνα με τα άρθρα 101 και 104 Κ.Π.Δ.

Σύμφωνα με τον Δαλακούρα η τυχόν μη τήρηση των ειδικότερων προϋποθέσεων διενέργειας της ανακριτικής πράξης καθώς και η κατά παρέκκλιση των θεμελιωδών αρχών της αναλογικότητας και του μη εξαναγκασμού σε αυτοενοχοποίηση διεξαγωγή της οφείλει να επισύρει μια απαγόρευση αξιοποίησης του παράνομα αποκτηθέντος αποδεικτικού υλικού.²⁵

Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει μνεία σε πρόσφατη απόφαση του Αρείου Πάγου όπου αποφαινεται τότε υπάρχει απόλυτη ακυρότητα λόγω μη τήρησης των διατάξεων σχετικά με τα δικαιώματα του κατηγορουμένου. Οι αστυνομικοί υπάλληλοι οι οποίοι ενεργούν ως agents provocateurs για ανακάλυψη ή σύλληψη προσώπου που διαπράττει εγκλήματα από τα αναφερόμενα στα αρ. 20 και 23 ΚΝΝ πρέπει να μην υπερβαίνουν τα όρια της επιτρεπόμενης κεκαλυμμένης δράσης τους, γιατί διαφορετικά επέρχεται παραβίαση της αρχής της δίκαιης δίκης και απόλυτη ακυρότητα, εάν τα συλλεγόμενα στοιχεία

²⁵ Θ.Δαλακούρας – Α. Κωνσταντινίδης Εμβάθυνση στο Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη σελ. 306

χρησιμοποιηθούν ενώπιον του δικαστηρίου²⁶.

ΟΙ ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΗ ΤΗΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗΣ.

Σε περίπτωση μη τήρησης των προϋποθέσεων της Ανακριτικής Διείσδυσης είναι δυνατόν να επέλθει απαγόρευση αξιοποίησης του αποδεικτικού υλικού, που αν παραβλεφθεί από το δικαστήριο δημιουργεί απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 171 § 1 εδ. δ΄

- δημιουργείται λόγος αναίρεσης της απόφασης του δικαστηρίου σύμφωνα με το άρθρο 510 § 1 εδ. α΄ Κ.Π.Δ.
- Αν η άκυρη ειδική ανακριτική πράξη ληφθεί υπόψη από το δικαστήριο στην απόφασή του, παραβιάζεται η αρχή της δίκαιης δίκης, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6§ 1 εδ. α΄ της Ε.Σ.Δ.Α.
- Ο παγιδευμένος με ανορθόδοξο τρόπο κατηγορούμενος μπορεί να επικαλεστεί υπέρ αυτού ελαφρυντική περίσταση αν η παγίδευσή του είχε επιθετικό χαρακτήρα και αυτή τον παρέσυρε στο έγκλημα.
- Δεν αποκλείεται επίσης η ποινική ευθύνη του ενεργούντος την ανακριτική διείσδυση, σύμφωνα με το άρθρο 46 παρ. 2 Π.Κ., εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις.

ΟΙ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

²⁶ ΑΠ 726/2017 δημοσιευμένη στα Ποινικά Χρονικά - τόμος 2018, σελ. 522

Η ρυθμιζόμενη στο άρθρο 38 του ν. 2145/1993 ανακριτική αυτή πράξη συνιστά μια ειδική περίπτωση παρακολούθησης, που αφορά στη μεταφορά παράνομων αγαθών από την είσοδο τους στη χώρα μέχρι την έξοδο τους από την επικράτεια ή μέχρι τον τελικό τρόπο παραλαβής τους χωρίς την επέμβαση των διωκτικών αρχών, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η σύλληψη όλων των ενεχόμενων στην υπόθεση προσώπων. Καθώς η πρόβλεψη του άρθρου 253 Α παρ. 1 επεκτείνει – χωρίς πρόσθετες εγγυήσεις τη δυνατότητα διενέργειας ελεγχόμενων μεταφορών από το πεδίο διακίνησης ναρκωτικών σε όλο πλέον το φάσμα των αξιόποινων πράξεων των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 187 Π.Κ. επιβάλλεται η συγκεκριμένη ανακριτική πράξη να διενεργείται σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας ώστε να δικαιολογείται η προσβολή των δικαιωμάτων της προσωπικής ελευθερίας, του ιδιωτικού βίου και της προσωπικότητας των εμπλεκόμενων προσώπων. Είναι δε απαραίτητο να διευκρινιστεί η ότι αυτή η ειδική ανακριτική πράξη δεν καλύπτει περιπτώσεις στις οποίες μαζί με τα παράνομα εμπορεύματα διακινούνται και πρόσωπα που εισέρχονται παράνομα στην χώρα, καθώς μια τέτοια διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής θα ήταν ανεπίτρεπτη. Τέλος, η συλλογή οποιουδήποτε άλλου, εκτός των αξιόποινων πράξεων των α. 187 §§1 κ 2 και 187Α ΠΚ, αποδεικτικού υλικού δε δύναται να χρησιμοποιηθεί ως παράνομα αποκτηθέν υλικό.²⁷

Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας προστατεύεται από το Σύνταγμα στο άρθρο 19 παρ. 1. Η ειδική ανακριτική πράξη της άρσης του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών υλοποιεί την εξαίρεση της παρ. 1

²⁷ Θ. Δαλακούρας – Α. Κωνσταντινίδης Εμβάθυνση στο Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη σελ. 307

περ. β΄ του άρθρου 19 του Συντάγματος σύμφωνα με την οποία ειδικός νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δε δεσμεύεται από το απόρρητο, για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων.²⁸

Σε εκτέλεση του άρθρου 19 Συντάγματος ψηφίστηκε ο ν. 2225/1994 «Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας και άλλες διατάξεις». Στο άρθρο 4 του εν λόγω νόμου ορίζεται ότι η άρση του απορρήτου ως ανακριτική ενέργεια είναι επιτρεπτή για την διακρίβωση των κακουργημάτων που παραθέτονται σε αυτό (παρ. 1 εδ. α – έ ν. 2225/1994). Μεταγενέστερα με το άρθρο 6 παρ. 1 ν. 2713/1999 « Υπηρεσία εσωτερικών υποθέσεων της ελληνικής αστυνομίας και άλλες διατάξεις» προβλέφθηκε η (αποδέσμευση) από το απόρρητο των επιστολών και της τηλεφωνικής ή κάθε άλλης μορφής ανταπόκρισης για τις ανάγκες της έρευνας εγκλημάτων που παραθέτονται στα εδ. α και β παρ. 2 άρθρ. 1 του ν. 2713/1999. Ήδη, με το εδ. γ παρ. 1 άρθρο 253 Α του ΚΠΔ το ίδιο μέτρο (κατ ακριβολογία: μέτρο διευκόλυνσης ανακριτικών πράξεων / ερευνών επεκτείνεται και στις περιπτώσεις τέλεσης εγκλημάτων των παρ. 1 και 2 αρθρ. 187 ΠΚ όταν τελούνται από εγκληματικές οργανώσεις.

Σύμφωνα με το Δαλακούρα οι ρυθμίσεις των άρθρων 4 και 5 του ν. 2225/1994 εγγράφονται ως οι επαρκέστερες από δικαιοκρατική άποψη προβλέψεις σχετικά με την παρακολούθηση των θιγομένων προσώπων στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας. Αυτό αποδεικνύεται περίτρανα από το γεγονός ότι παρόλο που απουσιάζει η προϋπόθεση της παρ. 2 στοιχ.α του άρθρου 253^Α ΚΠΔ περί

²⁸ Σ. Αλεξιάδης Ανακριτική εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα Θεσσαλονίκη

σοβαρών ενδείξεων, οι λοιπές γενικές προϋποθέσεις των παρ. 2,3 και 4 του ίδιου άρθρου ήταν ήδη ενσωματωμένες το κείμενο του 2225/1994.²⁹

Στην άρση του απορρήτου περιλαμβάνονται η συνακρόαση συνδιαλέξεων, η εγγραφή και η αποτύπωση των τηλεφωνικών ή με άλλη μορφή επικοινωνίας συνομιλιών, η παρεμβολή σε συσκευή για την πληροφόρηση των καταγεγραμμένων μηνυμάτων.

Όπως ορθά τονίζεται στην οικεία αιτιολογική έκθεση η ειδική αυτή ανακριτική πράξη αφορά μόνο συμπεριφορά ή γεγονότα που λαμβάνουν χώρα εκτός κατοικίας (ιδιωτικής ή επαγγελματικής).³⁰

Η ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ Ή Ο ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Με το άρθρο 6 του νόμου 2928/01 εισήχθη στο άρθρο 253 Α του ΚΠΔ και η ειδική ανακριτική πράξη που αφορά τη δυνατότητα συσχέτισης και επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων. Πρόκειται για διάταξη που όπως και οι λοιπές της ίδιας παραγράφου, συνίσταται σε επέμβαση των ανακριτικών αρχών σε ατομική ελευθερία και συγκεκριμένα σε εκείνη της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης του ατόμου³¹, του δικαιώματος του δηλαδή να αποφασίζει για τη διάθεση και χρήση των προσωπικών του δεδομένων.³²

²⁹ Θ. Δαλακούρας – Α. Κωνσταντινίδης Εμβάθυνση Ποινικού Δικονομικού Δικαίου εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 308

³⁰ Βλ. οικεία Αιτιολογική Έκθεση

³¹ Σύνταγμα άρθρο 9 Α

³² ΠΟΙΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΟΜΟΣ ΝΑ΄ - 2001 Δημήτριος Σπυράκος : Η συσχέτιση και ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων για την καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος σελ. 1030

Έτσι η ειδική αυτή ανακριτική πράξη δίνει τη δυνατότητα στις αρμόδιες ανακριτικές αρχές να συσχετίζουν ή να συνδυάζουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αυτοί διαθέτουν για διαφορετική χρήση ,χωρίς να το γνωρίζουν οι ίδιοι οι θιγόμενοι. Επομένως με βάση τη διάταξη αυτή προσωπικά δεδομένα που δίνει ο ίδιος ο θιγόμενος σε τρίτα πρόσωπα ή υπηρεσία για την εξυπηρέτηση διαφορετικών σκοπών, μπορούν να αξιοποιηθούν σε βάρος του στα πλαίσια μιας ποινικής διαδικασίας. Η ανακριτική αυτή πράξη δικαιολογείται από την ανάγκη διαλεύκανσης υποθέσεων που σχετίζονται με βαριά εγκληματικότητα δηλαδή με το οργανωμένο έγκλημα. Η διάταξη αυτή περιλαμβάνει όχι μόνο δεδομένα που έχουν συγκεντρωθεί στο πλαίσιο των ανακριτικών ερευνών για τη συγκεκριμένη υπόθεση αλλά και δεδομένα που έχουν συγκεντρωθεί σε αρχεία για άλλες ανάγκες. Τα αρχεία αυτά μπορεί να τηρούνται είτε από ιδιώτες είτε από δημόσιες υπηρεσίες.

Η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων μπορεί να αποβλέπει στο να προσδιοριστεί από ένα πλήθος προσώπων εκείνο ή εκείνα που συγκεντρώνουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά οπότε γίνεται λόγος για θετική διασταύρωση.

Αντίθετα αν στοχεύει στον αποκλεισμό από τον κύκλο των υπόπτων εκείνων , που δεν εκπληρώνουν την ιδιότητα ή το γνώρισμα που αποδίδεται στον δράστη , γίνεται λόγος για αρνητική διασταύρωση.

Γνωστοποίηση στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή ενημέρωση του υποκειμένου για την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων δεν απαιτείται . Η διασταύρωση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων θεωρείται απαγορευμένη τόσο στην περίπτωση που αυτά δεν έχουν

συλληχθεί κατά τρόπο νόμιμο όσο και όταν αυτά δεν αφορούν συμπεριφορά του θιγόμενου που σχετίζεται με το ερευνώμενο έγκλημα.³³

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 253 Α ΤΟΥ ΚΠΔ.

Στην παράγραφο 2 άρθρου 253 Α ΚΠΔ αναφέρονται οι προϋποθέσεις διεξαγωγής των ανακριτικών πράξεων που περιγράφονται στην παράγραφο 1 (στοιχ. α' - ε'). Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι οι ανακριτικές αυτές πράξεις διενεργούνται **μόνο** εφόσον α) προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι έχει τελεστεί αξιόποινη πράξη των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 187 Π.Κ. και β) εάν η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης είναι διαφορετικά αδύνατη ή ιδιαιτέρως δυσχερής. Ο Ν. 3251/2004 τροποποίησε το Ν. 2928/2001, ώστε οι ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 Ν. 2928/2001 να διενεργούνται και για τις αξιόποινες πράξεις του άρθρου 187Α Π.Κ. «Τρομοκρατικές πράξεις». Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 42 Ν. 3251/2004, οι ανακριτικές πράξεις του άρθρου 253Α Κ.Π.Δ. διενεργούνται ειδικά για τις αξιόποινες πράξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 187 Π.Κ. και για τις αξιόποινες πράξεις του άρθρου 187Α Π.Κ., υπό την προϋπόθεση ότι: α) προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι έχει τελεσθεί αξιόποινη πράξη των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 187 Π.Κ. ή αξιόποινη πράξη του άρθρου 187Α Π.Κ. και β) η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή η εξιχνίαση των τρομοκρατικών πράξεων του άρθρου 187Α Π.Κ. είναι διαφορετικά αδύνατη ή ιδιαιτέρως δυσχερής.

Επίσης, τίθεται και μια τρίτη προϋπόθεση: Η **έκδοση ειδικά αιτιολογημένου βουλεύματος** από το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο. Εξαίρεση αποτελούν οι

³³ Δερμενούδης Νικόλαος
Δικηγόρος –Εγκληματολόγος Ποινικόλογος

εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις, για τις οποίες προβλέπεται η δυνατότητα να διαταχθεί η διενέργεια των ανακριτικών πράξεων από τον εισαγγελέα ή τον ανακριτή, που όμως είναι υποχρεωμένοι να εισάγουν το ζήτημα στο αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο εντός τριών ημερών, διαφορετικά η ισχύς της σχετικής διάταξής τους παύει αυτοδικαίως μετά το πέρας των τριών ημερών.³⁴

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΟΒΑΡΩΝ ΕΝΔΕΙΞΕΩΝ

Η πρώτη προϋπόθεση που αναφέρεται στο νόμο για την διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων είναι αυτή της συνδρομής σοβαρών ενδείξεων για την τέλεση αξιόποινης πράξης των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 187 Π.Κ. και αξιόποινης πράξης του άρθρου 187^A Π.Κ.³⁵

Οι ενδείξεις διακρίνονται σε απλές, επαρκείς και σοβαρές. Οι απλές ή αρχικές ενδείξεις χαρακτηρίζονται ως η *minimum* πιθανότητα ενοχής που αρκεί για την κίνηση της ποινικής διαδικασίας, οι επαρκείς ενδείξεις θεωρούνται ότι αποτυπώνουν μια βάσιμη πιθανολόγηση ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου, ενώ τέλος οι σοβαρές ενδείξεις σημαίνουν έναν υψηλό βαθμό πιθανότητας ενοχής του κατηγορουμένου³⁶.

Οι σοβαρές ενδείξεις καταγράφονται κατά κανόνα ως υψηλός βαθμός πιθανολόγησης της ενοχής του κατηγορουμένου³⁷. Είναι ποιοτικό μέγεθος, το οποίο δεν δύναται ως εκ τούτου να μετρηθεί με ποσοτικά κριτήρια.

Ο νομοθέτης γνωρίζοντας ότι οι ειδικές ανακριτικές πράξεις είναι ιδιαιτέρως

³⁴ Μαργαρίτης Λάμπρος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας – Ερμηνεία κατ' άρθρο εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

³⁵ Άρθρο 6§ 2 στοιχ. α' Ν. 2928/2001, όπως τροποποιήθηκε με Ν. 3251/2004

³⁶ Δαλακούρας Θ., "Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού", εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, 1993, σελ. 242

³⁷ Δαλακούρας Θ., "Προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι. Θεωρητικά πρότερα και νομολογιακά ύστερα", εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 92

επαχθείς όρισε τον υψηλότερο βαθμό ενδείξεων ενοχής, αυτόν των σοβαρών ενδείξεων, διότι έτσι θα συντασσόταν με τις επιταγές της αρχής της αναλογικότητας, που στην προκειμένη περίπτωση θα μπορούσε να έχει τη μορφή: *«όσο αυξημένη είναι η προσβολή του ατομικού συμφέροντος που επέρχεται με τη λήψη του δικονομικού μέτρου, τόσο υψηλότερος απαιτείται να είναι ο βαθμός υπονοιών σχετικά με την ενοχή του κατηγορουμένου³⁸»*.

Όπως αναφέρθηκε, η θεσμοθέτηση της προϋπόθεσης της ύπαρξης των σοβαρών ενδείξεων για τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων είναι απόλυτα συμβατή με την Συνταγματική επιταγή της αρχής της αναλογικότητας³⁹. Η αρχή της αναλογικότητας προϋποθέτει τη σχέση δύο συγκρίσιμων μεγεθών που κρίνονται βάσει ενός κοινού μέτρου ή πλαισίου αναφοράς. Στην προκειμένη περίπτωση τα δύο υπό στάθμιση μεγέθη είναι από τη μια το δημόσιο έννομο συμφέρον που απαιτεί την υλοποίηση της επέμβασης για την ειρήνευση του εννόμου αγαθού και από την άλλη το ατομικό έννομο συμφέρον που θίγεται από αυτήν.

Η παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας οδηγεί σε αποδεικτική απαγόρευση αξιοποιήσεως. Πρόκειται για ανεξάρτητη ή αυτοτελή απαγόρευση αξιοποιήσεως, για την αναγνώριση της οποίας δεν ενδιαφέρει αν η απόκτηση έγινε με θεμιτό ή αθέμιτο τρόπο, αλλά αυτή κάθε αυτήν η προσβολή που επέρχεται με τη χρησιμοποίησή της. Παράβλεψη αυτής της απαγόρευσης επισύρει την απόλυτη ακυρότητα του άρθρου 171§ 1 εδ. δ' Κ.Π.Δ. λόγω παραβίασης της δίκαιης δίκης, καθώς και υπέρβαση εξουσίας κατ' άρθρα 484

38 Για διεξοδική ανάλυση και ιεράρχηση των βαθμών ενδείξεων ενοχής, βλ. Δαλακούρας Θ., "Προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι. Θεωρητικά πρότερα και νομολογιακά ύστερα", εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 92 επ
39 Δαλακούρας Θ., "Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού", Ποιν.Χρον. ΝΕ, σελ. 961

και 510 Κ.Π.Δ. αντιστοίχως⁴⁰. Οι σοβαρές ενδείξεις διαπιστώνονται στη βάση μέρους μόνο του αποδεικτικού υλικού, καθώς η διαπίστωση της ύπαρξής τους γίνεται πάντοτε με το μέχρι τότε συλλεχθέν αποδεικτικό υλικό. Είναι σαφές ότι η προϋπόθεση της συνδρομής «σοβαρών ενδείξεων» δρα προς όφελος του προσώπου εναντίον του οποίου πρόκειται να διενεργηθούν οι ειδικές ανακριτικές πράξεις, διότι η μη συνδρομή τους απαγορεύει τη διενέργεια αυτών, ακόμα και αν συντρέχουν οι υπόλοιπες προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος.

Η Συμεωνίδου-Καστανίδου υποστηρίζει ότι στο άρθρο 253^A Κ.Π.Δ. δεν προσδιορίζεται με σαφήνεια εναντίον ποιου διενεργούνται οι ειδικές ανακριτικές πράξεις. Συγκεκριμένα υποστηρίζει « Με δεδομένο λοιπόν ότι επί πολλά έτη η αστυνομία δεν έχει καταφέρει να εξαρθρώσει πολλές εγκληματικές οργανώσεις – και πάντως τις τρομοκρατικές – και λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ανακριτικές πράξεις δεν στρέφονται κατ' ανάγκη εναντίον συγκεκριμένων, σαφώς προσδιορισμένων, προσώπων για τα οποία πρέπει να υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής, αλλά αποβλέπουν γενικά στη διακρίβωση εγκληματικών πράξεων, η προτεινόμενη ρύθμιση προσφέρει ευρύτατες δυνατότητες παρακολούθησης ενός αόριστου αριθμού ατόμων... Με την ευρύτητα που τη διακρίνει, θίγει λοιπόν και μάλιστα με κατάφωρο τρόπο τις ατομικές ελευθερίες του συνόλου των πολιτών».⁴¹

Η ΑΝΑΓΚΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Η δεύτερη γενική προϋπόθεση διενέργειας των ειδικών ανακριτικών πράξεων είναι αυτή της αναγκαιότητας διενέργειας αυτών. Συγκεκριμένα στο

40 Δαλακούρας Θ.,ο.π σελ 967 επ.

⁴¹ Συμεωνίδου-Καστανίδου Ελισάβετ, «Οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία. Σύγχρονες εξελίξεις στην ευρωπαϊκή και διεθνή έννομη τάξη, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007

άρθρο 253^A Κ.Π.Δ. αναφέρεται ότι οι ειδικές ανακριτικές πράξεις διενεργούνται «... μόνο αν η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης είναι με άλλον τρόπο αδύνατη ή ουσιωδώς δυσχερής» Από την απλή ανάγνωση του σχετικού εδαφίου του άρθρου 253^A Κ.Π.Δ., συνάγεται ότι οι ειδικές ανακριτικές πράξεις διενεργούνται **μόνο αν η εξάρθρωση** της εγκληματικής οργάνωσης ή η διαλεύκανση των τρομοκρατικών πράξεων είναι με άλλον τρόπο αδύνατη ή ουσιωδώς δυσχερής. Συνεπώς για να επιτραπεί η διενέργειά τους από το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, θα πρέπει αν έχει αποτύχει ή να έχει κριθεί απρόσφορος οποιοσδήποτε άλλος τρόπος. Ως οποιοσδήποτε άλλος τρόπος νοείται κάθε άλλη γενική ανακριτική πράξη, από αυτές που αναφέρονται στο άρθρο 251 Κ.Π.Δ., δηλαδή η συγκέντρωση πληροφοριών για το έγκλημα, η εξέταση μαρτύρων και κατηγορουμένων, η διενέργεια αυτοψίας, η διεξαγωγή ερευνών, κ.λ.π Βέβαια ως δικαιολογητικός λόγος θεσμοθέτησης των ειδικών ανακριτικών πράξεων προβλήθηκε η κάλυψη αναγκών πρόληψης και καταστολής συγκεκριμένων εγκλημάτων. Οι ανάγκες αυτές δεν θα μπορούσαν να καλυφθούν με τις ήδη υπάρχουσες γενικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 251 Κ.Π.Δ. Είναι αυτονόητο λοιπόν ότι η διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων απαιτείται για την εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων ή διαλεύκανση τρομοκρατικών πράξεων.

Εγκυμονεί πάντοτε ο κίνδυνος γενικής επίκλησης της αναγκαιότητας διενέργειας των ειδικών ανακριτικών πράξεων, καθώς από τη διενέργειά τους προσδοκείται αποτελεσματική αντιμετώπιση των εγκλημάτων. Η διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων δεν πρέπει να βασίζεται μόνο στην προσδοκώμενη αποτελεσματικότητά τους, διότι αυτές επεμβαίνουν στα

θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα⁴². Ορθώς λοιπόν, ο Δαλακούρας τονίζει ότι «... η διάταξη του άρθρου 253Α §2 εδ. β' Κ.Π.Δ. οφείλει να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως αρνητική περιοριστική προϋπόθεση διεξαγωγής των ειδικών ανακριτικών πράξεων, η οποία - στο βαθμό που ενσωματώνει στο πραγματικό της τις απαιτήσεις της αρχής της αναγκαιότητας - αναπτύσσει πλήρως την υπέρ του ατόμου προστατευτική λειτουργία της».

Η ΕΚΔΟΣΗ ΕΙΔΙΚΑ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΜΕΝΟΥ ΒΟΥΛΕΥΜΑΤΟΣ.

Η εν λόγω προϋπόθεση εγγράφεται δίκαια ως κομβική εγγύηση για την αποτροπή αυθαιρεσιών κατά την λήψη της απόφασης διενέργειας των υπό συζήτηση ειδικών ανακριτικών πράξεων. Η σύμπραξη του δικαστικού αυτού οργάνου συμβάλλει στην προστασία του ατόμου από την αυθαιρεσία των κρατικών οργάνων κατά τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων. Στο βούλευμά του, το δικαστικό συμβούλιο, μετά από πρόταση του εισαγγελέα, θα αποφαίνεται για τη συνδρομή των παραπάνω προϋποθέσεων, καθώς επίσης και για τη χρονική διάρκεια διενέργειας των ειδικών ανακριτικών πράξεων. Σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις (παρ. 3 του άρθρου 253Α Κ.Π.Δ.) προβλέπεται η δυνατότητα να διαταχθεί η διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων από τον εισαγγελέα ή τον ανακριτή, που όμως θα πρέπει να εισάγουν, το αργότερο εντός τριών ημερών το ζήτημα στο αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, ώστε να εκδώσει σχετικό βούλευμα. Σε αντίθετη περίπτωση η διάταξη του εισαγγελέα ή του ανακριτή παύει αυτοδικαίως να ισχύει μετά την λήξη του τριημέρου.

⁴² Έτσι και ο Δαλακούρας: Δεν θα έπρεπε η κατάφαση της αναγκαιότητας διενέργειας των ειδικών ανακριτικών πράξεων για την εξάρθρωση ή διαλεύκανση να μεταλλαχθεί σε «γενική δικαιολογητική βάση των επεμβάσεων στα δικαιώματα, αφού κάτι τέτοιο θα σχετικοποιούσε πλήρως τα όρια των συνταγματικών περιορισμών, θέτοντας ταυτόχρονα υπό αμφισβήτηση την ίδια την φυσιογνωμία του δικονομικού μας συστήματος», Δαλακούρας Θ. "Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρ. 6 του Ν. 2928/2001", Ποιν. Χρον. ΝΑ, σελ. 1025

Σε κάθε περίπτωση το ειδικά αιτιολογημένο βούλευμα θα πρέπει να πληροί τις προϋποθέσεις που τίθενται από τα άρθρα 93§ 3 Συντ. και 139 Κ.Π.Δ. Θα πρέπει δηλαδή να περιλαμβάνει:

1. την αξιόποινη πράξη για την οποία διατάσσεται η διενέργεια ειδικών ανακριτικών πράξεων
2. τις σοβαρές ενδείξεις τέλεσης της αξιόποινης πράξης
3. τον σκοπό της διενέργειας των ειδικών ανακριτικών πράξεων
4. την αδυναμία ή την ιδιαίτερη δυσχέρεια εξάρθρωσης της εγκληματικής οργάνωσης ή διαλεύκανσης τρομοκρατικών πράξεων
5. την απολύτως αναγκαία χρονική διάρκεια που θα διενεργηθούν οι ειδικές ανακριτικές πράξεις
6. το άτομο εναντίον του οποίου θα διενεργηθούν οι ειδικές ανακριτικές πράξεις.

Στην παρ. 3 του άρθρου 253Α Κ.Π.Δ. αναφέρεται ακόμη ότι σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις την έρευνα μπορεί να διατάξει ο εισαγγελέας ή ο ανακριτής. Όταν ωστόσο η διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων διαταχθεί από τον εισαγγελέα ή τον ανακριτή, τότε ο διατάξας την έρευνα οφείλει να εισαγάγει το ζήτημα στο αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο εντός τριών ημερών. Σε αντίθετη περίπτωση η ισχύς της διάταξης παύει αυτοδικαίως με το πέρας της τριήμερης προθεσμίας.⁴³

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΑΝ ΤΟ ΕΔΔΑ.

⁴³ Θ. Δαλακούρας – Α. Κωνσταντινίδης Εμβάθυνση στο Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη σελ. 301

Σε αυτό το κεφάλαιο θα επιχειρηθεί η αποτύπωση των θέσεων του ΕΔΔΑ για την ειδική ανακριτική πράξη της ανακριτικής διείσδυσης μέσω της αναφοράς σε διάφορες αποφάσεις του, για το θέμα αυτό. Μέσω της αναφοράς των αποφάσεων του ΕΔΔΑ που αφορούν την Ελλάδα θα επιχειρηθεί και η σύγκριση των αποφάσεων του Αρείου Πάγου σε σχετικές υποθέσεις.

Αρχικά κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί πως στη νομολογία του ΕΔΔΑ ο όρος αστυνομική παγίδευση διακρίνεται από τον όρο αστυνομική διείσδυση. Η νομολογία του ΕΔΔΑ χάραξε σε πιο στέρεα στεγανά τα όρια της επιτρεπτής αστυνομικής δράσης διαχωρίζοντας την από την προβοκατόρικη παγίδευση του υπόπτου σε ουκ ολίγες ενδιαφέρουσες αποφάσεις του. Το σκεπτικό του Δικαστηρίου κινείται στην κατεύθυνση της χρήσης ως κριτηρίου για την κατάφαση επιτρεπτής αστυνομικής διείσδυσης του παθητικού χαρακτήρα της δράσης των διωκτικών αρχών.⁴⁴

Ενώ θεωρία και νομολογία όμως συμφωνούν ότι, η συγκεκριμένη δράση που αφορά την ειδική ανακριτική πράξη της ανακριτικής διείσδυσης είναι ανεκτή μόνον εντός των ορίων που θέτουν οι αρχές του κράτους δικαίου και ότι, επομένως, το κράτος δεν επιτρέπεται να εξωθεί με αθέμιτα μέσα πολίτες στο έγκλημα, προκειμένου εν συνεχεία να τους καταδιώξει, παρατηρούμε ότι στις δικαστικές αποφάσεις ο περί παγιδεύσεως ισχυρισμός είτε δεν εξετάζεται καθόλου, ως μη αυτοτελής, είτε απορρίπτεται χωρίς ουσιαστική διερεύνηση⁴⁵

Δυο είναι οι ελληνικές υποθέσεις σχετικά με την ειδική ανακριτική πράξη της αστυνομικής διείσδυσης που απασχόλησαν του ΕΔΔΑ: Η πρώτη καταδίκη

⁴⁴ Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Η πρόσφατη νομολογία του ΕΔΔΑ για την αστυνομική διείσδυση και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, ΠοινΔικ Ιανουάριος 2011, Α. Παπαδαμάκης, Ανακριτική διείσδυση: όρια και υπερβάσεις, ΠοινΔικ Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2010

⁴⁵ Απόφαση **819 / 2013 ΑΠ** (ΣΤ, ΠΟΙΝΙΚΕΣ)

αφορά την υπόθεση *Πυργιωτάκης κατά Ελλάδος*⁴⁶, το *ΕΔΔΑ* δέχθηκε παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη εξαιτίας αστυνομικής παγίδευσης. Είχε προηγηθεί καταδίκη του προσφεύγοντος για διαμεσολάβηση σε πώληση ναρκωτικών ουσιών, αν και προβλήθηκε ο ισχυρισμός περί αστυνομικής παγίδευσης. Ο προσφεύγων έφερε σε επαφή τους δύο αστυνομικούς που δήθεν ενδιαφέρονταν για αγορά ναρκωτικών με τον πωλητή. Το εφετείο, ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο επέβαλε στον προσφεύγοντα κάθειρξη 7 ετών, ενώ ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναίρεσης, αφού αποφάνθηκε, ότι δεν υφίστατο υπέρβαση της επιτρεπόμενης συγκεκριμένης δράσης του αστυνομικού στη συγκεκριμένη περίπτωση.⁴⁷ Στη συνέχεια, έλαβε χώρα διαπίστωση εκ μέρους του *ΕΔΔΑ* παραβίασης του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη εξαιτίας αστυνομικής παγίδευσης, δεδομένου ότι ο προσφεύγων εμφανίστηκε στην υπόθεση μόνο τη μοιραία ημέρα, ο ρόλος του περιοριζόταν στο να υποδείξει στους αστυνομικούς το μέρος όπου βρισκόταν ο πωλητής ναρκωτικών ουσιών, κατόπιν σχετικού αιτήματος ενός γνωστού του, δεν είχε ποινικό παρελθόν και οι αρχές δε διέθεταν ικανούς λόγους να υποπτεύονται ότι ενέχεται σε διακίνηση ναρκωτικών.

Η καταδίκη της Ελλάδος στην υπόθεση Πυργιωτάκης ήταν λογική συνέπεια της αδιαφορίας που επιδεικνύει ο ΑΠ σχετικά με τη νομολογία του *ΕΔΔΑ* στο συγκεκριμένο θέμα. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουμε όχι μόνο γιατί ο ΑΠ αγνοεί σε αφηρημένο επίπεδο την οριοθέτηση της έννοιας της αστυνομικής παγίδευσης από το *ΕΔΔΑ*, αλλά και γιατί στον έλεγχο των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται από τα δικαστήρια σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση ως προς την τυχόν ύπαρξη αστυνομικής παγίδευσης καθώς και στον έλεγχο της

⁴⁶ αρ. προσφ.15100/06

⁴⁷ ΑΠ 2496/2005

διαδικαστικής τύχης του σχετικού ισχυρισμού δεν ακολουθεί τις κατευθύνσεις του ΕΔΔΑ. Έτσι, δεν ακολουθείται πρώτα απ' όλα η βασική αρχή του ΕΔΔΑ ότι η μυστική δράση των αστυνομικών, για να είναι νομιμοποιημένη, πρέπει να στηρίζεται εκάστοτε σε πολύ συγκεκριμένους και πειστικούς λόγους θεμελίωσης υπονοιών για την τέλεση αξιόποινων πράξεων από συγκεκριμένα πρόσωπα. Ειδικότερα, τα δικαστήρια της ουσίας δεν προχωρούν σ' έναν ουσιώδη έλεγχο των πηγών πληροφόρησης της αστυνομίας, αρκούμενα στη γενική αναφορά για περιέλευση πληροφοριών σ' αυτήν, που δίνει αφορμή για χρήση μυστικών αστυνομικών, και τούτο δεν ελέγχεται από τον ΑΠ.⁴⁸

Στον αντίποδα, σε μια δεύτερη υπόθεση, *Βλάχος κατά Ελλάδας* (αρ. Προσφ. 20643/2006), το ΕΔΔΑ δεν δέχθηκε παραβίαση του δικαιώματος για δίκαιη δίκη. Επεξηγηματικά, καταφάσκει ότι ο αστυνομικός προσποιήθηκε ότι ενδιαφέρεται για αγορά παραχαραγμένων αμερικανικών δολαρίων, ότι ο κατηγορούμενος -και συνάμα προσφεύγων- τού αποκάλυψε απευθείας τα πλαστά χαρτονομίσματα, και ότι επ' ουδενί υπήρξε αστυνομική πρόκληση, εφόσον το έγκλημα είχε διαπραχθεί προτού έρθουν σε επαφή ο κατηγορούμενος με το αστυνομικό όργανο.

Στη συνέχεια κρίνουμε σκόπιμο να παρουσιάσουμε και άλλες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του ανθρώπου αφορώσες ειδικότερα την ειδική ανακριτική πράξη της αστυνομικής διείσδυσης ώστε να γίνουν κατανοητές οι αντιλήψεις του Δικαστηρίου σε σχέση με την εφαρμογή της ανακριτικής διείσδυσης και σε σχέση με τις αντιλήψεις των δικαστηρίων των κρατών μελών.

⁴⁸ Νικόλαος Μπλάνης Αντιστράτηγος της ΕΛ. ΑΣ.

ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΔΔΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ.

ΥΠΟΘΕΣΗ SHANNON ENANTION ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ο προσφεύγων είναι ηθοποιός και πρωταγωνίστησε στο "Burning του Λονδίνου", μια δημοφιλής σειρά βρετανικών δράμα. Στα μέσα ή περί τα τέλη Ιουλίου 1997, ο Μ, δημοσιογράφος, μιας εφημερίδας με τίτλο «Νέα του Κόσμου», έλαβε τηλεφωνική κλήση από έναν πληροφοριοδότη που ανέφερε ότι ο προσφεύγων είχε προμηθεύσει ναρκωτικά σε κύκλους «show business». Ο βοηθός του Μ προσκάλεσε τον αντιπρόσωπο της προσφεύγουσας να παρουσιαστεί στον προσφεύγοντα ως υπάλληλος διασημοτήτων κατά την έναρξη μιας νυχτερινής διασκέδασης στο Ντουμπάι.

Η συνάντηση προγραμματίστηκε να λάβει χώρα στο ξενοδοχείο Savoy στις 13 Αυγούστου 1997 και τοποθετήθηκε στο δωμάτιο του ξενοδοχείου εξοπλισμός παρακολούθησης ήχου και εικόνας προκειμένου να καταγραφούν τα γεγονότα. Ο Μ παρουσιάστηκε ως σείχη μαζί με άλλα στελέχη της εφημερίδας που παρουσιάστηκαν ως συνεργάτες του και το σχέδιο ήταν να κατευθύνει τη συζήτηση προς τη δυνατότητα του προσφεύγοντος να προμηθεύει ναρκωτικά στον σείχη. Κατά τη διάρκεια της συνάντησης, ο Μ έθεσε το θέμα των ναρκωτικών και ακολούθησε εκτενής συζήτηση σχετικά με τη χρήση κοκαΐνης. Ο τότε ζήτησε κοκαΐνη για ένα συμβαλλόμενο μέρος στο Ντουμπάι και ο προσφεύγων δήλωσε ότι θα μπορούσε να προμηθεύσει την κοκαΐνη. Ο βοηθός του Μ, που είχε παρουσιαστεί ως προσωπικός βοηθός του σείχη, ζήτησε από τον προσφεύγοντα να του παράσχει ναρκωτικά εκείνο το βράδυ. Ο προσφεύγων απάντησε καταφατικά και δήλωσε ότι θα μπορούσε να πάει και να πάρει δείγμα. Στη συνέχεια πήγαν για δείπνο, όπου η συζήτηση δεν καταγράφηκε. Σύμφωνα

με τον Μ, ο προσφεύγων χρησιμοποίησε το κινητό τηλέφωνο του Μ για να κανονίσει τη συλλογή δειγμάτων κοκαΐνης και κάνναβης. Ο προσφεύγων δήλωσε ότι αντιμετώπισε δυσκολίες στην απόκτηση των ναρκωτικών και ζήτησε πρώτα από τον πράκτορα του και έπειτα έναν φίλο. Βρήκε τελικά τα ναρκωτικά μέσω κάποιας που γνώριζε ο φίλος του. Ο πράκτορας του προσφεύγοντος αργότερα έδωσε αποδεικτικά στοιχεία ότι ο προσφεύγων του είχε τηλεφωνήσει κατά τη διάρκεια ενός δείπνου λέγοντας του με ενθουσιασμό ότι ο σεΐχης ήθελε να προμηθευτεί κοκαΐνη. Ο αντιπρόσωπος του προσφεύγοντος ζήτησε από τον προσφεύγοντα να προσέχει τις κινήσεις του και να καταστήσει σαφές ότι δεν θα εμπλακεί. Ο προσφεύγων θύμωσε και δήλωσε ότι θα το κανονίσει. Ο Μ απέστειλε στον προσφεύγοντα χρήματα για τα δείγματα των ναρκωτικών και ο προσφεύγων μαζί με το φίλο του, πήγαν να παραλάβουν τα ναρκωτικά από τον αντιπρόσωπο με αυτοκίνητο και οδηγό που παρείχε ο Μ. Ο προσφεύγων στη συνέχεια επέστρεψε στο ξενοδοχείο και έδωσε τα ναρκωτικά στον Μ. Στις 24 Αυγούστου 1997, ένα μακρύ άρθρο του Μ εμφανίστηκε στο «News of the World» κάτω από τον τίτλο της πρώτης σελίδας του "Burning Star του Λονδίνου γράφοντας ότι ο προσφεύγων είναι έμπορος κοκαΐνης". Το άρθρο περιγράφει λεπτομερώς τα γεγονότα της 13ης Αυγούστου 1997 και βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στο υλικό που καταγράφηκε. Στο τέλος του άρθρου, ο Μ προσφέρθηκε να κάνει το υλικό διαθέσιμο στην αστυνομία. Η Μ είχε διενεργήσει και στο παρελθόν παρόμοιες πράξεις και δήλωσε αργότερα (κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας) ότι οι ενέργειές του είχαν οδηγήσει σε 89 επιτυχείς ποινικές καταδίκες.

Η αστυνομία παρέλαβε στη συνέχεια το ερευνητικό υλικό της εφημερίδας και συνέλαβε τον προσφεύγοντα στις 29 Αυγούστου 1997. Η αστυνομία έλαβε

δηλώσεις μαρτύρων και ανέλυσε τα παρασχεθέντα ναρκωτικά, αλλά επικαλέστηκε και τα στοιχεία που συγκέντρωσε η εφημερίδα. Ο προσφεύγων παραδέχθηκε ότι ήταν πρώην χρήστης κοκαΐνης, αλλά δήλωσε ότι δεν κάνει χρήση πλέον. Δεν είχε βεβαρημένο ποινικό μητρώο. Στις 26 Φεβρουαρίου 2000, ο προσφεύγων κατηγορήθηκε για διακίνηση ναρκωτικών κατηγορίας Α. Ο Μ αρνήθηκε εξ αρχής να αποκαλύψει την ταυτότητα του πληροφοριοδότη του στην ποινική δίωξη ή στο δικαστήριο που επικαλείται το άρθρο 10 του νόμου περί του νόμου του 1981, το οποίο προβλέπει ότι το δικαστήριο δεν μπορεί να απαιτήσει την αποκάλυψη της πηγής πληροφοριών σε μια δημοσίευση εκτός εάν τα συμφέροντα της δικαιοσύνης απαιτούν.

Πριν από την έναρξη της δίκης, ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση δυνάμει του άρθρου 78 του νόμου περί αστυνομίας και ποινικού αποδεικτικού στοιχείου (PACE) του 1984 για τον αποκλεισμό των αποδεικτικών στοιχείων που συγκέντρωσε ο Μ με την αιτιολογία ότι αυτά είχαν συλλεγεί με παγίδευση και συνεπώς η αποδοχή τους θα παραβίαζε το δικαίωμα του για δίκαιη δίκη. Ο δικαστής, απέρριψε την αίτηση στις 3 Νοεμβρίου 1998 με την αιτιολογία ότι ο προσφεύγων δεν είχε παγιδευτεί, δεδομένου ότι συμφώνησε να προμηθεύσει τα ναρκωτικά χωρίς να υποστεί πίεση.

Στις 14 Σεπτεμβρίου απορρίφθηκε και η έφεση του προσφεύγοντος με την αιτιολογία ότι το γεγονός της παγίδευσης δεν αρκεί για τον αποκλεισμό των αποδεικτικών στοιχείων.

Εν συνεχεία απορρίφθηκε και η προσφυγή του από το ΕΔΔΑ με την αιτιολογία ότι δεν υπάρχει παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της σύμβασης. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι ένας δράστης είναι προδιατεθειμένος να τελέσει ένα έγκλημα όταν ανά πάσα στιγμή διαθέτει όλα τα αναγκαία μέσα και είναι έτοιμος για την

τέλεση του. Στη συγκεκριμένη υπόθεση ο Μ υποδουόμενος υποψήφιο αγοραστή αλλά ζήτησε μια ποσότητα ναρκωτικών ουσιών και ο προσφεύγων δέχθηκε να την προσφέρει χωρίς να προβάλλει καμία αντίρρηση⁴⁹.

ΥΠΟΘΕΣΗ TEIXEIRA DE CASTRO.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ο Francisco Teixeira de Castro, πορτογάλος πολίτης που ζούσε στο Campelos. Σε μια επιχείρηση παρακολούθησης διακίνησης ναρκωτικών, δύο αστυνομικοί της Αστυνομίας Δημόσιας Ασφάλειας (PSP) από το αστυνομικό τμήμα της Famalicão προσέγγισαν ένα άτομο, V.S., αρκετές φορές. Ήταν ύποπτος για διακίνηση μικροποσοτήτων ναρκωτικών που έκανε για να πληρώσει κυρίως για ναρκωτικά, για δική του κατανάλωση. Οι αστυνομικοί ήλπιζαν ότι μέσω του V.S. θα ήταν σε θέση να προσδιορίσουν τον προμηθευτή του και προσφέρθηκαν να αγοράσουν πολλά κιλά χασίς από αυτόν. Μη γνωρίζοντας, ότι ήταν αστυνομικοί, ο V.S. συμφώνησε να βρει προμηθευτή. Εντούτοις, παρόλο που πιέστηκε από τους δύο αξιωματικούς, δεν μπόρεσε να εντοπίσει κάποιον προμηθευτή.

Λίγο πριν τα μεσάνυχτα στις 30 Δεκεμβρίου 1992 οι δύο αξιωματικοί πήγαν στην οικία του V.S. λέγοντας ότι τώρα ενδιαφέρονται να αγοράσουν ηρωίνη. Ο V.S. ανέφερε το όνομα του Francisco Teixeira de Castro ως κάποιον που θα μπορούσε να τους εξυπηρετήσει. Ωστόσο, δεν γνώριζε τη διεύθυνση του τελευταίου και έπρεπε να το αποκτήσει από τον F.O. Και οι τέσσερις έπειτα

49

πήγαν στην οικία του προσφεύγοντος επιβιβαζόμενοι στο ίδιο αυτοκίνητο. Ο προσφεύγων ήρθε έξω μετά από πρόσκληση του F.O. και μπήκε στο αυτοκίνητο όπου περίμεναν οι δύο αξιωματικοί, συνοδευόμενοι από τον V.S. Οι αξιωματικοί δήλωσαν ότι επιθυμούν να αγοράσουν 20 γραμμάρια ηρωίνης για 200.000 εσκούδος και επέδειξαν ρολό τραπεζογραμματίων από την Τράπεζα της Πορτογαλίας.

Ο Teixeira de Castro συμφώνησε να προμηθεύσει την ηρωίνη και, συνοδευόμενος από τον F.O., πήγε με το δικό του αυτοκίνητο στο σπίτι ενός άλλου προσώπου, του J.P.O. Ο τελευταίος έβγαλε τρία φακελάκια ηρωίνης, από τα οποία το πρώτο ζύγιζε 10 γραμμάρια και τα άλλα δύο πέντε γραμμάρια το καθένα. Επιστρέφοντας τα παρέδωσε στον προσφεύγοντα έναντι ποσού που υπερέβαινε τα 100.000 εσκούδος.

Εν συνεχεία ο προσφεύγων μετέφερε τα ναρκωτικά στην οικία του V.S. Ο V.S. είχε εν τω μεταξύ επιστρέψει εκεί και οι δύο αστυνομικοί περίμεναν έξω. Η συμφωνία επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στην οικία. Οι αξιωματικοί πήγαν στο εσωτερικό της οικίας κατόπιν πρόσκλησης του V.S. Ο προσφεύγων έβγαλε τότε ένα από τα φακελάκια από την τσέπη του, οπότε οι δύο αξιωματικοί αποκάλυψαν την ταυτότητα τους και συνέλαβαν τον προσφεύγοντα, τον V.S. και τον F.O., λίγο πριν από τις 2 τα ξημερώματα. Οι αστυνομικοί μετά από σωματική έρευνα που διενήργησαν και στους τρεις διαπίστωσαν ότι ο προσφεύγων είχε στην κατοχή του άλλα δυο φακελάκια ηρωίνης, 43.000 εσκούδος και ένα χρυσό βραχιόλι. Ακολούθως διατάχθηκε η προσωρινή κράτηση του Teixeira de Castro και καταδικάσθηκε σε ποινή κάθειρξης 6 ετών.

Ο Teixeira de Castro προσέφυγε στο ΕΔΔΑ όπου επικαλέστηκε παραβίαση των άρθρων 3,6 και 8 της ΕΣΔΑ υποστηρίζοντας ότι η τέλεση της πράξης του οφείλεται στην δράση των διωκτικών αρχών⁵⁰.

Ακολούθως το ΕΔΔΑ διατύπωσε τις ακόλουθες σκέψεις : 1) ότι η ΕΣΔΑ δεν αποκλείει την δυνατότητα να γίνει επίκληση ανώνυμων πληροφοριών ,ανάλογα με το στάδιο στο οποίο βρίσκονται οι έρευνες και όποτε το δικαιολογεί η φύση του εγκλήματος , 2) ότι η αξιοποίηση της κεκαλυμμένης δράσης αστυνομικών υπαλλήλων (undercover agents) πρέπει να περιοριστεί, είναι δε απαραίτητο να βρεθούν κάποιες ασφαλιστικές δικλείδες στις περιπτώσεις εμπορίας ναρκωτικών ουσιών . Μολονότι η αύξηση της οργανωμένης εγκληματικότητας επιβάλλει αναμφισβήτητα τη λήψη κατάλληλων μέτρων , το δικαίωμα του κατηγορουμένου να δικασθεί δικαίως κατέχει μία τόσο εξέχουσα θέση, ώστε να μην μπορεί να θυσιαστεί στο βωμό της σκοπιμότητας .

Οι γενικές προϋποθέσεις της δίκαιης διαδικασίας , όπως αυτές κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 ΕΣΔΑ είναι εφαρμοστέες σε διαδικασίες που αφορούν κάθε είδος εγκληματικότητας , από το πιο απλό έως το πιο σύνθετο . Το δημόσιο συμφέρον δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη χρήση αποδεικτικού υλικού που είναι προϊόν ηθικής αυτουργίας εκ μέρους των αστυνομικών , 3) ότι οι πράξεις των αστυνομικών οργάνων υπερέβησαν τα όρια της επιτρεπόμενης κεκαλυμμένης δράσης τους διότι : α) δεν υποστηρίχθηκε από την Κυβέρνηση ότι η ενέργεια των αστυνομικών ήταν τμήμα μίας επιχείρησης ενάντια στην εμπορία ναρκωτικών ουσιών , η οποία **εποπτευόταν από δικαστικό λειτουργό** , β) δεν προέκυπτε από πριν κάποιο στοιχείο – υποψία σε βάρος του προσφεύγοντος για εμπορία ναρκωτικών , αντίθετα μάλιστα ουδέποτε στο παρελθόν είχε καταδικασθεί για

⁵⁰ υπ' αριθμόν 44/1997/828/1034 NStZ απόφαση ΕΔΔΑ στην υπόθεση Teixeira de Castro κατά Πορτογαλίας της 9 Ιουνίου 1998

τέτοια πράξη ούτε είχε κινηθεί σε βάρος του ποινική δίωξη, γ) ήταν πρόσωπο παντελώς άγνωστο και προσεγγίστηκε από τους αστυνομικούς μέσω τρίτου προσώπου , ούτε και βρέθηκαν στην κατοχή του μεγαλύτερες ποσότητες ναρκωτικών από αυτές που οι αστυνομικοί του είχαν παραγγείλει , καταλήγοντας έτσι στην κρίση ότι οι αστυνομικοί ήταν **εκείνοι ήσαν που παρότρυναν τον προσφεύγοντα να τελέσει την υπό κρίση αξιόποινη πράξη , χωρίς να αποδεικνύεται ότι αυτή θα είχε διαπραχθεί ακόμη κι αν δε μεσολαβούσε η επέμβαση των αστυνομικών** (ως προς το τελευταίο αυτό απαιτούμενο από το ΕΔΔΑ στοιχείο , ο Άρειος Πάγος διατύπωσε την θέση :*χωρίς να είναι και αναγκαίο να αποδεικνύεται ότι η αξιόποινη πράξη θα είχε διαπραχθεί ακόμα και εάν δεν είχε μεσολαβήσει η επέμβαση και διείσδυση των αστυνομικών οργάνων* (ΑΠ 819/2013)⁵¹ .

ΥΠΟΘΕΣΗ : Edwards και Lewis κατά Ηνωμένου Βασιλείου.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Μετά από την απόφαση στην υπόθεση *Teixeira de Castro*, το ΕΔΔΑ είχε την ευκαιρία να ασχοληθεί με την προβληματική της αστυνομικής παγιδεύσεως στην υπόθεση *Edwards και Lewis κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, η οποία απέληξε σε μία απόφαση της Ολομελείας του Δικαστηρίου, εκδοθείσα στις 27-10-2004⁵². Η υπόθεση αυτή παρουσιάζει την εξής ιδιαιτερότητα: Αντικείμενο της δίκης ενώπιον του ΕΔΔΑ δεν ήταν το αν οι προσφεύγοντες είχαν πέσει θύματα αστυνομικής παγιδεύσεως στη χώρα τους, αλλά αντίθετα αυτό το οποίο οι ίδιοι

⁵¹ ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ – ΑΡΘΡΟ 28 Ν 4139/2013 Άννα Καραμόσχογλου, Αντεισαγγελέας Εφετών.

⁵²Αρ. προσφυγών 39647/1998 και 40461/1998

προσήψαν στις αποφάσεις των εσωτερικών δικαστηρίων είναι ότι τα τελευταία τους στέρησαν την ευκαιρία να τεκμηριώσουν την ένσταση της παγιδεύσεως.

Ειδικότερα, ενώ οι προσφεύγοντες κατηγορούμενοι υπεστήριξαν ενώπιον των αγγλικών Δικαστηρίων ότι είχαν πέσει θύματα αστυνομικής παγιδεύσεως, εν τούτοις η κατηγορούσα αρχή, υπό την επίκληση λόγων δημοσίου συμφέροντος, αρνήθηκε να αποκαλύψει τα αποδεικτικά εκείνα στοιχεία από τα οποία θα προέκυπτε η βασιμότητα της ενστάσεως αυτής. Τα στοιχεία είχαν αποτελέσει αντικείμενο μιας διαδικασίας «ex parte», χωρίς την παρουσία των κατηγορουμένων ή των δικηγόρων τους, στο πλαίσιο της οποίας ο Άγγλος Δικαστής είχε αποφανθεί ότι δεν υπήρχε τίποτε σε αυτά, το οποίο να συνηγορούσε υπέρ της παγιδεύσεως.

Το ΕΔΔΑ έκρινε εν προκειμένω ότι είχαν παραβιασθεί οι αρχές της ισότητας των όπλων και της αντιδικίας και κατά συνέπεια εδέχθη ότι είχε λάβει χώρα παραβίαση του άρ. 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ⁵³

ΥΠΟΘΕΣΗ Ramanauskas v. Lithuania.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ο προσφεύγων, Kęstas Ramanauskas, είναι υπήκοος της Λιθουανίας. Εργάστηκε ως εισαγγελέας στην περιοχή Kaišiadorys. Υποστήριξε ότι είχε προσεγγιστεί μέσω προσωπικής γνωριμίας από κάποιον προηγουμένως άγνωστο σε αυτόν, ο οποίος ήταν στην πραγματικότητα αξιωματικός από μια ειδική αστυνομική μονάδα

⁵³ Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την αστυνομική παγίδευση και οι συνέπειες για την ελληνική νομολογία - **Δημάκης Αλέξανδρος**, *Λέκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών*
Ποιν. Χρ. 2008, σελ. 594

καταπολέμησης της διαφθοράς. Ο αξιωματικός προσέφερε στον προσφεύγοντα δωροδοκία ύψους 3.000 δολαρίων ΗΠΑ προκειμένου να αθώσει κάποιον κατηγορούμενο σε υπόθεση που χειριζόταν. Ο προσφεύγων αρνήθηκε αρχικά, αλλά αργότερα συμφώνησε, καθώς ο αξιωματικός επανέλαβε την προσφορά αρκετές φορές. Ο αξιωματικός ενημέρωσε τους ανωτέρους του, ότι ο προσφεύγων είχε δεχτεί την προσφορά και τον Ιανουάριο του 1999 ο αναπληρωτής γενικός εισαγγελέας τον εξουσιοδότησε να προσομοιάσει εγκληματικές ενέργειες δωροδοκίας. Λίγο αργότερα, ο προσφεύγων, δέχθηκε τη δωροδοκία από τον αξιωματικό. Τον Αύγουστο του 2000 καταδικάστηκε για αποδοχή δωροδοκίας ύψους 2.500 USD και καταδικάστηκε σε φυλάκιση. Η απόφαση επικυρώθηκε στο πλαίσιο της έφεσης και το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση αναιρέσεως του προσφεύγοντος, η οποία διαπίστωσε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία επιβεβαίωσαν την ενοχή του αιτούντος, την οποία αναγνώρισε ο ίδιος. Μόλις αποδειχθεί η ενοχή του, το ζήτημα του κατά πόσον υπήρξε κάποια εξωτερική επιρροή στην πρόθεσή του να διαπράξει το αδίκημα είχε καταστεί άσχετο.

Μετά από προσφυγή του Ramanauskas στο ΕΔΔΑ για παραβίαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι εθνικές αρχές δεν μπορούσαν να απαλλαγούν από την ευθύνη τους για τις ενέργειες των αστυνομικών με το επιχείρημα ότι οι αστυνομικοί, παρόλο που ασκούσαν αστυνομικά καθήκοντα, ενεργούσαν «με ιδιωτική ιδιότητα». Είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι αρχές να έχουν αναλάβει την ευθύνη, δεδομένου ότι η αρχική φάση της ενέργειας έλαβε χώρα ελλείψει νομικού πλαισίου ή δικαστικής εξουσιοδότησης. Επιπλέον, εξουσιοδοτώντας τον αξιωματικό να προσομοιάζει πράξεις δωροδοκίας και απαλλάσσοντάς τον από κάθε ποινική ευθύνη, οι αρχές είχαν νομιμοποιήσει εκ

των υστέρων την προκαταρκτική φάση και αξιοποίησαν τα αποτελέσματά της. Επιπλέον, δεν δόθηκε ικανοποιητική εξήγηση σχετικά με τους λόγους ή τα προσωπικά κίνητρα που θα μπορούσαν να έχουν οδηγήσει τον αξιωματικό να προσεγγίσει τον αιτούντα με δική του πρωτοβουλία χωρίς να θέσει το θέμα στην προσοχή των ανωτέρων του ή γιατί δεν είχε διωχθεί για τις πράξεις του κατά τη διάρκεια αυτή την προκαταρκτική φάση. Σε αυτό το σημείο, η κυβέρνηση απλώς αναφέρθηκε στο γεγονός ότι όλα τα σχετικά έγγραφα είχαν καταστραφεί.

Οι ενέργειες του αξιωματικού και η γνωριμία του αιτούντος είχαν ξεπεράσει την απλή παθητική διερεύνηση της υπάρχουσας εγκληματικής δραστηριότητας: δεν υπήρχαν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι ο προσφεύγων είχε προαποφασίσει την τέλεση αδικήματος που σχετίζεται με την διαφθορά. Όλες οι συναντήσεις μεταξύ του προσφεύγοντος και του υπαλλήλου πραγματοποιήθηκαν με πρωτοβουλία του τελευταίου και είναι φανερό η πίεση που δέχθηκε από τον αξιωματικό για την εκτέλεση εγκληματικών ενεργειών, αν και δεν υπήρχαν αντικειμενικές ενδείξεις που να δείχνουν ότι είχε την πρόθεση να ασκήσει τέτοια δραστηριότητα.

Καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, ο προσφεύγων υποστήριξε ότι είχε υποκινηθεί από τον αξιωματικό να διαπράξει το αδίκημα. Ως εκ τούτου, οι εγχώριες αρχές και τα δικαστήρια θα πρέπει τουλάχιστον να έχουν εξετάσει διεξοδικά αν οι εισαγγελικές αρχές έχουν υποκινήσει τη διάπραξη εγκληματικής πράξης. Για το σκοπό αυτό, θα έπρεπε να έχουν διαπιστώσει ιδίως τους λόγους για τους οποίους είχε κινηθεί η επιχείρηση, την έκταση της συμμετοχής της αστυνομίας στο αδίκημα και τη φύση κάθε υποκίνησης ή πίεσης στην οποία υποβλήθηκε ο προσφεύγων.

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ενέργειες του υπαλλήλου και η γνωριμία του ενάγοντος με τον αξιωματικό είχε ως αποτέλεσμα να υποκινήσει τον προσφεύγοντα να διαπράξει το αδίκημα για το οποίο καταδικάστηκε και ότι δεν υπήρχαν ενδείξεις ότι το αδίκημα θα είχε διαπραχθεί χωρίς την παρέμβασή του. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της ΕΣΔΑ⁵⁴.

Και σε αυτή την υπόθεση, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι παραβιάστηκε το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη) λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένους παράγοντες που προέκυψαν από τα γεγονότα της υπόθεσης. Πιο συγκεκριμένα, για την απόφαση του το Δικαστήριο συνεκτίμησε το γεγονός ότι η παρέμβαση των Αστυνομικών δεν έλαβε χώρα στο πλαίσιο οργανωμένης επιχείρησης υπό εποπτεία, ότι η Αστυνομία δεν είχε στοιχεία που να κινούσαν υποψίες για τον κατηγορούμενο και ότι δεν υπήρχαν αποδεικτικά στοιχεία τα οποία να στηρίζουν τον ισχυρισμό ότι ο κατηγορούμενος ήταν προδιατεθειμένος να τελέσει το έγκλημα.

ΥΠΟΘΕΣΗ Vanyan v. Russia

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Κατά τις ακροάσεις ενώπιον του περιφερειακού δικαστηρίου, ο προσφεύγων Grigoriy Arkadyevich Vanyan ισχυρίστηκε ότι, στις 2 Ιουνίου 1998, τον κάλεσε η ΟΖ και του ζήτησε να αγοράσει ηρωίνη για την ίδια. (Η ΟΖ ήταν ιδιώτης που είχε επιλεγεί από την αστυνομία για να παγιδευτεί ο προσφεύγων, καθώς υπήρχαν πληροφορίες ότι εμπλέκονταν σε διακίνηση ναρκωτικών). Λίγο αργότερα η ΟΖ

⁵⁴ CASE OF RAMANAUSKAS v. LITHUANIA – Application no_74420/01 (2008)

συναντήθηκε με τον προσφεύγοντα και του έδωσε 200 ρούβλια. Ακολούθως ο προσφεύγων συνάντησε τον S.Z. στο διαμέρισμα του και προμηθεύτηκε δυο σακουλάκια ηρωίνης. Παρέδωσε το ένα σακουλάκι στην O.Z. και το άλλο το κράτησε για προσωπική του χρήση. Όταν εμφανίστηκαν οι αστυνομικοί που παρακολουθούσαν τα γεγονότα ο προσφεύγων πέταξε το σακουλάκι και τράπηκε σε φυγή. Συνελήφθη την επομένη ημέρα όπου επέστρεψε στο σημείο που είχε πετάξει το σακουλάκι ώστε να το πάρει πίσω. Καταδικάστηκε σε επταετή φυλάκιση για αδικήματα αφορώσα τα ναρκωτικά⁵⁵.

Και σε αυτή την υπόθεση το ΕΔΔΑ δέχθηκε ότι ο κατηγορούμενος έπεσε θύμα αστυνομικής παγίδευσης. Τα κριτήρια που εφάρμοσε το Δικαστήριο ήταν όμοια με τα αυτά της υπόθεσης Teixeira de Castro δεχόμενο ότι δεν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία που να δείχνουν ότι η Αστυνομία είχε λόγους να υποπτεύεται τον προσφεύγοντα πριν την παρέμβαση της O.Z. Επίσης το Δικαστήριο έκρινε ότι η Αστυνομία δεν περιορίστηκε σε παθητική στάση κατά τη διενέργεια της έρευνας και η O.Z. προκάλεσε την απόφαση στον προσφεύγοντα να τελέσει το έγκλημα⁵⁶.

ΥΠΟΘΕΣΗ Bannikova κατά Ρωσίας

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Κατά την περίοδο μεταξύ της 23ης και της 27ης Ιανουαρίου 2005, η προσφεύγουσα, σε σειρά τηλεφωνικών συνδιαλέξεων με την S., συμφώνησε ότι θα της παράσχει κάνναβη, την οποία θα πωλούσε στη συνέχεια. Αυτές οι

⁵⁵ Vanyan κατά Ρωσίας με αρ. προσφ. 53203/99.

⁵⁶ Βλ. και Ανακριτική διείσδυση και αστυνομική παγίδευση [Παπανικολάου Ναστασία-Ευθαλία](#) –Εκδόσεις : Σάκκουλας Αντ. Ν. σελ. 172 επ.

τηλεφωνικές συνομιλίες καταγράφηκαν από την Federal Security Service. ("FSB"). Στις 28 Ιανουαρίου 2005, ο S. απέστειλε την κάνναβη στην προσφεύγουσα. Το ανάμειξε με την κάνναβη που είχε ήδη στο σπίτι και το έβαλε σε τρεις ξεχωριστές πλαστικές σακούλες και στη συνέχεια τύλιξε τις σακούλες σε ένα δέμα.

8. Την ίδια ημέρα, ο επικεφαλής της Περιφερειακής Διεύθυνσης της Kursk της FSB ενέκρινε μια επιχείρηση υπό τη μορφή δοκιμαστικής αγοράς βάσει των άρθρων 7 και 8 του νόμου περί δραστηριοτήτων επιχειρησιακής έρευνας-αναζήτησης της 12ης Αυγούστου 1995 (αριθ. 144-FZ). Την επόμενη ημέρα, ένας μυστικός πράκτορας της FSB, B., Που ενεργούσε ως αγοραστής, συναντήθηκε με την προσφεύγουσα και αγόρασε 4.408 g κάνναβης από αυτήν. Για την αγορά χρησιμοποιήθηκαν τραπεζογραμμάτια με ειδική σήμανση. Η FSB πραγματοποίησε επίσης μια εγγραφή βίντεο και ήχου της δοκιμαστικής αγοράς. Μετά τη συναλλαγή, η προσφεύγουσα συνελήφθη με τα σημαδεμένα χαρτονομίσματα στην κατοχή της. Σε έρευνα που έγινε αργότερα στην οικία της βρέθηκε άλλη μια σακούλα κάνναβης που ζύγιζε 28,6 γραμμάρια. Στις 24 Νοεμβρίου 2005, το Επαρχιακό Δικαστήριο Λένινσκι του Kursk εξέτασε την υπόθεση. Η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι είχε προκληθεί από το μυστικό πράκτορα να διαπράξει το αδίκημα και ότι δεν θα το είχε διαπράξει χωρίς την παρέμβασή του.

Στην υπόθεση *Bannikova κατά Ρωσίας* (§ § 66-79), το Δικαστήριο πρότεινε δύο στάδια εξέτασης αποτελούμενα από: α) ένα ουσιαστικό κριτήριο (στο πλαίσιο της αντικειμενικής προσέγγισης) όπου το κρίσιμο ερώτημα είναι εάν τα αστυνομικά όργανα παρέμειναν εντός των ορίων της «ουσιαστικά παθητικής» συμπεριφοράς ή τα υπερέβησαν και γ) ένα διαδικαστικό κριτήριο όπου το ερώτημα είναι κατά πόσον η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα να θέσει το

θέμα της αστυνομικής παγίδευσης αποτελεσματικά κατά τη διάρκεια των εσωτερικών διαδικασιών και πώς αυτό αντιμετωπίστηκε από τα εθνικά δικαστήρια.

Το «ουσιαστικό» κριτήριο της ανάλυσης οδηγεί στην επανεξέταση από το Δικαστήριο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης και της ποιότητας της νομικής βάσης κατά το εσωτερικό δίκαιο που ρυθμίζει τις μυστικές αστυνομικές επιχειρήσεις. Η αντικειμενική προσέγγιση του Δικαστηρίου οδηγεί σε μια μάλλον περίπλοκη σωρευτική ανάλυση των διαφόρων στοιχείων που αφορούν τη διερεύνηση των πραγματικών περιστατικών – με επίκεντρο το κατά πόσον οι αρχές προκάλεσαν τον κίνδυνο ένας συνηθισμένος λογικός άνθρωπος να διαπράξει ένα αδίκημα υπό την επίδραση της αστυνομικής επέμβασης - καθώς και σε μια πιο αυστηρή κανονιστική διερεύνηση, εμποδίζοντας δηλαδή τις αρχές να χρησιμοποιούν αθέμιτες μεθόδους που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αστυνομική παγίδευση και απαιτώντας τον πιο ενεργό ρόλο των εθνικών δικαστηρίων για την προστασία απέναντι σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο (*Ramanauskas*, § § 49-74, *Bannikova*). Τα σημαντικότερα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο αυτό είναι:

- αν οι ειδικές ενέργειες των μυστικών αστυνομικών που οδήγησαν στη διάπραξη αδικήματος είχαν τεθεί υπό την κατάλληλη εποπτεία, κατά προτίμηση από δικαστή (*Teixeira de Castro*, § § 37-38).
- αν οι αρχές είχαν βάσιμη αιτιολογία αστυνομικής επέμβασης για την έναρξη της επιχείρησης, όπως για παράδειγμα η ύπαρξη ενός συγκεκριμένου, εξ αρχής ορισμένου και όχι τυχαία επιλεγμένου στόχου (*Khudobin*, § 134). Επιπλέον θα πρέπει να υπάρχουν πληροφορίες οι

οποίες να δικαιολογούν τις υποψίες εμπλοκής του στόχου σε αδίκημα (*Teixeira de Castro*, § § 37-38).

- ο στόχος είχε αρχίσει την εκτέλεση αξιόποινων πράξεων – οι οποίες και θα αποτελούσαν μέρος των αποδεικτικών στοιχείων εναντίον του- πριν την επέμβαση των αρχών (*Eurofinacom κατά Γαλλίας*, Δεκέμβριος).
- αν οι αρχές παρέμειναν ουσιαστικά παθητικές κατά τη διάρκεια της έρευνας – γεγονός που καθορίζεται με την εξέταση, πρώτα και κύρια, της πραγματικής έκτασης της εμπλοκής των αρχών (*Ramanauskas*, § 71).
- αν οι αρχές, έχοντας χρησιμοποιήσει ιδιώτη-πληροφοριοδότη ως πράκτορα κατά τη διάρκεια της επιχείρησης, αναλαμβάνουν την ευθύνη σε σχέση με τα κίνητρα και τις ενέργειες του εν λόγω ατόμου, προκειμένου να αποτραπεί η ιδιωτικοποίηση της παγίδευσης (*Ramanauskas*, § § 62-65).
- όταν ιδιώτης-πληροφοριοδότης παίρνει την πρωτοβουλία να υποβάλει αίτημα στις αρχές καταγγέλλοντας την υποτιθέμενη ροπή του στόχου προς αξιόποινες πράξεις τότε απαιτείται η επιβεβαίωση απουσίας τυχόν υστεροβουλίας εκ μέρους του πληροφοριοδότη (*Miliniéné*, § § 37-41).
- όταν ένας ιδιώτης-πληροφοριοδότης χρησιμοποιείται, θα πρέπει να εξετάζεται όλο το ιστορικό από την αρχή ακόμη της αξιόποινης πράξης, ανεξάρτητα από το στάδιο της επίσημης παρέμβασης από το κράτος. Ενώ έχει επισημανθεί ότι οι αρχές δεν μπορούν να κάνουν εκ των υστέρων (*ex post facto*) χρήση των αποτελεσμάτων ιδιωτικά υποκινούμενης ποινικής πράξης (*Ramanauskas*, § § 62 έως 65), παραμένει ασαφές ποιος είναι ο επιτρεπόμενος βαθμός υποκίνησης, την οποία αναλαμβάνουν ιδιώτες-πληροφοριοδότες στην αρχική φάση πριν από την παρέμβαση των

αρχών, και αν ο επιτρεπόμενος βαθμός είναι διαφορετικός (λιγότερο αυστηρός) σε σχέση με αυτόν που επιτρέπεται σε έρευνες που διεξάγονται χωρίς τη συμμετοχή ιδιωτών-πληροφοριοδοτών (*Miliniéné*, § § 37-41)⁵⁷.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, Δικαστήριο έκρινε ότι η ένσταση περί παραβίασης της δίκαιης δίκης της προσφεύγουσας εξετάστηκε επαρκώς από τα εθνικά δικαστήρια, τα οποία έλαβαν τα απαραίτητα μέτρα για να αποκαλύψουν την αλήθεια και να εξαλείψουν τις αμφιβολίες ως προς το αν είχε διαπραχθεί το αδίκημα της αστυνομικής παγίδευσης. Το συμπέρασμά τους ότι δεν υπήρξε παγίδευση βασίστηκε επομένως σε μια εύλογη εκτίμηση των σχετικών και επαρκών αποδεικτικών στοιχείων. Λαμβάνοντας υπόψη το εύρος του δικαστικού ελέγχου της ένστασης της προσφεύγουσας, το Δικαστήριο έκρινε ότι η δίκη, ήταν συμβατή με την έννοια της δικαιοσύνης που απαιτεί το άρθρο 6 της Σύμβασης της ΕΣΔΑ και δεν δέχθηκε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1⁵⁸.

ΥΠΟΘΕΣΗ Ali v Roumania

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ο προσφεύγων, γεννήθηκε το 1962 και ζει στο Βουκουρέστι. Έχει ρουμανική υπηκοότητα από το 1999, είναι επιχειρηματίας και είναι παντρεμένος με ρουμάνια υπήκοο. Στις 29 Μαΐου 2001, η αστυνομική υπηρεσία που είναι υπεύθυνη για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και του

57

Dovydas Vitkauskas
Grigoriy Dikov
Προστατεύοντας

το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη

στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Εγχειρίδια του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

⁵⁸ Βαννίκονα κατά Ρωσίας με αρ. προσφ. 18757/06 (4.11.2010), σκέψεις 77,78,79

λαθρεμπορίου ναρκωτικών ("το τμήμα διακίνησης ναρκωτικών"), ξεκίνησε αυτεπάγγελτα έρευνα σχετικά με ισχυρισμούς ότι τα εγκλήματα διακίνησης ναρκωτικών διαπράττονται από τρία πρόσωπα, τον προσφεύγοντα και τους Κ.Μ. και Ο.Η. ,με σκοπό την πώληση 1,5 κιλού ηρωίνης για 10.000 δολάρια Ηνωμένων Πολιτειών (USD).

Την ίδια ημέρα, η Εισαγγελία του Ανωτάτου Δικαστηρίου εξουσιοδότησε τη χρήση δύο μυστικών αστυνομικών με σκοπό τον προσδιορισμό των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης, τον εντοπισμό των παραβατών και την απόκτηση αποδεικτικών στοιχείων. Επίσης τους εξουσιοδότησε, μαζί με έναν συνεργάτη, να αποκτήσουν 2 κιλά ηρωίνης. Η εισαγγελική αρχή δικαιολόγησε την έκδοση της άδειας με το αιτιολογικό ότι είχε βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι πρόκειται να διαπραχθεί αδίκημα διακίνησης ναρκωτικών.

Την ίδια ημέρα, στις 29 Μαΐου 2001, ο προσφεύγων και ο Ο.Η συναντήθηκαν με τους μυστικούς πράκτορες. Σύμφωνα με το κατηγορητήριο που εκδόθηκε στην υπόθεση, ο Ο.Η ζήτησε 10.000 δολάρια ΗΠΑ για 1 κιλό ηρωίνης. Στις 31 Μαΐου 2001, οι μυστικοί πράκτορες συναντήθηκαν ξανά με τα τρία άτομα για να συζητήσουν τις λεπτομέρειες της συναλλαγής.

7. Την 1η Ιουνίου 2001, οι μυστικοί αστυνομικοί υπάλληλοι συναντήθηκαν ξανά με τους υπόπτους στο διαμέρισμα του αιτούντος, όπου ο Κ.Μ. ήρθε με μια τσάντα. Οι πράκτορες ανέφεραν ότι τους είχε προσφερθεί 1 κιλό ηρωίνης για 10.000 δολάρια ΗΠΑ. Όταν έφυγαν από το κτίριο οι μυστικοί πράκτορες περικύκλωσαν τους τρεις υπόπτους και τους συνέλαβαν.

Οι μυστικοί πράκτορες συνέταξαν μια έκθεση σχετικά με το έγκλημα. Οι ύποπτοι αρνήθηκαν τη διακίνηση ναρκωτικών. Ειδικότερα ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι

νόμιζε ότι τα χρήματα προορίζονταν για άλλα εμπορεύματα και όχι για ναρκωτικά .

Η αστυνομία μετά από τη διεξαγωγή έρευνας στα διαμερίσματα των υπόπτων βρήκε ένα πακέτο 36,56 γραμμαρίων ηρωίνης στο σπίτι του Κ.Μ. Στην οικία του προσφεύγοντος δεν βρέθηκαν ναρκωτικά. Οι εκθέσεις έρευνας επισυνάφθηκαν στον φάκελο της δικογραφίας.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας, ο Κ.Μ. ομολόγησε το έγκλημα και εξήγησε ότι είχε λάβει τα ναρκωτικά (ένα πακέτο 1 κιλό και ένα άλλο 36,56 γραμμάρια) από έναν «Ahmed» και ότι οι άλλοι δύο ύποπτοι είχαν επίγνωση της πώλησης ναρκωτικών.

Τελικά ο προσφεύγων καταδικάστηκε σε 13 χρόνια κάθειρξη με την κατηγορία της διακίνησης ναρκωτικών. Η έφεση του περί αστυνομικής παγίδευσης απορρίφθηκε και η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι δεν υφίστατο παγίδευση αλλά επιτρεπτή κεκαλυμμένη δράση σε έγκλημα που είχε προαποφασιστεί.

Το ΕΔΔΑ επανέλαβε τη νομολογία του σχετικά με το άρθρο 6, στην οποία προέβη σε λεπτομερή διάκριση μεταξύ της έννοιας της παγίδευσης και της χρήσης νόμιμων τεχνικών μυστικότητας και επιβεβαίωσε την υποχρέωση των εγχώριων δικαστηρίων να προβούν σε προσεκτική εξέταση του υλικού του φακέλου όπου ένας κατηγορούμενος επικαλείται την παγίδα της αστυνομίας. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει επίσης αποφανθεί ότι το καθήκον του βάσει του άρθρου 6 § 1 δεν είναι να εξακριβώσει αν ορισμένα αποδεικτικά στοιχεία έχουν ληφθεί παρανόμως, αλλά να εξεταστεί αν η παράνομη αυτή επέφερε παράβαση άλλου δικαιώματος που προστατεύεται από τη Σύμβαση . πρέπει να επανεξετάσει την ποιότητα της εκτίμησης των εγχώριων δικαστηρίων σχετικά με την εικαζόμενη παγίδευση και να εξασφαλίσει την επαρκή εξασφάλιση των δικαιωμάτων

υπεράσπισης του κατηγορουμένου, ιδίως δε το δικαίωμα των αντιδίκων και την ισότητα των όπλων (βλ. Ramanauskas, § 49-61 · Μαλινίνας κατά Λιθουανίας, αρ. 10071/04, §§ 34-35, 1η Ιουλίου 2008 · Βγκον κατά Ρωσίας [GC], αριθ. 4378/02, §§ 88-93, 10 Μαρτίου 2009, και Constantin and Stoian, προπαρατεθείσα, σκέψη 54).

Στην εκτεταμένη νομολογία του επί του θέματος, το Δικαστήριο έχει αναπτύξει την έννοια της παγίδευσης που παραβιάζει το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, όπως διακρίνεται από τη χρήση νόμιμων τεχνικών μυστικών σε ποινικές έρευνες. Έχει κρίνει ότι, μολονότι η χρήση ειδικών μεθόδων έρευνας - ειδικότερα τεχνικών μυστικών - δεν μπορεί από μόνη της να παραβιάζει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, ο κίνδυνος υποκίνησης από την αστυνομία τέτοιων τεχνικών σημαίνει ότι η χρήση τους πρέπει να διατηρείται εντός σαφών ορίων (βλ. Ramanauskas, προπαρατεθείσα, σκέψη 51). Το Δικαστήριο έχει επίσης διαπιστώσει ότι η αστυνομική υποκίνηση συμβαίνει όταν οι εμπλεκόμενοι υπάλληλοι - είτε μέλη των δυνάμεων ασφαλείας είτε άτομα που ενεργούν σύμφωνα με τις οδηγίες τους - δεν περιορίζονται στην έρευνα της εγκληματικής δραστηριότητας με ουσιαστικά παθητικό τρόπο, αλλά ασκούν μια τέτοια επιρροή στο θέμα να υποκινώντας τη διάπραξη αδικήματος, πράγμα που δεν θα είχε άλλως γίνει, προκειμένου να καταστεί δυνατή η διαπίστωση της αξιόποινης πράξης, δηλαδή η παροχή αποδεικτικών στοιχείων και η άσκηση διώξεων (βλ. Teixeira de Castro). Για να διαπιστωθεί αν η αστυνομία περιορίζεται στην «έρευνα της εγκληματικής δραστηριότητας με ουσιαστικά παθητικό τρόπο» στην προκειμένη περίπτωση (βλ. Προαναφερθείσα απόφαση Ramanauskas, § 55), το Δικαστήριο έχει λάβει υπόψη ορισμένες σκέψεις. Όπως υπογράμμισε ο προσφεύγων, η έρευνα στο διαμέρισμά του δεν αποκάλυψε κανένα στοιχείο της συμμετοχής του σε εγκλήματα που σχετίζονται με τα ναρκωτικά.

Το ΕΔΔΑ έκρινε τελικώς ότι κατά την καταδίκη του προσφεύγοντος, τα δικαστήρια στηρίχθηκαν αποκλειστικά στα αποδεικτικά στοιχεία που προέκυψαν κατά τη διάρκεια των ερευνών, δηλαδή στη γραπτή έκθεση των μυστικών πρακτόρων και στη δήλωση του Κ.Μ. Οι μάρτυρες γνώριζαν μόνο για τη σύλληψη και δεν εξετάστηκαν οι μυστικοί πράκτορες παρά το σχετικό αίτημα που είχε προβάλλει ο προσφεύγων. Με αυτόν τον τρόπο υπάρχει κατά το ΕΔΔΑ παραβίαση της αρχής της ισότητας των όπλων και κατ' επέκταση της δίκαιης δίκης, με αποτέλεσμα την παραβίαση του άρθρου 6 της Σύμβασης⁵⁹.

Από τις παραπάνω αποφάσεις γίνεται σαφές ότι η «δίκαιη» δίκη σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, κατά την έννοια του άρθρου 6, εξαρτάται κυρίως από το αν παρέχονται στους προσφεύγοντες επαρκείς δυνατότητες για να υποστηρίξουν την υπόθεσή τους και να αντικρούσουν τα στοιχεία που θεωρούν ψευδή (*Karalevičius*, Δεκέμβριος) και όχι από το εάν τα εθνικά δικαστήρια εξέδωσαν σωστή ή εσφαλμένη απόφαση.

Κατά την τελολογική ερμηνεία του άρθρου 6 η «δίκαιη» δίκη περιλαμβάνει τις ακόλουθες σιωπηρές απαιτήσεις σε ποινικές και αστικές υποθέσεις:

- κατ'αντιμωλία διαδικασία (αρχή της "εκατέρωθεν" ακρόασης), (*Rowe and Davis*)
- ισότητα των όπλων (*Brandstetter v. Austria*, §§41-69)
- παρουσία (*Ekbatani v. Sweden*, §§24-33) και δημοσιότητα (*Riepan v. Austria*).

Η «δίκαιη» δίκη περιλαμβάνει επίσης τις ακόλουθες πρόσθετες σιωπηρές απαιτήσεις σε ποινικές υποθέσεις:

- δικαίωμα υπεράσπισης έναντι αστυνομικής παγίδευσης (*Ramanauskas*)

⁵⁹ CASE OF ALI v. ROMANIA (Application no. 20307/02), σκέψεις 98 επ.

- δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης (Saunders κατά Ηνωμένου Βασιλείου)
- δικαίωμα μη απέλασης ή έκδοσης σε χώρα όπου μπορεί το άτομο να έλθει αντιμέτωπο με κατάφωρη άρνηση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη (Mamatkulov και Askarov)⁶⁰.

Συνοψίζοντας βλέπουμε ότι ενώ το ΕΔΔΑ αναγνωρίζει γενικά ότι η αύξηση του οργανωμένου εγκλήματος απαιτεί τη λήψη των κατάλληλων μέτρων παρόλα αυτά, έχει επανειλημμένα επαναλάβει ότι το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, από το οποίο πρέπει να συναχθεί η απαίτηση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, εφαρμόζεται πάντως σε όλα τα είδη ποινικών αδικημάτων, από τα πιο απλά έως τα πιο σύνθετα. Το δικαίωμα στη δίκαιη διοίκηση της δικαιοσύνης κατέχει τόσο εξέχοντα θέση σε μια δημοκρατική κοινωνία που δεν μπορεί να θυσιάσει για λόγους εξυπηρετικότητας (βλ. Delcourt κατά Βελγίου, 17 Ιανουαρίου 1970, § 25, Σειρά A αριθ. 11).

Στο συγκεκριμένο πλαίσιο των τεχνικών έρευνας που χρησιμοποιούνται για την καταπολέμηση της διακίνησης ναρκωτικών και της διαφθοράς, η μακρόχρονη αντίληψη του Δικαστηρίου είναι ότι το δημόσιο συμφέρον δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη χρήση αποδεικτικών στοιχείων που προέκυψαν μετά από παρακίνηση των οργάνων που διενεργούν τις ειδικές ανακριτικές πράξεις. (βλ., μεταξύ άλλων, Teixeira de Castro κατά Πορτογαλίας, 9 Ιουνίου 1998, §§ 35-36 και 39, Αναφορές αποφάσεων και αποφάσεων 1998-IV, Khudobin κατά Ρωσίας ,

⁶⁰ Dovydas Vitkauskas

Grigoriy Dikov

Προστατεύοντας

το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη

στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Εγχειρίδια του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

αριθ. 59696/00, § 135, ΕΣΔΑ 2006-XII, Vanyan κατά Ρωσίας, αρ. 53203/99, §§ 46 και 47, 15 Δεκεμβρίου 2005, και Ramanauskas.

Η ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗΣ ΣΤΑ ΑΛΛΟΔΑΠΑ ΔΙΚΑΙΑ.

Τα όρια της επιτρεπόμενης από την ανεπίτρεπτη δράση των αστυνομικών οργάνων είναι ζήτημα , το οποίο απασχόλησε και άλλα δικαιοδικά συστήματα . Οι έννοιες της ανακριτικής και της αστυνομικής παγίδευσης οριοθετούνται διαφορετικά από δίκαιο σε δίκαιο, ενίοτε συγκλίνοντας , ενώ αντίστοιχες διαφοροποιήσεις υπάρχουν και στο περιεχόμενό τους. Στο αμερικανικό δίκαιο η κεκαλυμμένη δράση (undercover operations or strategies), η οποία αντιστοιχεί ως περιεχόμενο και στην ανακριτική διείσδυση σημαίνει σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται από τον Γενικό Εισαγγελέα, στις οδηγίες του στο FBI, μια έρευνα που περιλαμβάνει μια σειρά από συναφείς επιχειρήσεις κεκαλυμμένης δράσης για μια χρονική περίοδο από έναν κεκαλυμμένως δρώντα. Ως κεκαλυμμένη δραστηριότητα κατά το ίδιο σημαίνει μια δραστηριότητα – έρευνα που περιλαμβάνει τη χρήση ενός υποτιθέμενου ονόματος ή κεκαλυμμένη δράση ταυτότητα από έναν εργαζόμενο του FBI ή άλλης ομοσπονδιακής πολιτειακής ή τοπικής διωκτικής αρχής που συνεργάζεται με το FBI⁶¹.

Στο αμερικανικό δίκαιο η αστυνομική διείσδυση αποτελεί μια πρακτική που ακολουθείται ήδη από τη δεκαετία του 60 και για αυτό το λόγο η μεθοδολογία

⁶¹ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ- ΕΥΘΑΛΙΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΠΑΓΙΔΕΥΣΗ – ΜΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΙΔΙΩΣ ΣΕ ΑΞΙΟΠΟΙΝΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ Ε.Ε.

και οι τεχνικές υλοποίησης της είναι αρκετά εξελιγμένες και οργανωμένες συγκριτικά με άλλες χώρες⁶².

Στις ΗΠΑ κρίθηκε ότι η αστυνομική παγίδευση , δηλαδή η παγίδευση του κατηγορουμένου από αστυνομικούς , αποτελεί λόγο απαλλαγής του κατηγορουμένου. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι η δικαιοσύνη στις ΗΠΑ ασχολήθηκε πολλά χρόνια πριν με τα προβλήματα που προκύπτουν από την ειδική ανακριτική πράξη της αστυνομικής διείσδυσης, ήτοι το 1932 με την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ στην υπόθεση *Sorrells*⁶³, απόφαση, η οποία συγκαταλέγεται μεταξύ των σημαντικότερων αποφάσεων επί του θέματος.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το 1930, ο Martin, ένας πράκτορας, στο Haywood County, Βόρεια Καρολίνα, άκουσε από τους πληροφοριοδότες ότι ο Vaughn Crawford Sorrells, εργαζόμενος στο εργοστάσιο Champion Fiber Company στην Canton, είχε φήμη ως λαθρέμπορος οινόπνευματων ποτών. Διατάχθηκε να επισκεφθεί τον Sorrells στο σπίτι του στο Sorrells Cove στο Canton, στις 13 Ιουλίου, συνοδευόμενο από τρεις γνωριμίες του Sorrells.

Ο ίδιος παρουσιάστηκε στον Sorrells ως συνεργάτης βετεράνου του 30ου τμήματος πεζικού του Στρατού των Η.Π.Α. που είχε υπηρετήσει στον Α Παγκόσμιο Πόλεμο και περνούσε από την περιοχή. Στη διάρκεια της συνομιλίας

⁶² Για την ιστορία του θεσμού και την εξάπλωσή του στις Η.Π.Α. βλ. *Garry Marx, Police Surveillance in America*, σελ. 22 επόμε.

⁶³ *Sorrells v. United States*, 287 U.S. 435 (1932).

που είχαν, ρώτησε τον Sorrells αν θα ήταν τόσο ευγενικός ώστε φέρει για τον στρατιώτη κάποιο ποτό. Ο Sorrells αρνήθηκε αρχικά, αλλά αργότερα του πρόσφερε ένα μισό γαλόνι μπουκάλι ουίσκι για \$ 5.

Ο Sorrells συνελήφθη για κατοχή και μεταφορά αλκοόλ κατά παράβαση του τότε ισχύοντος νόμου (National Prohibition Act) με μόνη τη μαρτυρία του Martin, και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο τον καταδίκασε χωρίς να κάνει δεκτό τον ισχυρισμό του περί παγίδευσης. Μετά την άσκηση των προβλεπόμενων ενδίκων μέσων, το Ανώτατο Δικαστήριο δέχτηκε ότι η αστυνομική παγίδευση συντρέχει όταν το “εγκληματικό σχέδιο είναι δημιούργημα των κρατικών αξιωματούχων, οι οποίοι εμφύτευσαν στο μυαλό ενός αθώου προσώπου τη διάθεση (disposition) να τελέσει την περί ης πρόκειται αξιόποινη πράξη ... Η προδιάθεση και το εγκληματικό σχέδιο του κατηγορουμένου είναι αποφασιστικά ... Το κρίσιμο ερώτημα είναι εάν ο κατηγορούμενος είναι ένα άλλως αθώο πρόσωπο το οποίο το κράτος επιδιώκει να τιμωρήσει για μία πράξη που είναι προϊόν της δημιουργικής δραστηριότητας των δικών του υπαλλήλων ...” .

Μια ακόμα υπόθεση που απασχόλησε το [Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών](#) σχετικά με το θέμα της [παγίδευσης](#), ήταν αυτή του **Sherman κατά Ηνωμένων Πολιτειών** .

Στα τέλη Αυγούστου του 1951, ο Kalchinian, ένας χρήστης ναρκωτικών, συναντήθηκε με τον Sherman στο γραφείο του [γιατρού](#) όπου και οι δύο έλαβαν θεραπεία για τον εθισμό τους. Μιλούσαν για τα ναρκωτικά και ο Kalchinian ζήτησε τελικά από τον Sherman να του προμηθεύσει κάποια ναρκωτική ουσία, καθώς το δικό του πρόγραμμα [μεθαδόνης](#) δεν δούλευε. Ο Sherman αντιστάθηκε, αναφέροντας τις δικές του προσπάθειες να καθαριστεί.

Σε επόμενες συναντήσεις που είχαν, ο Kalchinian συνέχισε να υποκινεί τον Sherman , αντιμετωπίζοντας παρόμοια αντίσταση. Μετά από συνεχείς πιέσεις ο Sherman πείστηκε και έκανε αρκετές μικρές αγορές ναρκωτικών. Ο Kalchinian ενημέρωσε τους πράκτορες, με την ελπίδα να ελαφρύνει την ποινή του για μια εκκρεμούσα δίκη περί ναρκωτικών που τον βάρυνε, ότι είχε άλλο πωλητή για αυτούς. Μετά από τρεις συμφωνίες για τα ναρκωτικά, ο Σέρμαν συνελήφθη.⁶⁴

Η υπόθεση ήταν μια εικονική επανάληψη του Sorrells κατά Ηνωμένων Πολιτειών, της περίπτωσης του 1932, κατά την οποία οι δικαστές είχαν αρχικά αναγνωρίσει την παγίδευση ως άμυνα.

Το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ διατύπωσε τη θέση ότι "Για να καθοριστεί αν έχει υπάρξει παγίδευση, πρέπει να γίνει μια γραμμή ανάμεσα στην παγίδα για τον απρόσεκτο αθώο και την παγίδα για τον απρόσεκτο εγκληματία"

Η πλειοψηφία του Ανωτάτου Δικαστηρίου δέχθηκε τον ισχυρισμό περί παγίδευσης, θεμελιώνοντάς τον σε μια σειρά γεγονότων, που αφορούσαν την αρχική αντίστασή του, στην απουσία ναρκωτικών ουσιών στο διαμέρισμά του, στο ότι δεν αποκόμισε ιδιαίτερο όφελος από την αγοραπωλησία, καθώς και στο ότι οι δύο προγενέστερες καταδίκες για ναρκωτικά δεν απεδείκνυαν την προδιάθεση να παραβεί το νόμο, με άμεσο επακόλουθο να αρθεί το αξιόποιο λόγω «παγιδεύσεως» του.⁶⁵

Στηριζόμενοι, λοιπόν, στις ανωτέρω αποφάσεις των δικαστηρίων των ΗΠΑ συμπεραίνουμε ότι η παγίδευση μέσω της ανακριτικής πράξης της ανακριτικής διείσδυσης αναγνωρίζεται ως αυτοτελής λόγος που οδηγεί στην απαλλαγή του

⁶⁴ *Sherman κατά Ηνωμένων Πολιτειών* , 356 US 369 (1958)

⁶⁵ <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/356/369/case.html>.

κατηγορουμένου, αν αυτός αποφάσισε την πράξη του, μετά από σπουδαία και επίμονη άσκηση πιέσως του agent pronocateur.

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΔΔΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ.

Η επίδραση της ΕΣΔΑ στην αγγλική έννομη τάξη είναι εμφανής και στο πλαίσιο της νομοθεσίας. Το 2000 θεσπίστηκε η Regulation of Investigatory Powers Act 2000, όπου τίθεται ένα νομικό πλαίσιο για τις επιχειρήσεις αστυνομικής παγίδευσης που ρυθμίζει τη νομιμότητα ή την εποπτεία τους. Στο πλαίσιο αυτού είναι δυνατό να διατάσσεται η αστυνομική διείσδυση μόνο αν θεωρείται αναγκαία για την επίτευξη συγκεκριμένων σκοπών και μόνο αν οι ενέργειες που αυτή περιλαμβάνει είναι ανάλογες των επιδιωκόμενων με αυτές στόχων. Τα κριτήρια της νομιμότητας αυτά και ιδίως η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας αποτελούν δάνειο και από τα δίκαια της ηπειρωτικής έννομης τάξης. Μάλιστα κάποιοι υποστηρίζουν την άποψη στο πλαίσιο του αγγλικού δικαίου ότι ενώ το αμερικάνικο δίκαιο δίνει τη δυνατότητα έγερσης υπερασπιστικού ισχυρισμού (defence) και το ΕΔΔΑ τοποθετήθηκε σχετικά με το θέμα της ανακριτικής παγίδευσης στην υπόθεση Teixeira de Castro, η δυνατότητα του αποκλεισμού των αποδείξεων σύμφωνα με την παρ. 78 του PACE ή το δόγμα της κατάχρησης της διαδικασίας δεν είναι η πλέον κατάλληλη απάντηση στην παγίδευση⁶⁶.

Σύμφωνα με την άποψη της Παπανικολάου Αναστασίας – Ευθαλίας ένας τέτοιος προβληματισμός δείχνει δικαιολογημένος και αναμενόμενος δεδομένου ότι στο σημείο αυτό το αγγλικό δίκαιο φαίνεται να κάνει την εξαίρεση. Οι υφιστάμενες

⁶⁶ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ - ΕΥΘΑΛΙΑ

[Ανακριτική διείσδυση και αστυνομική παγίδευση. Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόπινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών](#), Εκδόσεις: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

ρυθμίσεις στο πλαίσιο του αγγλικού δικαίου είναι προστατευτικές των δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων μερών. Αυτό καθίσταται προφανές και στην υπόθεση Attorney – Generals Reference No 3, όπου ο δικαστής ανέστειλε τη δίωξη για προμήθεια ηρωίνης βασιζόμενος στην υπόθεση Teixeira de Castro. (στην εν λόγω υπόθεση ο αθωωθείς πείστηκε να κανονίσει την προμήθεια ηρωίνης σε δυο κεκαλυμμένα δρώντες αστυνομικούς που είχαν κερδίσει την εμπιστοσύνη του αρκετό καιρό πριν πουλώντας του μεγάλες ποσότητες καπνού σε «σπασμένες τιμές» με την πρόφαση ότι αυτός ήταν αντίθετος. Παρά το γεγονός ότι συμφώνησε στην προμήθεια της ηρωίνης για να ανταποδώσει τη χάρη, δεν υπήρξε ένδειξη ότι είχε κάποιο όφελος από αυτή τη συναλλαγή ενώ ο ίδιος είχε πει στους μυστικούς αστυνομικούς ότι δεν ήταν μέσα στην ηρωίνη ενώ δεν υπήρχε ένδειξη – απόδειξη ότι είχε κατά το παρελθόν προμηθεύσει ηρωίνη παρά το γεγονός ότι είχε καταδικηθεί για προμήθεια κάνναβης. Ο Δικαστής λόρδος Kennedy είπε ότι η προσκόμιση τέτοιων αποδείξεων θα οδηγούσε σε παραβίαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ⁶⁷⁶⁸.

Στο Αγγλικό δίκαιο η αστυνομική παγίδευση δεν αναγνωρίζεται ως αυτοτελής λόγος που οδηγεί στην απαλλαγή του κατηγορουμένου, αλλά σε συνάρτηση με τις συνέπειες που αυτή συνεπάγεται. Και ναι μεν δέχεται ότι η παγίδευση μπορεί να θεμελιώσει υπερασπιστικό ισχυρισμό, όμως το γεγονός ότι η διαπίστωση της έχει άμεσες και εξόχως σοβαρές συνέπειες επισημαίνει απλά τη διαφορετικότητα στην προσέγγιση του ζητήματος και ουδόλως αφαιρεί από τον

⁶⁷ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ - ΕΥΘΑΛΙΑ

[Ανακριτική διείσδυση και αστυνομική παγίδευση. Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών](#), Εκδόσεις: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

⁶⁸ [Regina v Looselev \(or se Looselv\); Attorney General's Reference No 3](#)

κατηγορούμενο ένα «όπλο για την υπεράσπιση του. Ένα άλλο σημείο που παρουσιάζει ενδιαφέρον στο πλαίσιο της είναι το γεγονός ότι κριτήριο της δράσης των διωκτικών οργάνων προκειμένου να διαπιστωθεί αν αυτή συνιστά παγίδευση δεν είναι ο παθητικός χαρακτήρας ή μια δραστηριότητα με τέτοια μορφή αλλά το αν η δράση του διωκτικού οργάνου ήταν εκείνη που εμφύτευσε στο μυαλό του δράστη την εγκληματική δραστηριότητα. Τούτο σημαίνει ότι μια δραστηριότητα πιο ενεργή του αστυνομικού ή αναγκαστική συμμετοχή του στην εγκληματική δραστηριότητα προκειμένου να μην «τιναχθούν όλα στον αέρα» δεν είναι αξιόποινη στο πλαίσιο του αγγλικού δικαίου σε αντιδιαστολή με το ημεδαπό δίκαιο⁶⁹.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η απόφαση Regina v. Loosely⁷⁰, το ιστορικό της οποίας έχει ως εξής: Ο Loosely και ο συγκατηγορούμενος του Harris προμήθευσαν με ηρωίνη ένα κεκαλυμμένα δρων διωκτικό όργανο με το όνομα Rob. Το 1999 η αστυνομία του Γκίλφορντ διοργάνωσε μια επιχείρηση κεκαλυμμένης δράσης επειδή ανησυχούσαν για τη διακίνηση ναρκωτικών της τάξεως Α στην περιοχή. Η επιχείρηση εστίασε μεταξύ άλλων σε μια παμπ όπου ένας άνδρας έδωσε στον Rob το όνομα και το τηλέφωνο του εκκαλούντος και του είπε να τον πάρει τηλέφωνο αν ήθελε να προμηθευτεί ναρκωτικά. Ο Rob τηλεφώνησε στον Loosely και του ζήτησε να του προμηθεύσει με δόσεις. Αυτός δέχθηκε και του έδωσε οδηγίες για να πάει στο διαμέρισμά του. Ο αστυνομικός πήγε και συμφώνησαν στην τιμή των 30 λιρών για μισό γραμμάριο ηρωίνη. Ο Loosely και ο Rob μπήκαν στο αυτοκίνητο του δεύτερου και πήγαν στο διαμέρισμά του άλλου

⁶⁹ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ - ΕΥΘΑΛΙΑ

[Ανακριτική διείσδυση και αστυνομική παγίδευση. Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών](#), Εκδόσεις: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

⁷⁰ R. v. Looseley; Attorney General's Reference No 3 of 2000, WLR 2001.

συγκατηγορούμενου του Harris. Ο Loosely άφησε στο αυτοκίνητο τον Rob παίρνοντας από αυτόν 30 λίρες. Γύρισε λίγα λεπτά αργότερα λέγοντας ότι «είχε το πράγμα». Γύρισαν στο διαμέρισμα του Loosely όπου αυτός έβγαλε από το στόμα του μια μικρή ποσότητα από την ουσία σε συσκευασία για τον εαυτό του και την εναπομείνασα την έδωσε στο Rob. Στην ανάλυση (την χημική) βρέθηκε ότι περιελάμβανε 152 मिलिग्राम ηρωίνης 100% καθαρότητας. Αυτή η συναλλαγή αποτέλεσε αντικείμενο απόδειξης. Τέσσερις μέρες αργότερα ο Rob τηλεφώνησε ξανά στον Loosely και συναντήθηκαν στην παμπ και πήγαν με το αυτοκίνητο του Rob σε ένα θέατρο στο Guildford. Ο Loosely φεύγοντας από το αμάξι πήρε 30 λίρες από το Rob και επέστρεψε, έδωσε στα χέρια του Rob «μπαλάκι». Πήγαν στο διαμέρισμα του Loosely όπου αυτός πήρε μια μικρή ποσότητα ναρκωτικών από την μπάλα και επέστρεψε την εναπομείνασα στον Rob. Σε αυτή την περίπτωση βρέθηκε ότι η ποσότητα της ναρκωτικής ουσίας ήταν 132 मिलिग्राम ηρωίνης 70% καθαρότητας. Και αυτή η συναλλαγή αποτέλεσε αντικείμενο απόδειξης. Τρεις μέρες αργότερα ο Rob πήγε πάλι στο διαμέρισμα του Loosely και τον ρώτησε αν μπορεί να τον προμηθεύσει ένα γραμμάριο ηρωίνης. Αυτός μίλησε με κάποιον άλλο στο τηλέφωνο και πήγαν σε μια άλλη διεύθυνση. Ο Loosely πήρε 60 λίρες από τον Rob και επέστρεψε με ένα «μπαλάκι». Του είπε ότι είναι η μισή ποσότητα και η εναπομείνασα θα είναι έτοιμη σε μια ώρα. Στην πραγματικότητα αν και ο Rob πήγε κατ'επανάληψη στο σπίτι του Loosely εκείνο το απόγευμα ο τελευταίος δεν τον προμήθευσε άλλα ναρκωτικά. Η ποσότητα που τον είχε προμηθεύσει αυτή τη φορά περιελάμβανε 224 मिलिग्राम ηρωίνης 100% καθαρότητας. Και αυτή η συναλλαγή αποτέλεσε αντικείμενο απόδειξης⁷¹.

⁷¹ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ - ΕΥΘΑΛΙΑ

[Ανακριτική διείσοδυση και αστυνομική παγίδευση. Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών](#), Εκδόσεις: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Κατά τη δίκη στο Crown Court ετέθη ως προκαταρκτικό ζήτημα στον δικαστή ότι η αποδεικτική διαδικασία θα έπρεπε να ανασταλεί λόγω κατάχρησης της διαδικασίας του δικαστηρίου ή εναλλακτικά ότι οι αποδείξεις του Rob έπρεπε να εξαιρεθούν βάσει της διακριτικής ευχέρειας που έχει ο δικαστής σύμφωνα με την παρ. 78 (1) της PACE 1984, η οποία προβλέπει:

«Σε κάθε διαδικασία το δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να επιτρέψει τις αποδείξεις στις οποίες η δίωξη προτίθεται να βασιστεί ότι θα δοθούν, εάν το δικαστήριο κρίνει ότι εκτιμώντας όλες τις περιστάσεις υπό τις οποίες κτήθηκαν οι αποδείξεις, η προσκόμιση αυτών θα είχε τόσο άσχημο αποτέλεσμα στη δικαιοσύνη της διαδικασίας ώστε το δικαστήριο οφείλει να μην τις δεχθεί».

Τελικά το Δικαστήριο αποφάσισε πως δεν έλαβε χώρα αθέμιτη αστυνομική παγίδευση, δεδομένου ότι ο κατηγορούμενος δεν υπέστη πίεση από τους μυστικούς αστυνομικούς, ώστε να τους προμηθεύσει με τα ναρκωτικά, κατεβλήθη το σύννηθες σε

τέτοιες συναλλαγές αντάλλαγμα και ο κεκαλυμμένα δρων ενεργούσε στο πλαίσιο νόμιμης επιχείρησης και υπό την εποπτεία των αρμόδιων αρχών⁷².

Επισημαίνεται δηλαδή στο σκεπτικό της απόφασης πως αν ο κατηγορούμενος είχε ήδη την πρόθεση να διαπράξει το έγκλημα, τότε η αστυνομία το μόνο που έκανε ήταν να του δώσει την ευκαιρία να εκπληρώσει την ήδη υπάρχουσα πρόθεση του. Αυτό δεν τίθεται εν αμφιβόλω. Εάν ο κατηγορούμενος ήταν ήδη διατεθειμένος να διαπράξει ένα τέτοιο έγκλημα, εφόσον του δίνονταν η ευκαιρία, αυτό δε συνιστά παγίδευση. Αυτό δε συνιστά κρατικό έγκλημα⁷³

⁷² Γιαννουλόπουλος Δ., ό.π., σελ. 624.

⁷³ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ - ΕΥΘΑΛΙΑ

[Ανακριτική διείσδυση και αστυνομική παγίδευση. Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών](#), Εκδόσεις: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

Η Βουλή των Λόρδων αναγνώρισε ρητώς, δια του σκεπτικού της απόφασης, ότι η μόνη αρμόζουσα κύρωση σε περιπτώσεις αθέμιτης αστυνομικής παγιδεύσεως αποτελεί η

ακύρωση/παύση της διαδικασίας ή των σχετικών κατηγοριών, επικυρώνοντας έτσι την επί μακρόν υποστηριζόμενη θέση της θεωρίας⁷⁴. Όπως χαρακτηριστικά επεσήμανε ο Λόρδος Hoffmann: *«Η διακριτική ευχέρεια του άρθρου 78 P.A.C.E. 1984 επιτρέπει στον δικαστή να διαφυλάττει τον δίκαιο χαρακτήρα της δίκης. Ωστόσο, το παγιδευθέν πρόσωπο συνήθως δεν παραπονείται για το ότι η αξιοποίηση συγκεκριμένων αποδεικτικών μέσων θα επιδρούσε στον δίκαιο χαρακτήρα της δίκης. Αντίθετα, ισχυρίζεται ότι, όποια κι αν είναι τα αποδεικτικά μέσα, δεν θα έπρεπε να δικάζεται καν. Επομένως, η αρμόζουσα κύρωση δεν είναι ο αποκλεισμός αποδεικτικών μέσων, αλλά η ακύρωση της διαδικασίας.*

Στην υπόθεση R v. Christou (1992) 4All E.R. 559 οι κεκαλυμμένως δρώντες αστυνομικοί άνοιξαν ένα κατάστημα στο βόρειο Λονδίνο όπου υποτίθεται ότι αγόραζαν και πωλούσαν κοσμήματα από δεύτερο χέρι ωστόσο το άνοιξαν για να αγοράζουν κλεμμένα κοσμήματα. Ένας αριθμός ατόμων διώχθηκε για την κλοπή ή τη διακίνηση αντικειμένων που «πέρασαν» από το κατάστημα. Στην κατ' έφεση δίκη ο λόρδος – δικαστής παρατήρησε ότι: *«το τρικ κόλπο δεν εφαρμόστηκε στους εκκαλούντες εθελουσίως. Αυτοί έθεσαν τους εαυτούς τους στο κόλπο. Δεν παράγει κάθε τρικ αποδείξεις ενάντια σε κάποιον κατηγορούμενο ώστε να καθίστανται έτσι άδικες. Στις ποινικές έρευνες υπάρχει ένας αριθμός καταστάσεων στις οποίες η αστυνομία υιοθετεί εξαπατήσεις ή τρικ προκειμένου να αποκτήσει αποδείξεις».* Στην συγκεκριμένη υπόθεση η εξαπάτηση αφορούσε αδίκημα που είχε ήδη διαπραχθεί.

⁷⁴ Ashworth A., What is wrong with entrapment?, 1999, Singapore Journal of Legal Studies, 293 επόμ., Choo A., A Defense of Entrapment, 1990

Συνοψίζοντας, στο αγγλικό δίκαιο η αστυνομική παγίδευση δεν συνιστά αυτοτελή ισχυρισμό όπως στο αμερικανικό δίκαιο ή το ημεδαπό, ωστόσο η διαπίστωση συνδρομής της επάγεται είτε την αναστολή της διαδικασίας είτε αποκλεισμό των αποδεικτικών μέσων λόγω κατάχρησης της διαδικασίας.

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΔΔΑ ΣΤΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Στο γερμανικό δίκαιο σταθμός θεωρείται επί του θέματος η απόφαση του Γερμανικού Ακυρωτικού, της 23.05.1984, η οποία έθεσε τις βάσεις μιας σταθερής έως πρόσφατα νομολογίας σε σχέση με τις συνέπειες της υπέρβασης των θεμιτών ορίων εκ μέρους των συγκεκριμένων δρώντων προσώπων. Το Δικαστήριο εξέτασε και απέρριψε το ενδεχόμενο να δημιουργεί η αθέμιτη παγίδευση απόλυτο δικονομικό κώλυμα με συνέπεια την παύση της διαδικασίας και αποφάνθηκε ότι αυτή συνιστά παραβίαση του δικαιώματος του κατηγορουμένου σε δίκαιη δίκη (άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ) που υποχρεώνει το δικαστήριο να μειώσει ουσιωδώς την ποινή του κηρυχθέντος ενόχου κατηγορουμένου και μάλιστα κάτω του ορίου εκείνου που θα αντιστοιχούσε στον βαθμό της ενοχής του⁷⁵.

Στον αντίποδα υποστηρίχθηκε από τη θεωρία ότι η αθέμιτη παγίδευση πρέπει να συνιστά προσωπικό λόγο αποκλεισμού της ποινής διότι η διάπραξη του εγκλήματος καταλογίζεται στις περιπτώσεις αυτές στο Κράτος. Προτάθηκε επίσης η απαγόρευση αξιοποίησης των αποδεικτικών μέσων, τα οποία είχαν αποκτηθεί μέσω της αθέμιτης αστυνομικής πρόκλησης με την εν μέρει ανάλογη εφαρμογή

⁷⁵ Νομολογιακές εξελίξεις για την αστυνομική παγίδευση (ΕΔΔΑ Furcht κατά Γερμανίας, απόφαση της 23.10.2014, Ομοσπονδιακό Ακυρωτικό Δικαστήριο απόφαση της 10.6.2015 – Ιουλίας Αικατερίνης Βουλέλη Ποιν.Δικ. 2.2017, σελ. 143, Ποιν. Δικ.2/2017.

της παρ. 136 α' του StPO (αντίστοιχη διάταξη του ΚΠΔ 177 παρ. 2 του γερμανικού κώδικα Ποινικής Δικονομίας). Τέλος υποδείχθηκε ως λύση η αποδοχή δικονομικού κωλύματος υπό το πρίσμα της αρχής του κράτους δικαίου, καθόσον στις περιπτώσεις έλλειψης αρχικής υπόνοιας ενοχής σχετικά με την τέλεση ή με την πρόθεση τέλεσης του εγκλήματος η εν συνεχεία εις βάρος του διαδικασία αποβαίνει συνολικώς άδικη. Οι ανωτέρω απόψεις της θεωρίας δεν υιοθετούνται όμως από τη νομολογία η οποία επέμεινε στη λύση της ανάλογης μείωσης της ποινής⁷⁶.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το Γερμανικό Ακυρωτικό ενέμεινε στην άποψη του ακόμη και μετά την απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Teixeira de Castro εναντίον Πορτογαλίας. Πράγματι το Γερμανικό Ακυρωτικό διαχωρίζοντας τη θέση του από την απόφαση του ΕΔΔΑ στην οποία προτείνονται ως λύσεις το δικονομικό κώλυμα ή η αποδεικτική απαγόρευση, αποφάνθηκε εκ νέου το 1999 υπέρ της λύσης της ουσιώδους, ανεξάρτητης από την ενοχή, μείωση της ποινής ως αρμόζουσας κατάστασης. Το Γερμανικό Ακυρωτικό παρέπεμψε αυτή τη φορά στις θεμελιώδεις δικονομικές αρχές του γερμανικού ποινικού δικονομικού κώδικα και ειδικότερα στην παρ. 136 α του γερμανικού ΚΠΔ στην οποία δεν προβλέπεται η δημιουργία δικονομικού κωλύματος σε περιπτώσεις προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η απαγόρευση χρήσης συγκεκριμένων αποδεικτικών μέσων από μεμονωμένες ανακριτικές πράξεις θα μπορούσε να γίνει δεκτή, επισημαίνοντας πως εναπόκειται στα εθνικά

⁷⁶ Νομολογιακές εξελίξεις για την αστυνομική παγίδευση (ΕΔΔΑ Furcht κατά Γερμανίας, απόφαση της 23.10.2014, Ομοσπονδιακό Ακυρωτικό Δικαστήριο απόφαση της 10.6.2015 – Ιουλίας Αικατερίνης Βουλέλη Ποιν.Δικ. 2.2017, σελ. 143 – Ποιν.Δικ. 2/2017.

δικαστήρια κάθε Κράτους να διαμορφώσουν τις επιβαλλόμενες από την ΕΣΔΑ λύσεις σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση⁷⁷.

Η επίδραση της νομολογίας του ΕΔΔΑ στη γερμανική νομολογία είναι σαφής και σε άλλα σημεία όπως παραδείγματος χάριν στο ότι δεν είναι καταρχήν επιτρεπτή η ανάκριση μαρτύρων με οπτική και ακουστική απεικόνιση αλλά σε συγκεκριμένες περιπτώσεις θεωρείται δυνατή. Το προβλεπόμενο από το άρθρο 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ δικαίωμα του κατηγορουμένου για άμεση εξέταση των μαρτύρων κατηγορίας «ένας τέτοιος τρόπος διαδικασίας φαίνεται υπό το πρίσμα του άρθρου 6 παρ. 3 εδ. δ' ΕΣΔΑ μέσω του ΕΔΔΑ να υφίσταται ως δυνατότητα επειδή ύστερα από αυτό η γνώση των μαρτύρων δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί πραγματικά στην κύρια διαδικασία, όταν ο κατηγορούμενος δεν έχει παραχωρήσει τη δυνατότητα μίας άμεσης αντιπαράθεσης μαζί τους». (Σχετικά σε BGH, απόφαση της 11.09.2003, Stv 2004, σελ. 241 επ.)⁷⁸.

Στη σταθερή νομολογία των γερμανικών δικαστηρίων έμελε να θέσει τέλος η απόφαση του ΕΔΔΑ της 23.10.2014 στην υπόθεση “Furcht κατά Γερμανίας». Το ιστορικό της υπόθεσης έχει ως εξής: Στις 18.10.2007 με απόφαση του Πταισματοδικείου του Άσχεν πέντε μυστικοί αστυνομικοί, με σκοπό την αποκάλυψη διακίνησης ναρκωτικών από τον S και πέντε ακόμα υπόπτων εναντίον των οποίων είχε ήδη διενεργηθεί ερευνητική διαδικασία, προσέγγισαν τον F, καλό φίλο του S, ώστε να αποκτήσουν μέσω αυτού επικοινωνία με τον S. ο

⁷⁷ Νομολογιακές εξελίξεις για την αστυνομική παγίδευση (ΕΔΔΑ Furcht κατά Γερμανίας, απόφαση της 23.10.2014, Ομοσπονδιακό Ακυρωτικό Δικαστήριο απόφαση της 10.6.2015 – Ιουλίας Αικατερίνης Βουλέλη Ποιν.Δικ. 2.2017, σελ. 143 .

⁷⁸ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ - ΕΥΘΑΛΙΑ

[Ανακριτική διείσδυση και αστυνομική παγίδευση. Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών](#) - Εκδόσεις: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

F δεν συμπεριλαμβάνονταν στους υπόπτους, δεν είχε βεβαρημένο ποινικό μητρώο και στο χρονικό αυτό σημείο δεν υπήρχαν εναντίον υπόνοιες εμπλοκής του στο εμπόριο ναρκωτικών. Στις 16.11.2007 οι P και D, μυστικοί αστυνομικοί υπάλληλοι, πλησίασαν τον F με την πρόφαση να αγοράσουν ένα ακίνητο. Ύστερα από αρκετές εβδομάδες συνεχούς επικοινωνίας ο F προσφέρθηκε να φέρει σε επαφή τους αστυνομικούς με τον S, με σκοπό την οργάνωση διεθνούς λαθρεμπορίου τσιγάρων, ύστερα από δήλωση του ενός αστυνομικού ότι διέθετε κατάλληλο για τη μεταφορά φορτηγό. Παρά ταύτα ο S αρνήθηκε να επικοινωνήσει απευθείας με τον P και πρότεινε να εξακολουθήσει η επικοινωνία να γίνεται μέσω του F. Ήδη στις 23.01.2008 ο F, αφού πληροφορήθηκε ότι η πιθανότητα να συλληφθούν για το λαθρεμπόριο τσιγάρων ήταν αρκετά αυξημένη και αφού συνειδητοποίησε πως οι αστυνομικοί σκόπευαν να αναμειχθούν και σε εμπόριο ναρκωτικών και συγκεκριμένα κοκαΐνης και αμφεταμινών, ο F ξεκαθάρισε ότι ο ίδιος δεν ήθελε καμία ανάμειξη στη διακίνηση των ναρκωτικών και ότι προτίθετο να εισπράξει μόνο προμήθεια. Την 01.02.2008 ύστερα από σχετική τηλεφωνική επικοινωνία, ο F ξεκαθάρισε για δεύτερη φορά πως δεν ενδιαφέρονταν πλέον για άλλες δραστηριότητες πέραν της λειτουργίας του εστιατορίου του. Στις 07.02.2008 το Πταισματοδικείο του Άσχεν επέκτεινε για πρώτη φορά την άδεια που είχε δοθεί στους μυστικούς υπαλλήλους σχετικά με τους αρχικούς έξι υπόπτους και στον F εξαιτίας των δηλώσεων του στις 23.01.2008. στις 08.02.2008 ο P πλησίασε τον F στο εστιατόριο του για να τον καθησυχάσει σχετικά με τους φόβους του για την επιβολή ποινής και τις όποιες αμφιβολίες του F σχετικά με το πρόσωπο των μυστικών αστυνομικών. Εν τέλει, ο F συμμετείχε στην οργάνωση δυο ανταλλαγών κοκαΐνης και αμφεταμινών, στο πλαίσιο των οποίων είχε

συμφωνηθεί οι μυστικοί αστυνομικοί να παραλάβουν από τον S στις 16.02.2008 10 κιλά αμφεταμίνες και 40 κιλά κοκαΐνης και στις 12.05.2008 250 κιλά αμφεταμινών. Για την τελευταία δόσοληψία μάλιστα έλαβε ο F προμήθεια άνω των 50.000 ευρώ. Στις 12.05.2008 τόσο ο προσφεύγων όσο και ο S συνελήφθησαν κατά την παράδοση των ναρκωτικών στους μυστικούς αστυνομικούς υπαλλήλους. Στις 22.10.2008 το Πλημμελειοδικείο του Άσχεν καταδίκασε τον F σε φυλάκιση 5 ετών για συμμετοχή του σε διακίνηση ναρκωτικών σε δυο περιπτώσεις. Το Δικαστήριο έλαβε μάλιστα υπόψιν του λόγους μειωτικούς κατά την επιμέτρηση της ποινής και κυρίως το γεγονός ότι κατά το χρόνο προσέγγισης του από τους μυστικούς αστυνομικούς δεν υπήρχε εναντίον υπόνοια ανάμειξης του στη διακίνηση ναρκωτικών.

Ο F άσκησε αναίρεση εναντίον της απόφασης του Πλημμελειοδικείου ενώπιον του Ομοσπονδιακού Ακυρωτικού Δικαστηρίου (BGH), ισχυριζόμενος παραβίαση του δικαιώματος του σε δίκαιη δίκη σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ και τη δημιουργία υπέρ αυτού κωλύματος για την περαιτέρω διαδικασία. Το Γερμανικό Ακυρωτικό απέρριψε την αναίρεση του ως αναιτιολόγητη, κάτι το οποίο έκανε ακολούθως και το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο (BVerfG), απορρίπτοντας την προσφυγή του.

Στις 09.10.2009 ο F άσκησε προσφυγή εναντίον της Γερμανίας ενώπιον του ΕΔΔΑ. Με την απόφαση που δημοσιεύτηκε στις 23.10.2014, το ΕΔΔΑ αφού παραθέτει τα άρθρα 110 α παρ. 1 και 2 του γερμανικού ΚΠΔ σχετικά με την επιτρεπτή συγκεκριμένη αστυνομική δράση κάνει αναφορά στη σχετική νομολογία του Γερμανικού Ακυρωτικού για την αστυνομική παγίδευση⁷⁹. Ακολούθως το ΕΔΔΑ προχώρησε στην εξέταση δυο ερωτημάτων: Αν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6

⁷⁹ Furcht κατά Γερμανίας, αρ. πρ. 54648/09, 23.10.2014, σκέψεις. 24-31

παρ. 1 ΕΣΔΑ⁸⁰ και αν ο προσφεύγων έχασε την ιδιότητα του θύματος της συγκεκριμένης αστυνομικής δράσης⁸¹.

Αρχικά το Δικαστήριο επισήμανε ότι η αστυνομική παγίδευση είναι σε κάθε περίπτωση αποδεκτή μόνο όταν υπόκειται σε ρητούς περιορισμούς και είναι εφοδιασμένη με εγγυήσεις.

Συνοπτικά το δικαστήριο έκρινε ότι:

1. Κατά το χρόνο που έγινε η πρώτη επαφή με τον προσφεύγοντα δεν υπήρχαν σοβαρές ενδείξεις ενοχής για την τέλεση ή την πρόθεση τέλεσης εκ μέρους του εγκλήματος σχετικού με τη διακίνηση ναρκωτικών, δεν είχε βεβαρημένο ποινικό μητρώο ούτε είχε λάβει χώρα προηγούμενη ανακριτική διερεύνηση εναντίον του, αποσαφηνίζοντας ότι *«κρίσιμο χρονικό σημείο για την ύπαρξη ενδείξεων ενοχής είναι αποκλειστικά και μόνο ο χρόνος κατά τον οποίο οι αστυνομικοί προσεγγίζουν τον προσφεύγοντα για πρώτη φορά»*.
2. Ασκήθηκε πίεση στον προσφεύγοντα καθόσον οι μυστικοί αστυνομικοί ανανέωσαν εκ νέου την προσφορά τους ενώ ο προσφεύγων είχε ήδη ξεκαθαρίσει πως δεν επιθυμούσε καμία ανάμειξη σε πράξεις που σχετίζονται με τη διακίνηση ναρκωτικών.

Το ΕΔΔΑ κατέληξε ότι στην συγκεκριμένη υπόθεση υπάρχει παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, με την αιτιολογία ότι οι μυστικοί αστυνομικοί δεν περιορίστηκαν στην διερεύνηση της εγκληματικής δράσης του προσφεύγοντα με παθητικό κατά βάση ρόλο, αλλά άσκησαν επιρροή που είχε ως αποτέλεσμα να τον προκαλέσουν να τελέσει την αξιόποινη πράξη

⁸⁰ Furcht κατά Γερμανίας, αρ. πρ. 54648/09, 23.10.2014, σκέψεις. 36-59

⁸¹ Furcht κατά Γερμανίας, αρ. πρ. 54648/09, 23.10.2014, σκέψεις 60-72

και εν συνεχεία έγινε χρήση των αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν μέσω αστυνομικής παγίδευσης.

Το ΕΔΔΑ, τέλος, έκρινε το μέτρο της μείωσης της ποινής ως μη επαρκές και δέχθηκε ότι ο προσφεύγων διατηρεί την ιδιότητα του θύματος, καθώς η καταδίκη του έλαβε χώρα με βάση την αξιοποίηση του συγκεκριμένου αποδεικτικού υλικού, το οποίο αποκτήθηκε με την παγίδευση του από τους μυστικούς αστυνομικούς⁸².

Η αλλαγή της γερμανικής νομολογίας μετά την προαναφερθείσα υπόθεση γίνεται φανερή με την απόφαση του 2^{ου} Τμήματος του Ομοσπονδιακού Γερμανικού Ακυρωτικού (BGH) της 10.06.2015.

Το ιστορικό της υπόθεσης έχει ως εξής:

Ο ένας εκ των δυο κατηγορουμένων Β και J (και οι δυο είχαν βεβαρημένο ποινικό μητρώο σχετικά με την τέλεση εγκλημάτων που σχετίζονται με τη διακίνηση ναρκωτικών) αποτέλεσε αντικείμενο παρακολούθησης από τις αρμόδιες αρχές καθώς υπήρχαν εναντίον υπόνοιες για τη συμμετοχή του σε πράξεις που σχετίζονταν με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες εγκληματικές δραστηριότητες. Από την παρακολούθηση αυτή προέκυψε η καταγραφή μιας συνομιλίας που πιθανώς αφορούσε τη διακίνηση αμφεταμινών, ενώ είχε ήδη προηγηθεί συνάντηση του κατηγορουμένου με πρόσωπο εναντίον του οποίου είχε διενεργηθεί ατελέσφορη ανακριτική διερεύνηση στην Ολλανδία. Ύστερα από αίτημα της εισαγγελίας το Πταισματοδικείο παρείχε την άδεια για τη χρησιμοποίηση μυστικών αστυνομικών – των Nico, Dana, Ari, Karen. Τον Απρίλιο του 2011 ένας από τους αστυνομικούς υπαλλήλους ρώτησε τους κατηγορουμένους, αν

⁸² Βουλέλη Ι.-Α., ό.π., σελ. 142 επόμ.

μπορούσαν να τον φέρουν σε επικοινωνία με τον αντίστοιχο χώρο στην Ολλανδία ισχυριζόμενος ότι ο ίδιος είχε μεγάλα προβλήματα με τους προμηθευτές του. Τόσο σε αυτή όσο και στις δυο επόμενες συναντήσεις που ακολούθησαν κατά τον Απρίλιο ο κατηγορούμενος Β αρνήθηκε να συμβάλει στην παροχή τέτοιου είδους υπηρεσιών και ζήτησε μάλιστα να μην ξαναεπικοινωνήσουν μαζί του για τέτοιου είδους δραστηριότητες. Ήδη σε αυτό το χρονικό σημείο καθώς και σε μία επόμενη συνάντηση στις 30.05.2011 ο ένας από τους μυστικούς υπαλλήλους εξήγησε στον κατηγορούμενο Β πως είχε πέσει θύμα απειλής από Σέρβους απαγωγείς και ισχυριζόμενος πως οι απειλές αυτές γίνονταν όλο και εντονότερες, άσκησε πίεση στον κατηγορούμενο Β. Αυτός με τη σειρά του παρακάλεσε ένα φίλο του, τον συγκατηγορούμενο J για βοήθεια. Ο τελευταίος μπορούσε έμμεσα να τους φέρει σε επικοινωνία με έναν έμπορο ναρκωτικών στην Ολλανδία. Αφού έγινε η πρώτη ανταλλαγή 40.000 χαπιών “ecstasy”, οι μυστικοί αστυνομικοί προσέγγισαν εκ νέου τον αρχικώς ύποπτο ο οποίος τους έφερε και πάλι σε επικοινωνία με τον συγκατηγορούμενο του, αφού πληροφορήθηκε από τους συγκεκριμένα δρώντες αστυνομικούς πως η ανταλλαγή αυτή ήταν απαραίτητη, διαφορετικά οι “Jugos” (Σέρβοι) θα σκότωναν τον άλλο προμηθευτή. Υπό την εντύπωση αυτή προχώρησε εν συνεχεία ο κατηγορούμενος J σε μια νέα ανταλλαγή 250.000 χαπιών “ecstasy”, μετά την οποία συνελήφθησαν και καταδικάστηκαν για συνεργεία σε εμπορία ναρκωτικών σε φυλάκιση τριών ετών και δέκα μηνών⁸³⁸⁴.

⁸³ Η ποινή που αντιστοιχούσε σε τέσσερις μήνες θεωρήθηκε ως ήδη εκτελεσθείσα εξαιτίας ουσιώδους καθυστέρησης της ποινικής διαδικασίας.

Αρχικώς η απόφαση διευκρινίζει σε ποιες περιπτώσεις η συγκεκρικαλυμμένη αστυνομική δράση συνιστά παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ. Το Δικαστήριο αναπαράγοντας τη νομολογία του ΕΔΔΑ έκρινε ότι «*παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ συντρέχει στις περιπτώσεις που οι ανακριτικοί υπάλληλοι δεν περιορίζονται στην διερεύνηση της εγκληματικής δράσης με παθητικό κατά βάση ρόλο, αλλά ασκούν τέτοια επιρροή ώστε να προκαλούν την τέλεση της αξιόποινης πράξης και μάλιστα με σκοπό να αποδείξουν την τέλεση της συγκεκριμένης πράξης, να συγκεντρώσουν αποδείξεις σχετικά με αυτή και να κινήσουν εν συνεχεία την ποινική δίωξη. Ο λόγος της απαγόρευσης αυτής είναι πως οι ανακριτικοί υπάλληλοι έχουν καθήκον να προλαμβάνουν και να ερευνούν τέτοιες πράξεις και όχι να προκαλούν την τέλεση τους*»⁸⁵.

Ακολούθως το δικαστήριο ασχολήθηκε με το πότε βρισκόμαστε αντιμέτωποι με περιπτώσεις συγκεκρικαλυμμένης αστυνομικής δράσης που καταλογίζεται στο κράτος και πότε αυτή είναι επιτρεπτή. Έκρινε ειδικότερα ότι υπέρβαση της συγκεκρικαλυμμένης αστυνομικής δράσης συντρέχει όταν οι συγκεκρικαλυμμένως δρώντες αστυνομικοί επιδρούν κατά τρόπο διεγερτικό στο δράστη, ώστε να αφυπνίζουν την προθυμία του για την τέλεση της πράξης και την εντατικοποίηση του σχεδιασμού αυτής. Σύμφωνα με το Γερμανικό Ακυρωτικό «*συγκεκρικαλυμμένη δράση αστυνομική δράση που καταλογίζεται στο κράτος έχουμε στις περιπτώσεις που κάποιος συγκεκρικαλυμμένα δρων αστυνομικός (ή κάποιο πρόσωπο*

⁸⁴ Νομολογιακές εξελίξεις για την αστυνομική παγίδευση (ΕΔΔΑ Furcht κατά Γερμανίας, απόφαση της 23.10.2014, Ομοσπονδιακό Ακυρωτικό Δικαστήριο απόφαση της 10.6.2015 – Ιουλίας Αικατερίνης Βουλέλη Ποιν.Δικ. 2.2017, σελ. 145.

⁸⁵ Νομολογιακές εξελίξεις για την αστυνομική παγίδευση (ΕΔΔΑ Furcht κατά Γερμανίας, απόφαση της 23.10.2014, Ομοσπονδιακό Ακυρωτικό Δικαστήριο απόφαση της 10.6.2015 – Ιουλίας Αικατερίνης Βουλέλη Ποιν.Δικ. 2.2017, σελ. 145.

εμπιστοσύνης, κατευθυνόμενο από τον εισαγγελέα) υπερβαίνει τα όρια της «συμμετοχής» στη διενέργεια της πράξης». Διευκρινίζει μάλιστα το Ακυρωτικό Δικαστήριο ότι «επιτρεπτή κρίνεται η δράση αυτή, μόνο , όταν αφορά σε πρόσωπο εναντίον του οποίου συντρέχουν ενδείξεις αντίστοιχου βαθμού με αυτόν που απαιτούν τα άρθρα 152 παρ. 2 και 150 StPO ότι η πράξη αυτού του είδους έχει ήδη τελεστεί ή πρόκειται να τελεστεί, προσθέτοντας πως μη επιτρεπτή μπορεί να κριθεί η συγκεκριμένη αστυνομική δράση και στις περιπτώσεις που η επίδραση που ασκείται πάνω στο δράστη δεν βρίσκεται σε σχέση αναλογίας συγκρινόμενη με την αρχική υπόνοια ενοχής». Ακολούθως το Γερμανικό Ακυρωτικό έκρινε ότι στην συγκεκριμένη υπόθεση υπήρξε υπέρβαση των θεμιτών, σύμφωνα με τις αρχές της δίκαιης δίκης και τους κράτους δικαίου, ορίων της συγκεκριμένης αστυνομικής δράσης, καθόσον, «παρά το ήδη βεβαρημένο ποινικό μητρώο των κατηγορουμένων, πρέπει στη συγκεκριμένη περίπτωση να ληφθεί υπόψη πως κατά την αρχική τους προσέγγιση από τους συγκεκριμένα δρώντες αστυνομικούς υπαλλήλους δεν υπήρχε καμία πραγματική επαφή των κατηγορουμένων με τον υπόκοσμο των ναρκωτικών», «Πρέπει επιπλέον να ληφθεί υπόψη», σύμφωνα με το Δικαστήριο, ότι «το γεγονός πως δεν υπάρχει συγκεκριμένη ρύθμιση στον γερμανικό ΚΠΔ (stPO) δεν οδηγεί ανευ ετέρου στην παραδοχή πως η δραστηριοποίηση συγκεκριμένα δρώντων αστυνομικών επιτρέπεται απεριόριστα».

Ακολούθως το Γερμανικό Ακυρωτικό Δικαστήριο έκρινε ότι ασκήθηκε πίεση στους κατηγορούμενους από τους μυστικούς αστυνομικούς και η δράση τους σε κανένα σημείο δεν στηρίχθηκε σε δική τους πρωτοβουλία ή σε δική τους

επιθυμία για την επιδίωξη κέρδους. Τελικώς το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι στην επίδικη περίπτωση η παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ πρέπει να οδηγήσει στην κατάργηση – παύση της δίκης στηριζόμενη στην παραδοχή της ύπαρξης δικονομικού κωλύματος για τη συνέχιση της. Η αιτιολογία του Γερμανικού Ακυρωτικού για τη ριζοσπαστική αυτή λύση είναι ότι αρχικώς διευκρινίζεται ότι η παραδοχή του δικονομικού κωλύματος δεν είναι ασυμβίβαστη με τη μέχρι πρότινος νομολογία του Δικαστηρίου που περιορίζονταν στη μείωση της ποινής. Εν συνεχεία γίνεται επίκληση της πρόσφατης νομολογίας του ΕΔΔΑ (Futcht κατά Γερμανίας), η οποία υποδεικνύει ότι σε τέτοιες περιπτώσεις κρίνεται αναγκαία η παραδοχή δικονομικού κωλύματος για την αποκατάσταση της παραβίασης του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ στην απόφαση του Furcht κατά Γερμανίας της 23.10.2014 επισήμανε εκ νέου πως *«το δημόσιο συμφέρον για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη χρησιμοποίηση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί ως αποτέλεσμα συγκεκριμένης αστυνομικής δράσης, καθώς κάτι τέτοιο θα εξέθετε εξ αρχής τον κατηγορούμενο στον κίνδυνο μιας μη δίκαιης δίκης»*. Στο ερώτημα δε, αν

η ελάφρυνση της ποινής θα μπορούσε να θεωρηθεί ως επαρκές αντιστάθμισμα για την προσβολή των σχετικών διατάξεων της ΕΣΔΑ, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι *«για να επιτευχθεί σε περιπτώσεις συγκεκριμένης αστυνομικής δράσης η διεξαγωγή μιας δίκαιης δίκης σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, πρέπει είτε να αποκλεισθούν όλα τα αποδεικτικά μέσα που αποκτήθηκαν δια της μεθόδευσης αυτής είτε να ακολουθήσει μια διαδικασία με αντίστοιχες εγγυήσεις»*. το Γερμανικό Ακυρωτικό επισήμανε ότι *«εφόσον η μείωση της ποινής, όταν δεν φτάνει σε πλήρη αποκλεισμό αυτής, δεν συνιστά επαρκές*

αποκαταστατικό μέτρο υπό την έννοια του άρθρου 41 ΕΣΔΑ», επιβάλλεται «η αναθεώρηση της μέχρι τότε νομολογίας τους και αντίστοιχη αναπροσαρμογή αυτής από όλα τα ποινικά δικαστήρια της Γερμανίας άμεσα και στον ίδιο βαθμό»⁸⁶.

Κατά το Γερμανικό Ακυρωτικό, η αποδεικτική απαγόρευση δεν ήταν άνευ ετέρου σύμφωνη με το σύνολο των θεμελιωδών αξιών του γερμανικού ποινικού συστήματος. Όπως παρατηρεί το Δικαστήριο η αποδεικτική απαγόρευση «αφορά κατά κανόνα μόνο την απαγόρευση της άμεσης αξιοποίησης συγκεκριμένων, αθεμίτως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων που θεωρούνται χρήσιμα προς τον προσδιορισμό της ενοχής. Αντίθετα στις περιπτώσεις της αθέμιτης συγκεκριμενοποιημένης αστυνομικής δράσης δεν αφορά ο κρατικός χειρισμός που συνιστά και την προσβολή του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ την απόκτηση των κτηθέντων αποδεικτικών μέσων αλλά αντίθετα την ίδια την εγκληματική πράξη ως συνέπεια της δράσης αυτής. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τη σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, το Γερμανικό Ακυρωτικό έκρινε ότι δεν είναι δυνατός ο απαιτούμενος περιορισμός των περιπτώσεων της επιτρεπτής συγκεκριμενοποιημένης αστυνομικής δράσης, όταν ο περιορισμός αυτός εξαρτάται από το κατά πόσον συνιστούν οι πληροφορίες των αστυνομικών πρακτόρων το σημαντικότερο αποδεικτικό μέσο. «Ο αποκλεισμός, επομένως, των δηλώσεων των αστυνομικών δεν διασφαλίζει από μόνος του ότι στο τέλος θα εξασφαλιστεί μια δίκαιη δίκη, σύμφωνη με αυτή του άρθρου της ΕΣΔΑ». Η επιταγή της αποδεικτικής απαγόρευσης όλων των κτηθέντων ακόμα και με έμμεσο τρόπο, αποδεικτικών μέσων οδηγεί στην ανάγκη της υιοθέτησης της λύσης του δικονομικού

⁸⁶ Νομολογιακές εξελίξεις για την αστυνομική παγίδευση (ΕΔΔΑ Furcht κατά Γερμανίας, απόφαση της 23.10.2014, Ομοσπονδιακό Ακυρωτικό Δικαστήριο απόφαση της 10.6.2015 – Ιουλίας Αικατερίνης Βουλέλη Ποιν.Δικ. 2.2017, σελ. 145 επ.

κωλύματος. Η λύση αυτή μπορεί να προσαρμοστεί στις επιταγές του γερμανικού ποινικού συστήματος πιο ομαλά οδηγώντας στην παύση της δίκης για τη συγκεκριμένη πράξη και με αυτόν τον τρόπο σε εγγυήσεις ισοδύναμες με αυτές που θα προέκυπταν από τον αποκλεισμό του συνόλου των κτηθέντων αποδεικτικών μέσων. Επιπλέον, το παρόν δικονομικό κώλυμα δεν προσκρούει σε σοβαρές δογματικές αντιρρήσεις, αφού είχε άλλωστε προταθεί στο παρελθόν και από τη νομολογία του Ακυρωτικού Δικαστηρίου και από τη θεωρία. Το γεγονός ότι το διαδικαστικό κώλυμα δεν προβλέπεται ρητώς στη γερμανική ποινική δικονομία δεν αποκλείει την αναγνώριση του ως δικονομικού μορφώματος το οποίο είναι σύμφωνο με τη νομολογία του ΕΔΔΑ⁸⁷.

Το συμπέρασμα που εξάγεται λοιπόν είναι ότι ύστερα από δεκαετίες αμφισβητήσεων το Γερμανικό ακυρωτικό Δικαστήριο μετέβαλε την παγιωμένη νομολογία περί ελαφρύνσεως της ποινής στις περιπτώσεις αθέμιτης συγκεκριμένης δράσης προκρίνοντας την προστατευτική για το δικαίωμα δίκαιης δίκης ριζική λύση του απόλυτου δικονομικού κωλύματος. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ειδική Επιτροπή για τη Μεταρρύθμιση του Ποινικού Δικονομικού Δικαίου στη Γερμανία πρότεινε στην Τελική της Έκθεση να απαγορευτεί ρητώς σε ειδική διάταξη η αστυνομική παγίδευση και οι συνέπειες της, καθώς και να ρυθμιστεί η επιτρεπτή συγκεκριμένη αστυνομική δράση⁸⁸.

Η ΑΡΧΗ NEMO TENETUR SE IPSUM PRODERE/ACCUSARE.

Η θεμελιώδης αυτή αρχή «*nemo tenetur se ipsum accusare*» διακηρύσσεται

⁸⁷ ⁸⁷ Νομολογιακές εξελίξεις για την αστυνομική παγίδευση (ΕΔΔΑ Furcht κατά Γερμανίας, απόφαση της 23.10.2014, Ομοσπονδιακό Ακυρωτικό Δικαστήριο απόφαση της 10.6.2015 – Ιουλίας Αικατερίνης Βουλέλη Ποιν.Δικ. 2.2017, σελ. 147.

⁸⁸ Νομολογιακές εξελίξεις για την αστυνομική παγίδευση (ΕΔΔΑ Furcht κατά Γερμανίας, απόφαση της 23.10.2014, Ομοσπονδιακό Ακυρωτικό Δικαστήριο απόφαση της 10.6.2015 – Ιουλίας Αικατερίνης Βουλέλη Ποιν.Δικ. 2.2017, σελ. 147.

ήδη πανηγυρικά στο άρθρο 14 παρ. 3 ζ' του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, που κυρώθηκε με το ν. 2462/1997 και έχει την ισχύ που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος. Κατά τη διάταξη αυτή, κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα απολαύει, σε πλήρη ισότητα, μεταξύ άλλων και την εγγύηση «να μην εξαναγκάζεται να καταθέσει εναντίον του εαυτού του ή να ομολογήσει την ενοχή του.» Η εν λόγω αρχή, σύμφωνα με την πάγια πλέον νομολογία του ΕΔΔΑ, αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της έννοιας της δίκαιης δίκης του άρθρου 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. Ειδικότερα το ΕΔΔΑ, στις υποθέσεις J.B. κατά Ελβετίας της 3-5-2001 και Saunders κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 29-11-1996, αποφάνθηκε ότι το δικαίωμα στη μη αυτοενοχοποίηση, προϋποθέτει ιδίως ότι οι κρατικές αρχές οφείλουν να αποδεικνύουν τους ισχυρισμούς τους χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους αποδεικτικά μέσα, τα οποία αποκτώνται κατόπιν άσκησης εξαναγκασμού και πίεσης ενάντια στη βούληση του κατηγορουμένου. Έκρινε δε ότι οι καταθέσεις των εξεταζομένων, που λαμβάνονται με καταναγκαστικά μέσα (όπως με την απειλή κύρωσης σε περίπτωση άρνησης κατάθεσης) κατά τη διενέργεια ακόμη και ενός διοικητικού ελέγχου, απαγορεύεται να αξιοποιηθούν στην ποινική δίκη σε βάρος του ίδιου προσώπου, ενάντια στη βούλησή του. Περαιτέρω το ΕΔΔΑ έθεσε ως γενικό κανόνα την υπεροχή του δικαιώματος στη μη αυτοενοχοποίηση έναντι του δημόσιου συμφέροντος για άσκηση ποινικής δίωξης και διευκρίνισε, ότι υφίσταται παραβίαση του εν λόγω δικαιώματος και αν ακόμη οι αξιοποιηθείσες μαρτυρικές καταθέσεις έχουν ληφθεί πριν αποδοθεί στον εξεταζόμενο τέλεση αξιόποινης πράξης, επισήμανε δε, ότι τούτο ισχύει ανεξάρτητα αν κατά περιεχόμενο η σχετική κατάθεση έχει άμεσο ή μη επιβαρυντικό χαρακτήρα.

Η Τσόλκα αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια της ανακριτικής διείδυσης ο διειδύων, αποκρύπτοντας την πραγματική του ταυτότητα, έρχεται σε επαφή και συνδιαλέγεται με άτομα εμπλεκόμενα σε διάφορες αξιόποινες πράξεις. Είναι στην ίδια τη φύση της ανακριτικής διείδυσης, ο διειδύων να μην είναι απλός παρατηρητής των δραστηριοτήτων των ατόμων με τα οποία έρχεται σε επαφή. Στόχος του ενεργούντος την ανακριτική διείδυση είναι να εισέλθει στον στενό περίγυρο των παραπάνω ατόμων και να αποσπάσει πληροφορίες, τις οποίες δεν θα μπορούσε να αποσπάσει εάν παρουσιάζονταν σε αυτούς με την πραγματική του ιδιότητα. Όταν όμως δημιουργούνται σχέσεις εμπιστοσύνης και ο ενεργών τη διείδυση έρχεται σε επαφή με τα προαναφερόμενα άτομα, είναι αυτονόητο ότι μπορεί να συνομιλεί με αυτά και να συλλέγει πληροφορίες, τις οποίες οι διωκτικές αρχές μπορούν να αξιοποιήσουν. Αποσπάται δηλαδή ένα είδος κατάθεσης, μια οιονεί κατάθεση, η οποία πολύ πιθανόν να περιέχει επιβαρυντικά στοιχεία, τα οποία όμως τα άτομα αυτά δεν θα ανέφεραν εάν γνώριζαν την πραγματική ιδιότητα του διειδύοντα. Θα μπορούσε να αντιτείνει κανείς ότι αυτός είναι και ο πραγματικός σκοπός της ανακριτικής διείδυσης, δηλαδή το να συλλέγονται πληροφορίες, που διαφορετικά θα ήταν αδύνατο να περιέλθουν σε γνώση των διωκτικών αρχών. Δεν θα πρέπει όμως επ' ουδενί να παραγνωρίζεται ότι, έτσι συρρικνώνεται δραστικά το δικαίωμα των ατόμων αυτών στην μη αυτοενοχοποίηση. Με άλλα λόγια η μέσω της ανακριτικής διείδυσης, απόσπαση οιονεί κατάθεσης συνιστά επέμβαση στο δικαίωμα αυτοκαθορισμού του καθ' ου να μην συμβάλει στην αυτοενοχοποίησή του. Η παραπλάνησή του σχετικά με την πραγματική ιδιότητα του συνομιλούντος με αυτόν προσώπου συνιστά μια μορφή εξαπάτησης, η οποία άλλωστε είναι σύμφυτη με την ίδια την ratio της ανακριτικής

διείσδυσης⁸⁹.

Σύμφωνα με απόφαση του Ομοσπονδιακού Ακυρωτικού Δικαστηρίου της Γερμανίας⁹⁰, Ένας μυστικός ανακριτικός Υπάλληλος δεν επιτρέπεται, εκμεταλλευόμενος την δημιουργηθείσα σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ αυτού και του κατηγορουμένου, να τον πιέζει επίμονα παρά το ότι ο τελευταίος έχει επικαλεστεί το δικαίωμα σιωπής να του αποσπάσει με ερωτήσεις προσομοιάζουσες σε ανακριτική εξέταση, αποκαλύψεις σχετικές με τα πραγματικά περιστατικά. Κατά την εδώ κρινόμενη υπόθεση το Ακυρωτικό Δικαστήριο ανέφερε ότι ο διεισδύσας Ανακριτικός Υπάλληλος δεν περιορίστηκε να χρησιμοποιήσει την δημιουργηθείσα μεταξύ αυτού και του κατηγορουμένου εμπιστοσύνη για να καταγράψει πληροφορίες, τις οποίες ο κατηγορούμενος δεν θα έδινε οικεία βουλήσει για το συμβάν ή για τα σχετικά με τις ανακριτικές έρευνες περιστατικά. Για την αξιοποίηση τέτοιων πληροφοριών δεν υφίστανται αμφιβολίες επειδή αυτές καλύπτονται από την νομοθετικά επιτρεπτή πράξη της ανακριτικής διείσδυσης.

Κατά τον Roxin⁹¹ η αρχή της μη αυτοενοχοποίησης, περιλαμβάνει και την προστασία από την κρατικώς προκληθείσα «αυτοενοχοποίηση λόγω παραπλάνησης», αφενός ότι τόσο ο εξαναγκασμός όσο και η πλάνη είναι εξίσου κατάλληλα μέσα για να καταστήσουν κάποιον άθυρμα ξένων συμφερόντων και αφετέρου ότι θίγεται το δικαίωμα του κατηγορουμένου να συμβουλευτεί συνήγορο υπεράσπισης που αποσκοπεί ακριβώς στην προστασία από αυτού του είδους παραπλάνηση.

Κατά Ανδρουλάκη ο κατηγορούμενος είναι υποκείμενο της ποινικής δίκης

⁸⁹ Τσόλκα Ο. Η αρχή *nemo tenetur se ipsum prodere/accusare* στην ποινική Δίκη

⁹⁰ Απόφαση (BGH) της 26/7/2007 – 3 Str 104/07

⁹¹ NStZ 1995, σελ. 466 ff., NStZ 1997 σελ 18 ff.

και για αυτό το λόγο το μόνο που μπορεί να επιδιωχθεί είναι η προσωπική του κατάθεση και όχι η απόσπαση μιας ομολογίας, έστω κι αν η τελευταία δεν είναι προϊόν εν ευρεία έννοια καθυπόταξης, δηλαδή βασανιστηρίων και ψυχολογικού εξαναγκασμού, αλλά εξαπάτησης⁹².

Ο Roxin υποστήριξε επίσης ότι μπορεί η κρατικώς προκληθείσα αυτοενοχοποίηση λόγω παραπλάνησης, να μην απαγορεύεται «εν μέρει» από την αρχή *nemo tenetur*. Την άποψη αυτή υιοθετεί και η Τσόλκα προτείνοντας ως κριτήριο για την οριοθέτηση μεταξύ επιτρεπτής και ανεπίτρεπτης απόσπασης αυτοενοχοποιητικών δηλώσεων το αν η ανακριτική δράση αφορά εξιχνίαση δράσης εγκληματικής οργάνωσης με συνωμοτικό και επιχειρηματικό χαρακτήρα⁹³.

Ας μην ξεχνάμε όμως, ότι η ανακριτική διείδυση κατά τον Γερμανικό Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, επιτρέπεται σε εξαιρετικά ευρεία κλίμακα ακόμη και σε πλημμελήματα. Η στάθμιση του Δημοσίου συμφέροντος, της δημόσιας ασφάλειας με την προστασία της αξίας του Ανθρώπου διασταυρώνουν και πάλι τα ξίφη της Νομικής επιστήμης, για το εφαρμοζόμενο κάθε φορά δίκαιο.

ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΟΝ Ν. 2472/97 ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Ο νόμος 2472/1997 επέφερε αρκετές «διαμάχες» σε θεωρία και νομολογία σχετικά με την εφαρμογή του σε ποινικές υποθέσεις.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το υπ' αριθ. 984/2001 βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών όπου μεταξύ άλλων καταλήγει στο συμπέρασμα ότι: «ο ν.

⁹² Ανδρουλάκης,. Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, 2007, σελ. 73 επ.

⁹³ Τσόλκα Ο. , ο.π 173επ

2472/1997 δεν καταργεί θεμελιώδεις διατάξεις του ΚΠΔ και δεν μετατρέπει τη χώρα σε ζούγκλα»... «ο νομοθέτης με τη θέσπιση του ν. 2472/1997 δεν ήθελε να καταστήσει την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα υπερσυνταγματική Αρχή, η οποία θα εποπτεύει και θα καθορίζει τον τρόπο λειτουργίας όλων των άλλων αρχών»

Ως αντίθετη επιχειρηματολογία προς το συμπέρασμα του Συμβουλίου Εφετών διατυπώθηκε η άποψη ότι ο ν. 2472/1997 δεν ψηφίστηκε με σκοπό την κατάργηση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αλλά για να διατυπωθούν και να εφαρμοστούν ειδικοί και συγκεκριμένοι κανόνες προστασίας του ιδιωτικού βίου ή του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού.⁹⁴

Ο Ν. 2472/1997 εξαιρούσε ρητά από το πεδίο εφαρμογής του «την επεξεργασία δεδομένων η οποία πραγματοποιείται από τις δικαστικές – εισαγγελικές αρχές και τις υπηρεσίες που ενεργούν υπό την άμεση εποπτεία τους στο πλαίσιο της απονομής της δικαιοσύνης ή για την εξυπηρέτηση των αναγκών της λειτουργίας τους με σκοπό τη βεβαίωση εγκλημάτων, που τιμωρούνται ως κακουργήματα ή πλημμελήματα με δόλο και ιδίως εγκλημάτων κατά της ζωής, κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, κατά της προσωπικής ελευθερίας, κατά της ιδιοκτησίας, κατά των περιουσιακών δικαιωμάτων, παραβάσεων της νομοθεσίας περί ναρκωτικών, επιβουλής της δημόσιας τάξης, ως και τελουμένων σε βάρος ανηλίκων θυμάτων» (άρθρο 3 § 2β Ν. 2472/1997).

⁹⁴ Γεώργιος Νουσκαλης Ποινική Προστασία των προσωπικών δεδομένων β' έκδοση εκδόσεις Σακκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη

ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΩΚΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ.

Όπως προαναφέρθηκε σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 εδ. β' ν. 2472/1997 η νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν εφαρμόζεται από τις δικαστικές – εισαγγελικές αρχές και τις υπηρεσίες που ενεργούν υπό την άμεση εποπτεία τους στο πλαίσιο της απονομής της δικαιοσύνης ή για την εξυπηρέτηση των αναγκών της λειτουργίας τους με σκοπό τη βεβαίωση εγκλημάτων.

Ο νέος Γενικός Κανονισμός 2016/ 679 δεν παρεκκλίνει ουσιωδώς από τις γενικές αρχές του υφιστάμενου πλαισίου προστασίας των προσωπικών δεδομένων, αλλά επιχειρεί να δημιουργήσει ένα αυστηρότερο θεσμικό πλαίσιο επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων και κατ' επέκταση προστασίας τους.

Στο άρθρο 2 παρ. 2 περ. δ' του Γενικού Κανονισμού Προσωπικών δεδομένων αναφέρεται ότι «ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας και πρόληψης έναντι κινδύνων που απειλούν τη δημόσια ασφάλεια»⁹⁵.

⁹⁵ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2016/679 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων)

Σε αυτές τις περιπτώσεις εφαρμόζεται η νέα οδηγία (680/2016)⁹⁶, η οποία έχει ως στόχο, την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων, εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και προστασίας από απειλές κατά της δημόσιας ασφάλειας και της αποτροπής τους.

Αυτό που αλλάζει, λοιπόν σήμερα και είναι πάρα πολύ σημαντικό είναι ότι πλέον και οι δικαστές και οι εισαγγελείς κατά τη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών θα υπάγονται στο νομικό πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων. Δηλαδή όλες οι αρχές επεξεργασίας, όλοι οι κανόνες επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων θα πρέπει να τύχουν εφαρμογής από τους δικαστές και από τους εισαγγελείς παράλληλα με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας⁹⁷. Η εφαρμογή αυτών των κανόνων δεν σημαίνει ότι θα παρεμποδιστεί το ανακριτικό έργο διερεύνησης των εγκλημάτων ή ότι μπορεί να χρειάζεται μια άδεια από την αρμόδια εποπτική αρχή, ενδεχομένων από την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, προκειμένου να ενεργήσουν ότι είναι απαραίτητο για τη διερεύνηση των εγκλημάτων. Ούτε ο Ανακριτής ούτε ο Εισαγγελέας θα λαμβάνει άδεια από την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, ούτε θα παρεμποδίζεται το

⁹⁶ Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου

⁹⁷ [ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΝΙΚΟΛΟΓΩΝ](#) - Η επίδραση του νέου δικαίου της ΕΕ για την προστασία προσωπικών δεδομένων στην ποινική δίκη- ομιλία Γρηγορίου Τσόλια Δικηγόρου – ΜΔ Ποινικών Επιστημών, Μέλος (αν.) ΑΠΔΠΧ

ανακριτικό του έργο, ούτε ο κατηγορούμενος ή ύποπτος θα μπορεί να επικαλεστεί την προστασία των προσωπικών δεδομένων του για να σταματήσει την έρευνα, που διεξάγεται σε βάρος του. Αυτό που αλλάζει επί της ουσίας είναι ότι θα τηρηθεί μια σειρά από αρχές, κανόνες, σεβασμός σε δικαιώματα και αντίστοιχα υποχρεώσεις στον τομέα των προσωπικών δεδομένων. Καθημερινά δικαστές και εισαγγελείς, ιδίως στο πλαίσιο προανακρίσεων και ανακρίσεων επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα, ιδίως κατά τη διενέργεια ανακριτικών πράξεων. Οι ανακριτικές πράξεις είναι συνυφασμένες με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων⁹⁸. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ειδικές ανακριτικές πράξεις που προβλέπονται στο άρθρο 253 Α Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Άρα δεν είναι άγνωστο προς τον δικαστή και προς τον εισαγγελέα το καθεστώς επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων υπό τους όρους βεβαίως που προβλέπονται στον κώδικα ποινικής δικονομίας. Οι όροι, λοιπόν, που προβλέπονται στον κώδικα ποινικής δικονομίας περιλαμβάνει, εν πολλοίς, μία σειρά αρχών, συνταγματικής προέλευσης, οι οποίες ταυτίζονται σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό με τις αρχές οι οποίες προβλέπονται στο δίκαιο των προσωπικών δεδομένων, γιατί αυτές οι διασφαλίσεις, συνταγματικής προέλευσης και περιωπής, αφορούν ατομικά δικαιώματα.

Έχουμε, λοιπόν, εδώ πέρα μία περίπτωση όπου στην πραγματικότητα διασταυρώνεται το δίκαιο των προσωπικών δεδομένων με τον κώδικα ποινικής δικονομίας, δηλαδή με το εφαρμοσμένο συνταγματικό δίκαιο, ιδίως δε στο

⁹⁸ [ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΝΙΚΟΛΟΓΩΝ](#) - Η επίδραση του νέου δικαίου της ΕΕ για την προστασία προσωπικών δεδομένων στην ποινική δίκη- ομιλία Γρηγορίου Τσόλια.

κομμάτι το οποίο αφορά επεξεργασία προσωπικών δεδομένων των κατηγορουμένων.

Άρα, λοιπόν, μία σειρά προϋποθέσεων, όπως παραδείγματος χάριν του κώδικα ποινικής δικονομίας, ότι μπορεί να διενεργηθεί μία ειδική ανακριτική πράξη η οποία ταυτίζεται με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων πρέπει να προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι τελέστηκε μία αξιόποινη πράξη, να είναι διαφορετικά αδύνατη ή δυσχερής η εξιχνίαση του εγκλήματος, να καθορίζεται το απολύτως αναγκαίο χρονικό διάστημα και να είναι δυνατή η επεξεργασία του υλικού υπό περιπτώσεις για συγκεκριμένο σκοπό, πέραν του επιδιωκόμενου, για την βεβαίωση του εγκλήματος.

Είναι φανερό λοιπόν, ότι τόσο στο πλαίσιο του δικαιώματος ενημέρωσης και πρόσβασης στην ποινική δικογραφία από την πλευρά του κατηγορουμένου, όσο όμως και αν το δει κανείς και από την πλευρά της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, υπάρχουν περιορισμοί και αυτό δεν σημαίνει ότι ο κάθε κατηγορούμενος θα μπορεί να ελέγχει ή να παρεμποδίζει ή να διακινδυνεύει την ποινική διαδικασία.

Αυτές οι αρχές, που είναι αρχές του κώδικα ποινικής δικονομίας, εν πολλοίς συναντώνται και στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Η οδηγία 680/2016, γνωστή και ως Police Directive, οδηγία της αστυνομίας, περιορίζει σε σχέση με τις προβλέψεις του γενικού κανονισμού, τις δυνατότητες των υποκειμένων και ιδιαίτερα των κατηγορουμένων για την πρόσβαση στα δεδομένα κατά την διάρκεια της προδικασίας ή κατά τη διάρκεια της ποινικής δίκης εν γένει προκειμένου να προστατευτεί το απόρρητο της διαδικασίας και να μην υπάρξει διακινδύνευση των επιδιωκόμενων στόχων.

Αντίστοιχα και στον κώδικα ποινικής δικονομίας υπάρχει σχετική πρόβλεψη σύμφωνα με την οποία ο ανακριτής ή ο ανακριτικός υπάλληλος, ο οποίος διενεργεί τη σχετική ανάκριση, προανάκριση, σύμφωνα με το άρθρο 101 παρ. 3 του κώδικα ποινικής δικονομίας, έχει το δικαίωμα εφ' όσον η πράξη αυτή είναι σύμφωνη με τις αρχές της δίκαιης δίκης να μην επιτρέπει την πρόσβαση σε τμήμα του υλικού εάν αυτή ενδέχεται να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο τη ζωή, τα θεμελιώδη δικαιώματα άλλου προσώπου ή αν τέτοια άρνηση είναι απολύτως απαραίτητη για την προστασία σημαντικού δημοσίου συμφέροντος.

Σύμφωνα με την οδηγία η επεξεργασία αυτών των δεδομένων γίνεται για την πρόληψη, διερεύνηση, ανίχνευση ή δίωξη ποινικών αδικημάτων, εκτέλεση ποινικών κυρώσεων ή την προστασία από απειλές της δημόσιας ασφάλειας⁹⁹.

Όπως είναι φανερό η οδηγία διακρίνει δυο κατηγορίες: Η μία αφορά στη διερεύνηση, ανίχνευση και δίωξη ποινικών αδικημάτων, άρα προϋποτίθεται ήδη τετελεσμένο ποινικό δίκαιο και αφορά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, προανάκρισης, ανάκρισης ή ακόμα και τη διαδικασία στο ακροατήριο. Η άλλη περίπτωση αφορά την περίπτωση της πρόληψης των ποινικών αδικημάτων και τις ενέργειες για την προστασία από απειλές κατά της δημόσιας ασφάλειας, όπου δεν υπάρχει ακόμα τέλεση αδικήματος, δεν υπάρχει ποινική δίκη υπό

⁹⁹ [ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΝΙΚΟΛΟΓΩΝ](#) Η επίδραση του νέου δικαίου της ΕΕ για την προστασία προσωπικών δεδομένων στην ποινική δίκη – ομιλία Γρηγορίου Τσόλια [Δικηγόρου – ΜΔ Ποινικών Επιστημών, Μέλος \(αν.\) ΑΠΔΠΧ](#)

ευρεία έννοια, υπάρχουν όμως μια σειρά αστυνομικών ερευνών, όπως αυτές προβλέπονται στα άρθρα 94 και 96 του ΠΔ 141/91100101.

Και στις περιπτώσεις, λοιπόν πρόληψης του εγκλήματος, εφαρμόζεται η Οδηγία 680/2016 και αυτό σύμφωνα με τον Τσόλια είναι ιδιαίτερα σημαντικό γιατί μέσω της εφαρμογής των κανόνων που θέτει η οδηγία τίθεται κάποια όρια στις ελεγκτικές προληπτικές ενέργειες των διωκτικών αρχών.

Η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με την Οδηγία πρέπει να είναι σύννομη. Καταρχήν ήδη η νομική βάση εδώ πέρα που δίνεται από την οδηγία είναι επαρκής, δεν χρειάζεται καμία από τις νομικές βάσεις που έχει ο κανονισμός, αφού είναι η δίωξη του εγκλήματος, η δίωξη του εγκλήματος και μόνο είναι αρκετό για να γίνεται η επεξεργασία.

Η επεξεργασία θα πρέπει να είναι και αναγκαία. Δηλαδή δεν θα πρέπει ο δικαστής ή ο εισαγγελέας να προβαίνει σε επεξεργασία προσωπικών δεδομένων τα οποία τελικά δεν θα είναι αναγκαία για την διακρίβωση του εγκλήματος.

Τα προσωπικά δεδομένα θα πρέπει να συλλέγονται για καθορισμένους, ρητούς εκ προοιμίου νόμιμους σκοπούς και δεν υποβάλλονται σε επεξεργασία κατά τρόπο ασύμβατο προς αυτούς.

Θα πρέπει δηλαδή να υπάρχει σχέση μεταξύ του επιδιωκόμενου σκοπού δίωξης του συγκεκριμένου εγκλήματος και των δεδομένων που συλλέγονται. Αρχές, οι οποίες βρίσκονται και στον κώδικα ποινικής δικονομίας, ειδικά στις ειδικές ανακριτικές πράξεις.

¹⁰⁰ Π.Δ.141/1991 : Αρμοδιότητες οργάνων και υπηρεσιακές ενέργειες του προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και θέματα οργάνωσης Υπηρεσιών

Τα δεδομένα πρέπει να είναι κατάλληλα, συναφή και όχι υπερβολικά σε σχέση με τους σκοπούς. Είναι φανερό λοιπόν, ότι σύμφωνα με την οδηγία δεν πρέπει να συλλέγονται άσχετα προς το σκοπό δεδομένα αλλά ούτε περισσότερα από αυτά που χρειάζονται για τη διερεύνηση ή πρόληψη του εγκλήματος.

Ένα παράδειγμα είναι η ειδική ανακριτική πράξη της άρσης απορρήτου. Ενώ ο νόμος επιτάσσει ως προς το περιεχόμενο την άρση του απορρήτου για δύο μήνες, αφήνοντας αρρύθμιστο ενδεχομένως το ζήτημα των εξωτερικών στοιχείων της επικοινωνίας όπου θα έπρεπε και εκεί να ζητούνται τα εξωτερικά στοιχεία ανά δίμηνο, υπάρχουν περιπτώσεις όπου εκδίδονται διατάξεις για όλο το χρονικό διάστημα, για 12 μήνες.

Μία τέτοια περίπτωση θα παραβίαζε την αρχή αυτή σύμφωνα με την οποία θα έπρεπε να πάρει τους πρώτους δύο μήνες, να δει αν αυτά τα δεδομένα είναι αρκετά και μετά να πάμε στους επόμενους δύο και στους επόμενους δύο¹⁰².

Η οδηγία, υποχρεώνει επίσης να τάσσονται προθεσμίες διαγραφής των δεδομένων ή περιοδικής επανεξέτασής τους.

Μια ακόμα αρχή της Οδηγίας αφορά τη δυνατότητα του υποκειμένου των δεδομένων να συγκατατεθεί στην επεξεργασία των δεδομένων του, όταν αυτή η πράξη θα τον βοηθήσει, ιδίως στην ποινική δίκη, να αποδείξει την αθωότητα του. Όπως προαναφέρθηκε η νομική βάση για την επεξεργασία των δεδομένων από ανακριτικές και εισαγγελικές αρχές είναι η δίωξη του εγκλήματος. Όλες οι άλλες νομικές βάσεις που προβλέπονται στον κανονισμό, ανάμεσα στις οποίες είναι και η συγκατάθεση δεν εφαρμόζονται.

¹⁰² [ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΝΙΚΟΛΟΓΩΝ](#) Η επίδραση του νέου δικαίου της ΕΕ για την προστασία προσωπικών δεδομένων στην ποινική δίκη – ομιλία Γρηγορίου Τσόλια Δικηγόρου – ΜΔ Ποινικών Επιστημών, Μέλος (αν.) ΑΠΔΠΧ

Τα υποκείμενα των δεδομένων, τα οποία δεν είναι μόνο οι κατηγορούμενοι, μπορεί να είναι οι μάρτυρες, μπορεί να είναι τρίτα πρόσωπα, μπορεί να είναι οποιοσδήποτε αναφέρεται μέσα σε μία δικογραφία και γίνεται επεξεργασία των δεδομένων του, έχουν μία σειρά δικαιωμάτων τα οποία προφανώς επειδή έχουμε μία ποινική δίκη, σε ευρεία έννοια, είναι περιορισμένα.

Πράγματι δεν θα μπορούσε ο κατηγορούμενος ή οποιοσδήποτε τρίτος να παρακωλύσει μία ανακριτική διαδικασία επικαλούμενος συγκεκριμένα δικαιώματα. Παρόλα αυτά όμως η οδηγία παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων το δικαίωμα ενημέρωσης και πρόσβασης στα δεδομένα του, δηλαδή να ζητήσει από την αστυνομία, από τον εισαγγελέα, από τον ανακριτή, να πληροφορηθεί εάν λαμβάνει χώρα επεξεργασία δεδομένων του τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, τι αφορά αυτή η επεξεργασία, για ποιο σκοπό γίνεται. Επειδή όμως πρόκειται για ανακριτική διαδικασία δύναται, σύμφωνα με την Οδηγία, είτε να καθυστερήσει η απάντηση, είτε να δοθεί περιορισμένη, είτε να μη δοθεί καθόλου¹⁰³.

Από τα προαναφερθέντα προκύπτει, λοιπόν, το συμπέρασμα ότι η νέα οδηγία προστατεύει το θεμελιώδες δικαίωμα των πολιτών για την προστασία των δεδομένων, όταν αυτά χρησιμοποιούνται από αρχές επιβολής του ποινικού δικαίου. Ειδικότερα, η οδηγία θα διασφαλίσει την κατάλληλη προστασία των προσωπικών δεδομένων θυμάτων, μαρτύρων και υπόπτων εγκληματικών πράξεων και θα διευκολύνει τη διασυνοριακή συνεργασία για την καταπολέμηση του εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

¹⁰³ [ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΝΙΚΟΛΟΓΩΝ](#) Η επίδραση του νέου δικαίου της ΕΕ για την προστασία προσωπικών δεδομένων στην ποινική δίκη – ομιλία Γρηγορίου Τσόλια Δικηγόρου – ΜΔ Ποινικών Επιστημών, Μέλος (αν.) ΑΠΔΠΧ

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΓΚΕΚΑΛΥΜΜΕΝΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΝΕΡΓΟΥΝΤΩΝ ΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ.

Αποτελεί συνηθισμένη αστυνομική πρακτική διεθνώς, αστυνομικοί ή άλλα αρμόδια όργανα να εμφανίζονται ως υποψήφιοι αγοραστές ή μεταφορείς ή εν γένει ενδιαφερόμενοι για τη διακίνηση, φύλαξη ή διάθεση ναρκωτικών, προκειμένου να αποκαλύψουν και να εξαρθρώσουν εγκληματική οργάνωση, Στην περίπτωση αυτή οι πράξεις των οργάνων δεν είναι άδικες και δεν τιμωρούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 25B του ν. 1987/1987.

Η ανακριτική διείσδυση αποτελεί ένα από τα επαχθέστερα ανακριτικά μέτρα για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος . Η οριοθέτησή της είναι ασφαλώς ένα δύσκολο και επίπονο νομικό ζήτημα , όπως είναι ασφαλώς και η αντίστοιχη διάκριση της νόμιμης ανακριτικής διείσδυσης από την «παράνομη» παγίδευση του προσώπου κατά του οποίου διενεργείται. Οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν για τα ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες είναι πολλοί, για αυτό και το μέτρο αυτό πρέπει να διατάσσεται και να διενεργείται με φειδώ και περίσσεια σύνεση μόνο σε συγκεκριμένες εξατομικευμένες περιπτώσεις και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, με απόλυτο σεβασμό στην αρχή της αναγκαιότητας (ως ειδικότερη έκφανση της αρχής της αναλογικότητας), αφού το μέτρο αυτό πρέπει να είναι το «έσχατο καταφύγιό» μας για την κατάληψη του δράστη τη στιγμή που τελεί μια αξιόποινη πράξη ή τη συλλογή αποδεικτικού υλικού για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος¹⁰⁴.

¹⁰⁴ Μυστικοί Αστυνομικοί - Όλο το πλαίσιο μέσα στο οποίο δρουν Αντιστράτηγου της ΕΛ. ΑΣ. ε.α. Νικόλαου Μπλάνη*

Το ερώτημα που όμως στο σημείο αυτό τίθεται είναι το αν στο όνομα της όποιας δικαιοπολιτικής σκοπιμότητας η εξάρθρωση των οργανώσεων αυτών πρέπει να επιτευχθεί με οποιοδήποτε τρόπο και παραβλέποντας εγγυήσεις που έχει θεσμοθετήσει ο Συνταγματικός νομοθέτης αλλά και η κυρωμένη από το ελληνικό κοινοβούλιο διάταξη αυξημένης τυπικής ισχύος ΕΣΔΑ και εν τέλει στηρίζουν το οικοδόμημα του ποινικού δόγματος. Και όπως ορθά παρατηρείται ο ουσιαστικότερος κίνδυνος για μια ευνομούμενη Πολιτεία δεν προκύπτει από καθαυτές τις οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις, οι οποίες έχουν ελάχιστες πιθανότητες να επικρατήσουν, αλλά από την εν θερμώ λήψη αυστηρών και δυσανάλογων μέτρων άμυνας εκ μέρους των Πολιτειών, τα οποία θέτουν υπό αμφισβήτηση το κοινό συστατικό γνώρισμα των Δημοκρατιών, δηλαδή το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων¹⁰⁵.

Όπως δέχθηκε εξάλλου και το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο στην υπόθεση LG Wuppertal : *« Ένας μυστικός ανακριτικός υπάλληλος δεν επιτρέπεται, εκμεταλλευόμενος την δημιουργηθείσα σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ αυτού και του κατηγορουμένου, να τον πιέζει επίμονα, παρά το ότι ο τελευταίος έχει επικαλεστεί το δικαίωμα σιωπής του, να προβεί σε κατάθεση και να του αποσπάσει με ερωτήσεις προσομοιάζουσες σε ανακριτική εξέταση αποκαλύψεις σχετικές με τα πραγματικά περιστατικά. – Αυτού του είδους ο πορισμός αποδεικτικού υλικού αντίκειται στην θεμελιώδη αρχή ότι κανείς δεν είναι υποχρεωμένος να ενοχοποιεί τον εαυτό του και έχει κατά κανόνα ως συνέπεια την απαγόρευση αξιοποίησης των αποδεικτικών μέσων»¹⁰⁶.*

¹⁰⁵ Θ. Δαλακούρας Ποινική Δικονομία-Βασικές έννοιες και θεσμοί της ποινικής δίκης για νυν και 'εν τω γενέσθαι' ανακριτικούς υπαλλήλους Εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2003, Πρβλ. Α. Παπαδαμάκης, Η δομή της ποινικής δίκης 2011

¹⁰⁶ BGH 3 StR 104/07 - Απόφαση της 26ης Ιουλίου 2007 (LG Wuppertal)

Σύμφωνα λοιπόν με τα ανωτέρω καταλήγουμε στο συμπέρασμα η κεκαλυμμένη δράση των αστυνομικών συνίσταται στην εξαπάτηση του υπόπτου εκ μέρους του διενεργούντος την ειδική ανακριτική πράξη σχετικά όχι μόνο με την αληθινή του ταυτότητα , αλλά και με το γεγονός ότι προσποιείται ότι είναι ένα άλλο πρόσωπο από αυτό που στην πραγματικότητα είναι, το εύλογο ερώτημα που τίθεται είναι το κατά πόσο θίγεται η αξιοπρέπεια του ατόμου και κατ' επέκταση η δυνατότητα αυτοπροσδιορισμού του σε ένα ευνομούμενο κατά τα λοιπά κράτος δικαίου.¹⁰⁷

Ο Δαλακούρας έχει υποστηρίξει ότι η διενέργεια των ανακριτικών πράξεων με μυστικότητα και χωρίς ειδικότερες προβλέψεις και περιορισμούς, μπορεί να οδηγήσει σε καταστρατήγηση του δικαιώματος της δικαστικής ακρόασης του άρθρου 20 Συντ ., της αμεσότητας, της αιτιολογίας των δικαστικών αποφάσεων και στο μεροληπτικό τρόπο σχηματισμού της δικανικής πεποίθησης, η οποία για την εξαγωγή συμπερασμάτων θα στηριχθεί όχι τόσο στην αποδεικτική διαδικασία , αλλά στο με μυστικό τρόπο συλλεγέν, αποδεικτικό υλικό και τέλος να έχει ως αποτέλεσμα να πλήξει και το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου¹⁰⁸.

Όπως πολύ εύστοχα αναφέρει στην εισήγησή του ο Λίβος όλες αυτές οι ανακριτικές μέθοδοι έχουν ως συνέπειά τους σημαντικές προσβολές των θεμελιωδών ελευθεριών όχι μόνον του αμέσως από την εφαρμογή τους

¹⁰⁷ Διονυσοπούλου -Αστυνομική διείσδυση. Συνταγματικά και δικονομικά προβλήματα μιας “νομιμοποιημένης” ανακριτικής πράξης , ΠοινΛογ 2003 , σελ. 473 .

¹⁰⁸ Βλ .Δαλακούρα ,Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου6 του Ν. 2928/2001, ΠοινΧρον 2001 σελ. 1022 επ.

θιγομένου, αλλά και τρίτων, άσχετων κατ' αρχήν με το οργανωμένο έγκλημα προσώπων (λ.χ. του τρίτου που έχει τηλεφωνική συνδιάλεξη με πρόσωπο του οποίου παρακολουθείται το τηλέφωνο)¹⁰⁹

Επιπλέον, απουσιάζει παντελώς μια ρύθμιση για μεταγενέστερη ειδική ενημέρωση των θιγόμενων από τη μυστική αστυνομική δράση προσώπων. Οι ελλείψεις αυτές καθιστούν ακόμη πιο έντονο το πρόβλημα στην πράξη, όπου με τη γνωστή πρακτική μιας άδηλης αξιοποίησης από τα δικαστήρια ανώνυμων πληροφοριών που προέρχονται από τους κόλπους της αστυνομίας, η κατάσταση επιδεινώνεται¹¹⁰.

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΝΑ ΔΙΕΞΑΓΟΝΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΩΝ Ή ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ.

Στο σημείο αυτό ιδιαίτερα χρήσιμες είναι οι επισημάνσεις της Σύστασης R (2000) 19 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τον ρόλο του εισαγγελέα στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης και ειδικότερα της κατευθυντήριας γραμμής με αρ. 21 σύμφωνα με την οποία: «[σ]ε γενικές γραμμές, οι εισαγγελείς θα πρέπει να διερευνούν τη νομιμότητα των αστυνομικών ερευνών, το αργότερο όταν αποφασίζουν αν μία δίωξη πρέπει να κινηθεί ή να συνεχιστεί. Από αυτή την άποψη, οι εισαγγελείς θα εποπτεύουν επίσης την τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την αστυνομία»¹². Περαιτέρω, σύμφωνα με την κατευθυντήρια γραμμή με αρ. 22 της ίδιας Σύστασης: «σε χώρες όπου η αστυνομία έχει τεθεί υπό την εποπτεία

¹⁰⁹ Νίκος Λίβος «Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του», Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου με θέμα: «Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου», Αθήνα, Σάκκουλας, 2000, σ. 60

¹¹⁰ Μυστικοί Αστυνομικοί - Όλο το πλαίσιο μέσα στο οποίο δρουν του **Αντιστράτηγου της ΕΛ. ΑΣ. ε.α. Νικόλαου Μπλάνη**

της Εισαγγελίας ή όπου οι αστυνομικές έρευνες είτε διεξάγονται ή εποπτεύονται από τον εισαγγελέα, ... η πολιτεία πρέπει να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για να εγγυηθεί ότι ο εισαγγελέας μπορεί: α. να δίνει κατάλληλες οδηγίες στην αστυνομία, με σκοπό την αποτελεσματική εφαρμογή των προτεραιοτήτων της αντεγκληματικής πολιτικής, ιδίως όσον αφορά τη λήψη απόφασης σχετικά με το ποιες κατηγορίες υποθέσεων πρέπει να αντιμετωπίζονται πρώτες, τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την αναζήτηση αποδείξεων, το προσωπικό που χρησιμοποιείται, τη διάρκεια των ερευνών, τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται στον εισαγγελέα, κ.λπ., β. όπου είναι διαθέσιμες διαφορετικές αστυνομικές υπηρεσίες, να κατανέμει τις κατ' ιδίαν περιπτώσεις στην υπηρεσία που κρίνεται καταλληλότερη για να ασχοληθεί, γ. να διενεργεί αξιολογήσεις και ελέγχους, στο μέτρο που αυτοί είναι αναγκαίοι προκειμένου να εποπτεύει τη συμμόρφωση με τις οδηγίες του και το νόμο, δ. να επιβάλλει ή να προωθεί κυρώσεις, αν είναι κατάλληλες, των ενδεχόμενων παραβιάσεων».

Ειδικότερα, για την προστασία των δικαιωμάτων των θιγόμενων από τις ειδικές ανακριτικές πράξεις προσώπων και για τον περιορισμό τους στο αναγκαίο μόνο μέτρο, αλλά και για τη χρηστή και συνετή διαχείριση του αποδεικτικού υλικού που αποκτάται από τη διενέργειά τους είναι επιβεβλημένη η λειτουργική αναβάθμιση του εγγυητικού και ρυθμιστικού ρόλου του εισαγγελέα, αλλά και η αξιοποίηση δυνατοτήτων που ήδη του παρέχει ο νόμος. Συγκεκριμένα, ο εισαγγελέας, με τα βασικά χαρακτηριστικά του: α) ως λειτουργικά και προσωπικά ανεξάρτητος δικαστικός λειτουργός (άρθρο 28 ΚΠΔ, σε συνδυασμό με το άρθρο 24 παρ. 1 του ν. 1756/1988: σύμφωνα με το οποίο «[η] εισαγγελία είναι δικαστική αρχή ανεξάρτητη από τα δικαστήρια και την εκτελεστική

εξουσία») και β) ως εγγυητής της νομιμότητας, του κράτους δικαίου και των δικαιωμάτων των πολιτών (σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ. 2 του ν. 1756/1988: η εισαγγελία «[δ]ρα ενιαία και αδιάκριτα και έχει ως αποστολή την τήρηση της νομιμότητας, την προστασία του πολίτη και τη διαφύλαξη των κανόνων της δημόσιας τάξης»), διέπεται από την αναγκαία αντικειμενικότητα για τη διεύθυνση (άρθρο 35 ΚΠΔ) επί των ειδικών ανακριτικών πράξεων και την εντεύθεν συγκέντρωση του αποδεικτικού υλικού¹³. Ο ίδιος (και όχι μόνο η αστυνομία) πρέπει να ελέγχει, εκτός από τη νομιμότητα, την προσφορότητα, την αναγκαιότητα, την απαγόρευση του υπερμέτρου, αλλά και τη σκοπιμότητά τους. Έτσι, από την αστυνομική κυριαρχία επί των ειδικών ανακριτικών πράξεων επέρχεται η μετάβαση στην εισαγγελική κυριαρχία επ' αυτών¹¹¹.

Για την ουσιαστική αντιμετώπιση του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος είναι αναπόφευκτη η σύγκρουση, ως *ultima ratio*, ανάμεσα σε ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες και στις προσπάθειες πρόληψης και κυρίως καταστολής. Πρέπει να βρεθεί η **χρυσή τομή πάντα με βάση τον κανόνα της στάθμισης των συμφερόντων κατά τη σύγκρουση των δικαιωμάτων**. Οι απειλές του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος και οι συνέπειες της δράσης του είναι ιδιαίτερα σημαντικές, από την άλλη η προστασία των ατομικών ελευθεριών είναι παγιωμένη και θεσμοθετημένη και δεν πρέπει να διακυβεύεται στο ελάχιστο το δικαίωμα του καθενός σε δίκαιη δίκη. **Η ενίοτε αυθαίρετη επίκληση του γενικού συμφέροντος δεν μπορεί να αποτελεί κερκόπορτα περιστολής των ατομικών ελευθεριών**. Στο βαθμό που ορισμένα μέτρα κρίνονται αναγκαία για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της εγκληματικής αυτής δράσης και

¹¹¹

προκαλούν περιορισμούς ατομικών δικαιωμάτων θα πρέπει να εφαρμόζονται ή να υιοθετούνται με βάση τις **αρχές της επικουρικότητας, της αναγκαιότητας, της αναλογικότητας, της αποτελεσματικότητας, της νομιμότητας και του τεκμηρίου της αθωότητας**¹¹².

“Όπως έχει διαπιστωθεί η επελθούσα με το ν. 4254/2014 διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής των ειδικών ανακριτικών πράξεων της συγκαλυμμένης έρευνας, της άρσης του απορρήτου, της καταγραφής δραστηριότητας εκτός κατοικίας και της συσχέτισης προσωπικών δεδομένων, καθιστά περισσότερο από ποτέ αναγκαία την ανάπτυξη προτάσεων ενίσχυσης της αξιακής δομής του συστήματος, ώστε τούτο να μπορεί να λειτουργεί τόσο αποτελεσματικά όσο εν ταυτώ και εγγυητικά υπό δικαιοκρατικό πρίσμα¹¹³.

Στην κατεύθυνση αυτή αξίζει να προωθηθούν και νομοθετικά, οι προτάσεις του Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων βασιζόμενες στην Ε.Σ.Δ.Α., οι οποίες αποτελούν εχέγγυο για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε αντίστοιχα πεδία επεμβάσεων:

Η πρόταση πρόβλεψης διορισμού ενός αυτεπάγγελα διοριζόμενου συνηγόρου υπεράσπισης του θιγόμενου προσώπου στη διαδικασία διεξαγωγής της ανακριτικής διεϊσδυσης ή συγκαλυμμένης έρευνας.

¹¹² ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΛΟΥΠΗΣ - Η Προστασία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατά την αντιμετώπιση του υπερεθνικού εγκλήματος.

¹¹³ ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ Η ανακριτική διαδικασία στα εγκλήματα διαφθοράς – Όρια επέμβασης στα δικαιώματα του ατόμου υπό το φως της ΕΣΔΑ –Ποιν.Δικ. 12/20168

Η θεσμοθέτηση αληθινής – πραγματικής (και όχι τυπικής) αιτιολόγησης των προϋποθέσεων για τη διενέργεια των σχετικών ανακριτικών πράξεων.

Η πρόταση θέσπισης υποχρέωσης τήρησης αξιόπιστων πρακτικών για τις ενέργειες των συγκεκριμένα δρώντων με τη χρήση σύγχρονων μέσων, έτσι ώστε να ελέγχεται ο τρόπος δράσης των τελευταίων κατά τη διενέργεια των συγκεκριμένων ειδικών ανακριτικών πράξεων και να περιορίζονται οι δυνατότητες αυθαιρεσιών.

Η πρόταση ρητής πρόβλεψης στις περιπτώσεις διενέργειας ανακριτικής διείδυσης και συγκαλυμμένης έρευνας που να απαγορεύει τη διενέργεια μυστικής εξέτασης του υπόπτου ή του κατηγορουμένου, αλλά και την αξιοποίηση της έτσι ώστε να μην καταλύεται το δικαίωμα της σιωπής και το δικαίωμα της μη αυτοενοχοποίησης του¹¹⁴

Εξάλλου το δικαίωμα σιωπής και το συναφές δικαίωμα σε μη αυτοενοχοποίηση κατοχυρώνονται στην γενική ρήτρα του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ. Έτσι, κατά το ΕΔΔΑ τα εν λόγω δικαιώματα είναι αναγνωρισμένοι διεθνείς κανόνες που βρίσκονται στην καρδιά της έννοιας της δίκαιης δίκης του άρθρου 6, προστατεύουν τον κατηγορούμενο από αθέμιτες πιέσεις και εξαναγκασμούς εκ μέρους των διωκτικών αρχών και συμβάλλουν στην αποφυγή λαθών κατά την απονομή της δικαιοσύνης¹¹⁵.

¹¹⁴ ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ Η ανακριτική διαδικασία στα εγκλήματα διαφθοράς – Όρια επέμβασης στα δικαιώματα του ατόμου υπό το φως της ΕΣΔΑ –Ποιν.Δικ. 12/20168

¹¹⁵ Βλ. Ανδρουλάκη, σε: ΕΣΔΑ & Ποινικό Δίκαιο (Επιμ. Κοτσαλή), σ. 429, με περαιτέρω παραπομπές στη νομολογία του ΕΔΔΑ.

Προκειμένου να εξασφαλισθεί στην πράξη η αποτελεσματική ανακριτική διερεύνηση των πράξεων διαφθοράς απαιτείται η συμμόρφωση μιας γενικότερης νομοθετικής κατάστρωσης, η οποία υπακούοντας στις σύνθετες αναγκαιότητες της ελληνικής και διεθνούς ποινικής καταστολής θα προωθεί σε δικαιοκρατικό επίπεδο ισόρροπα τις αξιώσεις της αποτελεσματικής προστασίας τόσο του δημοσίου όσο και του ατομικού συμφέροντος. Η πρακτική εναρμόνιση των εν λόγω αξιώσεων προωθεί συνάμα τη δικαιοσύνη της διαδικασίας, αποτρέποντας ασυμβατότητες με τα αξιακά στοιχεία μιας προβλέψιμης και ελέγξιμης ποινικής δίκης¹¹⁶

Το δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπόθεση Digital Rights μεταξύ άλλων είπε : *«Αντιλαμβάνομαι την σοβαρή εγκληματικότητα, αντιλαμβάνομαι την τρομοκρατία, τα αντιλαμβάνομαι όλα αυτά, υπάρχει όμως κάτι το οποίο είναι ακόμα πιο σημαντικό: τα ατομικά δικαιώματα».*

Αναλύοντας τις παραπάνω προτάσεις του ΕΔΔΑ καταλήγει κανείς στους λόγους, που οι ειδικές ανακριτικές πράξεις έχουν δημιουργήσει τόσους διαξιφισμούς στην ελληνική έννομη τάξη κατά τη γνώμη μας, αλλά και στους λόγους που δεν επιφέρουν πολλές φορές το ζητούμενο, που είναι η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος.

Ειδικότερα οι ειδικές ανακριτικές πράξεις είναι αναγκαίο για ένα κράτος δικαίου, να διεξάγονται υπό τον έλεγχο και την εποπτεία εισαγγελικών ή/και δικαστικών αρχών. Η έλλειψη συνεχούς και αποτελεσματικού ελέγχου της δράσης των αστυνομικών στον ευαίσθητο αυτόν τομέα εγκυμονεί μέγιστο

¹¹⁶ ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ Η ανακριτική διαδικασία στα εγκλήματα διαφθοράς – Όρια επέμβασης στα δικαιώματα του ατόμου υπό το φως της ΕΣΔΑ –Ποιν.Δικ. 12/20168

κίνδυνο για την ελευθερία και το δικαίωμα αυτοκαθορισμού των πολιτών και θάλλει την αστυνομική αυθαιρεσία, υποσκάπτοντας την ηθική αυθεντία του Κράτος και το κύρος της έννομης τάξης¹¹⁷.

Επειδή οι πρακτικές που ακολουθούνται κατά τη διενέργεια τους, δημιουργούν πολλές διχογνωμίες για την αποτελεσματικότητά τους, αλλά και για τον σεβασμό θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποτελεί πλέον μονόδρομο να δημιουργηθεί μια αρμόδια εποπτική αρχή, αποτελούμενη από δικαστές και πτυχιούχους πληροφορικής, η οποία θα ελέγχει τις ειδικές ανακριτικές πράξεις που διενεργούνται στο πλαίσιο της πρόληψης της τρομοκρατίας και θα κρίνει αν παραβιάζονται θεμελιώδη συνταγματικά δικαιώματα του ατόμου κατά τη διενέργεια των πράξεων. Η Αρχή προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προφανώς δε μπορεί να αναλάβει αυτό το εγχείρημα αφενός επειδή είναι επιφορτισμένη με άλλα θέματα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και αφετέρου δε μπορεί να ελεγχθεί από τη δικαστική εξουσία.

Η αρμόδια επιτροπή θα ελέγχει τυχόν υπέρβαση των ορίων της επιτρεπτής συμπεριφοράς εκ μέρους των αστυνομικών ή ιδιωτών, η δράση τους δηλαδή ως προβοκατόρων, πρέπει να συνδέεται με συνέπειες ουσιαστικού ή και δικονομικού δικαίου, να λαμβάνεται δηλαδή σοβαρά υπ' όψιν στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας.

Η Εποπτεύουσα αρχή θα μπορούσε να συμπεριλάβει στις αρμοδιότητες της και τον **αυτεπάγγελτο διορισμό συνηγόρου** επιλεγμένου, από σχετικό κατάλογο ο οποίος καταρτίζεται με ειδική διαδικασία, αμειβόμενος από το

¹¹⁷ Μυστικοί Αστυνομικοί - Όλο το πλαίσιο μέσα στο οποίο δρουν του **Αντιστράτηγου της ΕΛ. ΑΣ. ε.α. Νικόλαου Μπλάνη**

δημόσιο, απολαμβάνοντας πλήρη ανεξαρτησία και τηρώντας το επαγγελματικό απόρρητο. Ο συνήγορος θα ενημερώνεται για λογαριασμό του θιγομένου σχετικά με οτιδήποτε αφορά στην διεξαγωγή της ανακριτικής διεϊσδυσης ή συγκαλυμμένης έρευνας και θα ασκεί υπέρ αυτού που υφίσταται την πράξη, όσα δικαιώματα προβλέπονται στο νόμο.

Θα ελέγχει αν υπάρχει πραγματική αιτιολόγηση των προϋποθέσεων που τέθηκαν για τη διενέργεια της εκάστοτε ειδικής ανακριτικής πράξης, και θα αναζητά τη νομιμότητα αυτής, σε περίπτωση που αυτή περιορίζεται σε τυπική αιτιολογία των προϋποθέσεων.

Η οδηγία 680/2016 ορίζει, ότι ναι μεν μπορεί στο πλαίσιο του κώδικα ποινικής δικονομίας να ενσωματωθούν και σχετικές προβλέψεις για τα προσωπικά δεδομένα, ζητάει όμως συγκεκριμένα να υπάρχει και ένας δεύτερος, σε σχέση με τον κώδικα ποινικής δικονομίας, με την ποινική δίκη, ένας δεύτερος πυλώνας, ένας δεύτερος τρόπος ελέγχου.

Κάποιες χώρες έχουν ήδη προτείνει τη δημιουργία ενός «δευτεροβάθμιου», όπως το λένε, οργάνου σαν εφετείο το οποίο θα αποτελείται από δικαστές οι οποίοι θα κρίνουν επί της προσφυγής, επί της αιτίας της του υποκειμένου των δεδομένων ότι παραβιάστηκε κάποια αρχή.

Κατά τη γνώμη μου, η επιτροπή που θα ελέγχει τις ειδικές ανακριτικές πράξεις που διενεργούν τα αστυνομικά όργανα, θα μπορεί να λειτουργεί και ως «δευτεροβάθμιο» όργανο, όπως ορίζει η οδηγία 680/2016, αφού θα ασχολείται κυρίως με την εφαρμογή της οδηγίας για τα προσωπικά δεδομένα.

Η ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑΣ ΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΡΧΗΣ.

Καταρχάς πρέπει να γίνει σαφές ότι η εποπτική αρχή θα ενεργεί προς το συμφέρον της δημόσιας ασφάλειας, αλλά και των θεμελιωδών δικαιωμάτων των καθ' ων οι ανακριτικές πράξεις συνολικά και ούτε θα ζητεί, ούτε θα λαμβάνει οδηγίες από οποιονδήποτε εξωτερικό παράγοντα. Αυτό διασφαλίζει ότι τα θεσμικά και λοιπά όργανα θα σέβονται την ανεξαρτησία της και δε θα επιδιώκουν να την επηρεάσουν κατά την άσκηση των καθηκόντων της.

Τα μέλη της θα διορίζονται από Ανώτατο Δικαστή ή από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Μια ομάδα αποτελούμενη από μέλη των εθνικών ανωτάτων δικαστηρίων, των εθνικών εισαγγελικών αρχών και δικηγόρους αναγνωρισμένου κύρους θα συμβάλλει στη σύνταξη καταλόγου τελικής επιλογής με τους επικρατέστερους υποψηφίους. Η θητεία τους μπορεί να ορίζεται σε δυο έτη και δεν θα είναι ανανεώσιμη, ώστε να διασφαλίζεται ότι τα μέλη δε θα επηρεάζονται από σκοπιμότητες με στόχο την ανανέωση της θέσης τους. Τα μέλη της Εποπτικής Αρχής θα παύονται μόνο με απόφαση του Δικαστηρίου, κατόπιν αιτήματος του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου.

ΑΞΙΟΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΩΝ ΣΥΓΚΕΚΑΛΥΜΜΕΝΑ ΔΡΩΝΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ.

Αναγκαία είναι η αξιόπιστη και πλήρης καταγραφή των ενεργειών των συγκεκριμένων δρώντων προσώπων. Διαφορετικά, η δράση των αστυνομικών γίνεται ουσιαστικά ανεξέλεγκτη, εντεύθεν δε αποβαίνει πρακτικώς αδύνατη η αξιολόγηση της ευθύνης του εμπλεκόμενου (κατηγορουμένου) πολίτη από το

δικαστήριο στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, αφού παραμένει άγνωστο τι ακριβώς μεσολάβησε μέχρις ότου ο πολίτης πεισθεί να δράσει εγκληματικά.

Τα όργανα που διενεργούν τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, οφείλουν, σύμφωνα και με πρόταση του ΕΔΔΑ, να τηρούν αξιόπιστα πρακτικά για τις ενέργειες, τις οποίες προέβησαν κατά τη διενέργεια κάθε ειδικής ανακριτικής πράξης, καταγράφοντας αυτές σε ειδικό πληροφοριακό σύστημα, ώστε να ελέγχεται ο τρόπος δράσης τους και να περιορίζονται οι δυνατότητες αυθαιρεσιών.

Βάσει, λοιπόν, των προαναφερθέντων, τεκμαίρεται ότι, η ασφάλεια να ξαναγίνει περιεχόμενο της ελευθερίας και ακραίο όριό της και όχι να αποτελεί το άλλοθι για φαλκίδευση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως ατυχώς επιχειρείται συχνά στις ημέρες μας από τις κυβερνήσεις, με σημαντικές πάντως αντιστάσεις από τον πολιτικό, τον επιστημονικό και το δικαστικό κόσμο. Άλλωστε μια ποινική καταστολή που υποτάσσεται σε κανόνες και αρχές με ανθρωπιστικό προσανατολισμό είναι η μόνη που αρμόζει στο νομικό πολιτισμό όσων (Ευρωπαϊκών) κρατών θεωρούν ακόμη τίτλο τιμής να ονομάζονται «Κράτη Δικαίου»¹¹⁸.

¹¹⁸ Νέστωρ Κουράκης «Ασφάλεια και Ελευθερία. Τα μεταξύ τους στατικά και δυναμικά όρια», ΝοΒ 54, σ. 1225, 1226.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 253 Α ΚΠΔ.

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ.

Σε μία βάση δεδομένων¹¹⁹ θα είναι καταχωρημένα όλα τα στοιχεία που θα αφορούν στις λειτουργίες της εποπτεύουσας αρχής. Σε αυτά περιλαμβάνονται:

- Υποθέσεις
- Εμπλεκόμενοι (ύποπτοι)
- Ανακριτικά όργανα
- Ανακριτικές μέθοδοι
- Δράσεις ανακριτικών οργάνων
- Στοιχεία που προκύπτουν από ανακριτικές πράξεις

Τα ανακριτικά όργανα, με απομακρυσμένη πρόσβαση και τη χρήση Η/Υ, καταχωρούν τις δράσεις και τα όποια προϊόντα των δράσεων τους(οπτικά/ηχητικά στοιχεία) στη βάση. Η εποπτεύουσα αρχή έχει πρόσβαση σ' αυτές τις καταχωρήσεις και μπορεί να τις φέρει σε γνώση των οργάνων της δικαιοσύνης.

Η σωστή λειτουργία του προγράμματος βασίζεται σε δύο ενότητες:

- Ασφάλεια και περιορισμοί πρόσβασης σε λειτουργίες της βάσης δεδομένων.

Η εποπτεύουσα αρχή θα έχει πλήρη πρόσβαση στις λειτουργίες της βάσης

¹¹⁹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Database>

δεδομένων. Αυτή θα καταχωρεί τους χρήστες, τις υποθέσεις, τους εμπλεκόμενους, τις ανακριτικές μεθόδους και τις αναθέσεις των υποθέσεων στα όργανα. Τα όργανα που θα καταχωρούν τις αναφορές θα έχουν πρόσβαση μόνο στις υποθέσεις που τους έχουν ανατεθεί και μόνο τη δυνατότητα προσθήκης αναφορών και στοιχείων. Δεν θα υπάρχει δυνατότητα προβολής/επεξεργασίας/διαγραφής προηγούμενων αναφορών ή στοιχείων.

- Ασφαλής, πιστοποιημένη απομακρυσμένη σύνδεση και μεταβίβαση δεδομένων.

Οι απομακρυσμένες συνδέσεις των χρηστών θα γίνονται με χρήση των υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο που προσφέρουν οι υπάρχουσες εταιρείες του είδους. Αμέσως μετά τη σύνδεση στο διαδίκτυο, θα υλοποιείται ένα Εικονικό Ιδιωτικό Δίκτυο (VPN)¹²⁰, με πρωτόκολλο κρυπτογράφησης SSL/TLS¹²¹, και θα πραγματοποιείται η σύνδεση, τώρα πλέον κρυπτογραφημένη¹²² και ασφαλής, στη βάση δεδομένων.

ΔΟΜΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.

Η βασική δομή όλου του συστήματος περιλαμβάνει τον server (διακομιστής), τους clients (πελάτες) και τη σύνδεση/πρόσβαση στο διαδίκτυο.

¹²⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Virtual_private_network

¹²¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Transport_Layer_Security

¹²² <https://en.wikipedia.org/wiki/Cryptography>

Ως server¹²³ ορίζουμε μια «οντότητα» η οποία μπορεί να περιλαμβάνει διάφορα υπολογιστικά συστήματα και συστήματα ασφαλείας. Στον server βρίσκεται η βάση δεδομένων, όλα τα προγράμματα που θα προσφέρουν τη διασύνδεση των χρηστών στη βάση (web server¹²⁴, server-side scripting language¹²⁵) και όλοι οι μηχανισμοί ασφάλειας πρόσβασης με κυριότερους το VPN (Εικονικό Ιδιωτικό Δίκτυο), το firewall¹²⁶ (τείχος προστασίας) και τη λήψη εφεδρικών αντιγράφων ασφαλείας (backup)¹²⁷.

Ως πελάτες¹²⁸ ορίζουμε τους υπολογιστές και τα προγράμματα που μας επιτρέπουν να έχουμε πρόσβαση στον server. Τέτοια μπορεί είναι ένας browser (φυλλομετρητής ιστού), ένας πελάτης VPN, ένα πρόγραμμα που θα συνδέεται, με τις κατάλληλες παραμέτρους, στον server.

Η σύνδεση/πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι απαραίτητη και από τις δύο πλευρές (server και client) με μόνη απαίτηση την παροχή σταθερής, δημόσιας διεύθυνσης IP¹²⁹ στον server.

SERVER

ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.

Η καρδιά του συστήματος είναι η βάση δεδομένων. Χρησιμοποιείται σχεσιακή βάση δεδομένων SQL¹³⁰ (MySQL), η οποία με τη χρήση πεδίων-κλειδιών κάνει πολύ εύκολη την καταχώρηση και αναζήτηση εγγραφών.

¹²³

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%AE%CF%82>

¹²⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Web_server

¹²⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Server-side_scripting

¹²⁶ [https://en.wikipedia.org/wiki/Firewall_\(computing\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Firewall_(computing))

¹²⁷ <https://en.wikipedia.org/wiki/Backup>

¹²⁸ [https://en.wikipedia.org/wiki/Client_\(computing\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Client_(computing))

¹²⁹ https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CF%8D%CE%B8%CF%85%CE%BD%CF%83%CE%B7_IP

ΠΙΝΑΚΕΣ

Στη βάση δεδομένων οι κυριότεροι πίνακες είναι οι εξής:

Χρήστες

πεδίο	τύπος	Περιγραφή – σχέση
user_id	auto_increment, key	
επώνυμο	text	
όνομα	text	
αρ. ταυτότητας	text	
username	text	
password	text	
διαχειριστής	boolean	

Εποπτεύουσα αρχή

πεδίο	τύπος	Περιγραφή – σχέση
αρχή_id	auto_increment, key	
όνομα	text	

Υποθέσεις

πεδίο	τύπος	Περιγραφή – σχέση
υπόθεση_id	auto_increment, key	

υπόθεση	text	
κατάσταση	boolean	Ενεργή ή περαιωμένη

Εμπλεκόμενοι

πεδίο	τύπος	Περιγραφή – σχέση
εμπλεκόμενος_id	auto_increment, key	
υπόθεση	number	σύνδεση με υπόθεση->υπόθεση_id
όνομα	text	
επώνυμο	text	
περιγραφή	text	

Μέθοδοι

πεδίο	τύπος	Περιγραφή – σχέση
μέθοδος_id	auto_increment, key	
μέθοδος	text	

Αναθέσεις

πεδίο	τύπος	Περιγραφή – σχέση
ανάθεση_id	auto_increment, key	
αρχή_id	number	εποπτεύουσα_αρχή->αρχή_id

υπόθεση_id	number	υποθέσεις- >υπόθεση_id
user_id	number	users->user_id
περιγραφή	text	

Αναφορές

πεδίο	τύπος	Περιγραφή – σχέση
αναφορά_id	auto_increment, key	
ανάθεση	number	αναθέσεις- >ανάθεση_id
μέθοδος	number	μέθοδος->μέθοδος_id
ημερομηνία	date	
ώρα	date	
τοποθεσία	text	
ενέργεια	text	

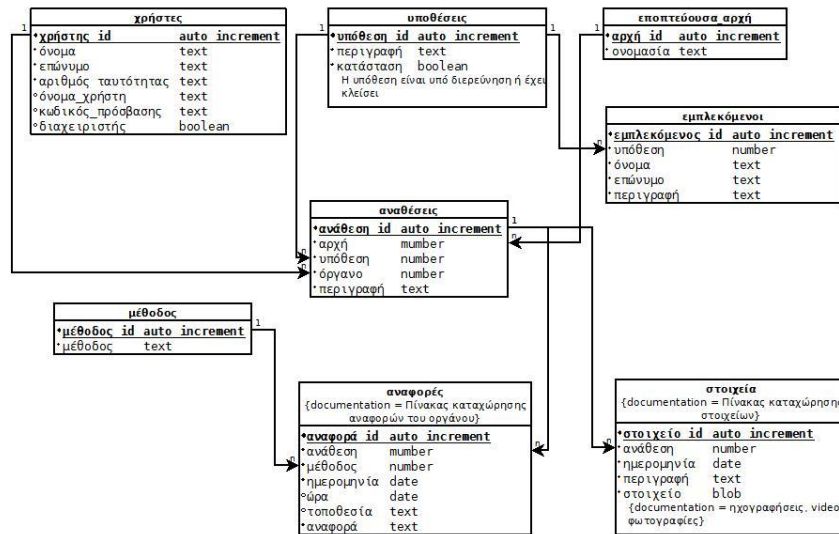
Στοιχεία

πεδίο	τύπος	Περιγραφή – σχέση
στοιχείο_id	auto_increment, key	
ανάθεση	number	αναθέσεις- >ανάθεση_id
περιγραφή	text	
στοιχείο	blob	Οπτικοακουστικό

		υλικό
--	--	-------

ΣΧΕΣΕΙΣ

Σχέσεις πεδίων πινάκων

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΡΟΛΟΙ.

Οι χρήστες της βάσης χωρίζονται σε δύο ομάδες, στους διαχειριστές και στους τελικούς χρήστες.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ

Οι διαχειριστές (εποπτεύουσα αρχή) θα μπορούν να κάνουν μεταβολές στα στοιχεία των χρηστών, των υποθέσεων, των αναθέσεων και γενικά θα έχουν πρόσβαση και δυνατότητα επεξεργασίας σε όλους τους πίνακες της βάσης δεδομένων. Αναλυτικότερα οι δυνατότητές τους θα είναι:

- Προσθήκη/επεξεργασία νέων χρηστών
- Προσθήκη/επεξεργασία νέων υποθέσεων
- Προσθήκη/επεξεργασία εμπλεκομένων

- Προσθήκη/επεξεργασία μεθόδων
- Δημιουργία/προσθήκη/μεταβολή αναθέσεων
- Πρόσβαση στις αναφορές και στα στοιχεία

Ένα παράδειγμα διαδικασίας ανάθεσης νέας υπόθεσης είναι το ακόλουθο:

- Προσθήκη υπόθεσης
- Προσθήκη εμπλεκομένων
- Αν υπάρχει καταχωρημένος ο χρήστης που θα του ανατεθεί η υπόθεση, προχωράμε στην ανάθεση της υπόθεσης. Αν δεν υπάρχει, γίνεται προσθήκη του χρήστη στη βάση με τα στοιχεία του και μετά προχωράμε στην ανάθεση.
- Ανάθεση της υπόθεσης σε χρήστη/ες.

ΤΕΛΙΚΟΙ ΧΡΗΣΤΕΣ

Τελικοί χρήστες θεωρούνται τα όργανα στα οποία έχει ανατεθεί μια υπόθεση. Αυτοί θα μπορούν μόνο να υποβάλουν αναφορές και στοιχεία για την υπόθεση χωρίς καμία δυνατότητα προβολής/επεξεργασίας/διαγραφής προηγούμενων αναφορών. Αν στις αναφορές τους εμπλέκουν τρίτα πρόσωπα στην υπόθεση, η εποπτεύουσα αρχή θα κρίνει αν πρέπει να τα καταχωρήσει στον πίνακα εμπλεκομένων και μόνο αυτή θα μπορεί να το κάνει.

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.

Η διασύνδεση με τη βάση δεδομένων γίνεται με τη χρήση web server και server-side scripting language. Ως web server χρησιμοποιείται ο apache¹³¹ και ως scripting language η PHP¹³². Ο κώδικας της διασύνδεσης στη βάση είναι

¹³¹ <https://httpd.apache.org/>

¹³² <http://php.net/>

γραμμένος σε PHP και η διασύνδεση με τον χρήστη προσφέρεται από τον apache. Εκτός από τους προγραμματιστές, κανείς δεν έχει άμεση επαφή με τη βάση δεδομένων παρά μόνο μέσα από τον κώδικα της PHP. Έτσι μπορούμε να διαχειριστούμε εύκολα τα επίπεδα ασφαλείας της βάσης και να ελέγχουμε τα στοιχεία που εισάγει/επεξεργάζεται/αναζητεί ο χρήστης προσφέροντας μια διασύνδεση που καθοδηγεί τον χρήστη στις ενέργειες που θέλει να πραγματοποιήσει.

Στη web-based¹³³ διασύνδεση θα έχουν πρόσβαση οι διαχειριστές και οι χρήστες. Η κάθε ομάδα θα έχει διαφορετική διασύνδεση αφού και οι ανάγκες της κάθε ομάδας είναι διαφορετικές.

ΤΕΙΧΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ (Firewall)

Το τείχος προστασίας θα επιτρέπει την πρόσβαση στο σύστημα μόνο στα πρωτόκολλα και τις θύρες που θα χρησιμοποιούνται για την απομακρυσμένη πρόσβαση στο σύστημα. Όλα τα άλλα θα είναι απαγορευμένα.

ΑΠΟΜΑΚΡΥΣΜΕΝΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ

Η διασύνδεση των χρηστών στο σύστημα είναι web-based, όπως αναφέραμε παραπάνω. Ένας τρόπος πρόσβασης θα ήταν να χρησιμοποιήσουμε τη δημόσια διεύθυνση IP και να χρησιμοποιούμε το web περιβάλλον με το πρωτόκολλο HTTPS¹³⁴. Αυτό όμως θα εξέθετε την εφαρμογή μας σε δημόσια θέα και θα υπήρχαν προσπάθειες εισόδου στο σύστημα με διάφορες μεθόδους. Ο ασφαλέστερος τρόπος είναι να δημιουργήσουμε ένα εικονικό ιδιωτικό δίκτυο και

¹³³ https://en.wikipedia.org/wiki/Web_application

¹³⁴ <https://el.wikipedia.org/wiki/HTTPS>

μέσα από αυτό, χρησιμοποιώντας ιδιωτικές διευθύνσεις IP να έχουμε πρόσβαση στην εφαρμογή μας. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι υλοποίησης εικονικού ιδιωτικού δικτύου. Στην περίπτωσή μας χρησιμοποιούμε το OpenVPN¹³⁵. Λειτουργεί καλά μέσα από NAT και firewalls και οι χρήστες πιστοποιούνται με κλειδιά, πιστοποιητικά ή όνομα χρήστη/κωδικό.

OPEN VPN

Το OpenVPN είναι μια εφαρμογή ανοιχτού κώδικα που υλοποιεί τεχνικές εικονικού ιδιωτικού δικτύου για να δημιουργήσει ασφαλείς συνδέσεις σημείο-προς-σημείο¹³⁶ ή τοποθεσία-προς-τοποθεσία¹³⁷, με ρυθμίσεις δρομολόγησης¹³⁸ ή γεφύρωσης¹³⁹, και δυνατότητες απομακρυσμένης πρόσβασης. Χρησιμοποιεί ένα προσαρμοσμένο πρωτόκολλο ασφαλείας που αξιοποιεί το SSL/TLS για την ανταλλαγή κλειδιών. Έχει τη δυνατότητα να περνά μέσα από μεταφραστές διευθύνσεων δικτύου¹⁴⁰ (NATs) και τείχη ασφαλείας (firewalls). Γράφτηκε από τον James Yonah και έχει εκδοθεί με την άδεια GNU General Public License¹⁴¹ (GPL).

Το OpenVPN επιτρέπει σε απομακρυσμένους υπολογιστές ή δίκτυα να πιστοποιούνται¹⁴² μεταξύ τους χρησιμοποιώντας προ-διαμοιρασμένα κρυφά κλειδιά¹⁴³, πιστοποιητικά¹⁴⁴ ή όνομα χρήστη¹⁴⁵/κωδικό¹⁴⁶. Όταν χρησιμοποιείται

¹³⁵ <https://openvpn.net/index.php/open-source/333-what-is-openvpn.html>

¹³⁶ [https://en.wikipedia.org/wiki/Point-to-point_\(telecommunications\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Point-to-point_(telecommunications))

¹³⁷ <https://docs.openvpn.net/connecting/site-to-site-routing-explained-in-detail/>

¹³⁸

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7>, <https://en.wikipedia.org/wiki/Routing>

¹³⁹ [https://en.wikipedia.org/wiki/Bridging_\(networking\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Bridging_(networking))

¹⁴⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Network_address_translation

¹⁴¹ <https://www.gnu.org/licenses/licenses.html>

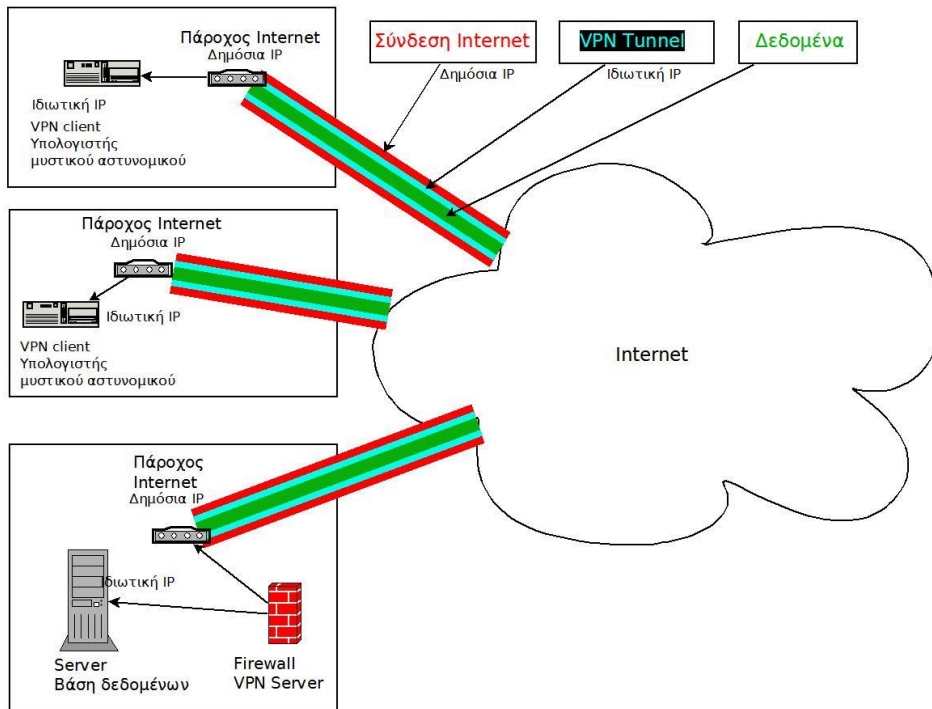
¹⁴² <https://en.wikipedia.org/wiki/Authentication>

¹⁴³ https://en.wikipedia.org/wiki/Pre-shared_key

¹⁴⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Public_key_certificate

¹⁴⁵ [https://en.wikipedia.org/wiki/User_\(computing\)](https://en.wikipedia.org/wiki/User_(computing))

σε διακομιστή με πολλούς πελάτες, επιτρέπει στον διακομιστή να εκδίδει ένα πιστοποιητικό επαλήθευσης για κάθε πελάτη, χρησιμοποιώντας υπογραφές¹⁴⁷ και αρχή πιστοποίησης¹⁴⁸. Χρησιμοποιεί σε ευρεία κλίμακα τη βιβλιοθήκη¹⁴⁹ κρυπτογράφησης OpenSSL¹⁵⁰, καθώς και το πρωτόκολλο TLS, και περιλαμβάνει πολλές λειτουργίες ελέγχου και ασφάλειας.

Εικόνα 1

¹⁴⁶ <https://en.wikipedia.org/wiki/Password>

¹⁴⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_signature

¹⁴⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Certificate_authority

¹⁴⁹ [https://en.wikipedia.org/wiki/Library_\(computing\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Library_(computing))

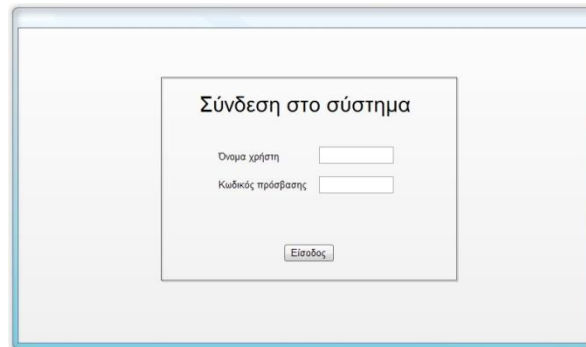
¹⁵⁰ <https://en.wikipedia.org/wiki/OpenSSL>

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Στο σύστημα θα συνδέονται απομακρυσμένα οι τελικοί χρήστες, η εποπτεύουσα αρχή και οι εξουσιοδοτημένοι προγραμματιστές, διαχειριστές του προγράμματος. Φυσική πρόσβαση στο χώρο του server θα έχουν μόνο οι εξουσιοδοτημένοι προγραμματιστές, διαχειριστές και τεχνικοί του προγράμματος (διαχειριστική ομάδα). Η απομακρυσμένη σύνδεση των μελών της διαχειριστικής ομάδας θα γίνεται με εργαλεία που ακολουθούν τους κανόνες ασφαλείας και των υπολοίπων χρηστών (VPN), αλλά θα έχουν πρόσβαση στο ίδιο το λειτουργικό σύστημα και στα εργαλεία ρυθμίσεων των εφαρμογών.

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΕΛΙΚΟΥ ΧΡΗΣΤΗ.

Η περιγραφή διασύνδεσης χρήστη-καταχωριστή αναφορών. *Οι εικόνες στην περιγραφή της διασύνδεσης είναι ενδεικτικές της λειτουργίας του προγράμματος, δημιουργήθηκαν για την ευκολότερη κατανόηση της διαδικασίας και σε καμιά περίπτωση δεν είναι οι τελικές και οριστικές που μπορεί να χρησιμοποιεί η εφαρμογή.* Ο χρήστης συνδέεται στο διαδίκτυο με κάποιον πάροχο διαδικτύου. Υλοποιεί τη σύνδεση ιδιωτικού εικονικού δικτύου μέσα από το πρόγραμμα πελάτη VPN. Με το φυλλομετρητή διαδικτύου μεταβαίνει στον σύνδεσμο της εφαρμογής, χρησιμοποιώντας την ιδιωτική διεύθυνση IP του διακομιστή, π.χ. <http://192.168.1.51/login>. Εμφανίζεται η οθόνη εισόδου στην εφαρμογή όπου εισάγει τα στοιχεία σύνδεσης, το όνομα χρήστη και τον κωδικό.

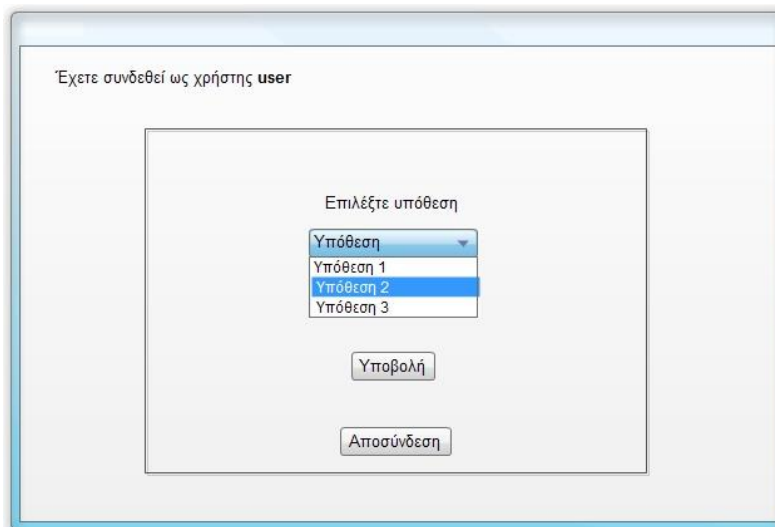
Σύνδεση στο σύστημα

Όνομα χρήστη

Κωδικός πρόσβασης

Εικόνα 2

Ακολουθεί η επιλογή της υπόθεσης για την οποία θα υποβληθεί αναφορά από τις υποθέσεις που έχουν ανατεθεί στον χρήστη.

Έχετε συνδεθεί ως χρήστης **user**

Επιλέξτε υπόθεση

Υπόθεση
Υπόθεση 1
Υπόθεση 2
Υπόθεση 3

Εικόνα 3

Αφού επιλεγεί η υπόθεση, ο χρήστης μεταβαίνει στην οθόνη υποβολής αναφορών και στοιχείων. Στην οθόνη αυτή μπορεί να υποβάλλει την αναφορά του για τις ενέργειες που θα προβεί σχετικά με την υπόθεση ή να υποβάλλει οπτικοακουστικά στοιχεία που έχει συλλέξει με νόμιμο, εξουσιοδοτημένο τρόπο. Μετά την υποβολή, πατώντας το κουμπί «Έξοδος» αποσυνδέεται από την εφαρμογή.

The screenshot displays a web application window titled "ΥΠΟΘΕΣΗ 1". It is divided into two main sections:

- ΥΠΟΒΟΛΗ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (Left Column):**
 - A dropdown menu for "Μέθοδος ενέργειας" with options "Μέθοδος 1", "Μέθοδος 2", and "Μέθοδος 3".
 - Input fields for "Ημερομηνία", "Ώρα", and "Τοποθεσία".
 - A text area for "Περιγραφή Περιγραφή τρόπου δράσης".
 - A "Υποβολή" button at the bottom.
- ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ (Right Column):**
 - Input fields for "Ημερομηνία" and "Περιγραφή Περιγραφή στοιχείων".
 - A large text area for "Περιγραφή Περιγραφή στοιχείων".
 - Three "Αρχειο..." buttons.
 - A "Υποβολή" button at the bottom.

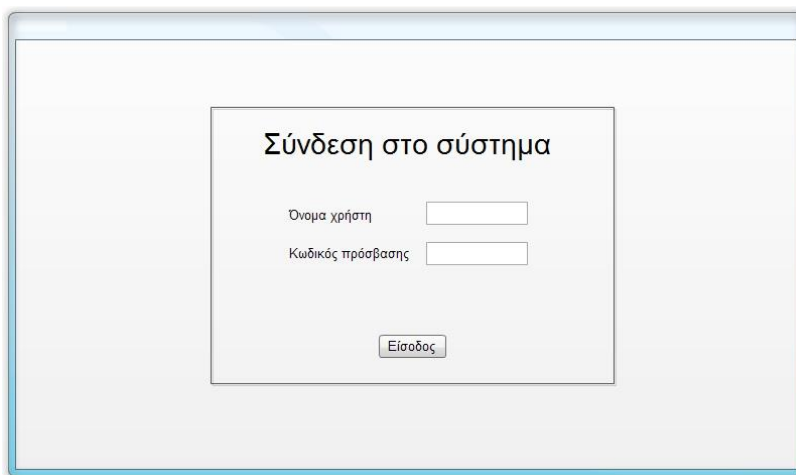
At the bottom center of the window is an "Έξοδος" button.

Εικόνα 4

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΩΝ

Οι εικόνες στην περιγραφή της διασύνδεσης είναι ενδεικτικές της λειτουργίας του προγράμματος, δημιουργήθηκαν για την ευκολότερη κατανόηση της διαδικασίας και σε καμιά περίπτωση δεν είναι οι τελικές και οριστικές που μπορεί να χρησιμοποιεί η εφαρμογή.

Ο διαχειριστής με τον φυλλομετρητή μεταβαίνει στον σύνδεσμο της εφαρμογής και εμφανίζεται η οθόνη εισόδου στην εφαρμογή, όπως και στον χρήστη.

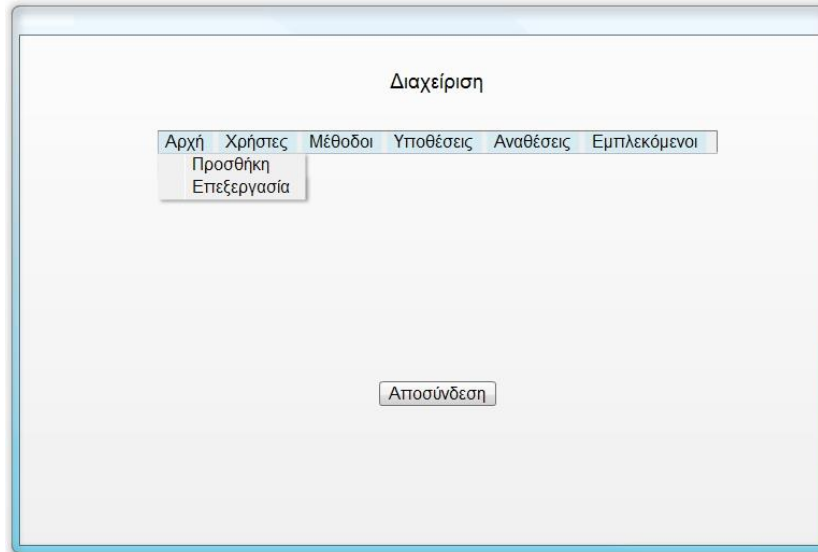
Σύνδεση στο σύστημα

Όνομα χρήστη

Κωδικός πρόσβασης

Εικόνα 5

Εισάγοντας τα στοιχεία του, και όντας διαχειριστής, μεταφέρεται στην οθόνη διαχείρισης. Εδώ υπάρχουν όλες οι επιλογές για προσθήκη και επεξεργασία των στοιχείων της εφαρμογής. Σε κάθε στοιχείο του οριζόντιου μενού υπάρχουν δύο επιλογές, «Προσθήκη» και «Επεξεργασία», εκτός από το μενού «Υποθέσεις» που έχει επιπλέον και την επιλογή «Προβολή».

Εικόνα 6

Ας δούμε την διαδικασία προσθήκης χρήστη. Ο διαχειριστής επιλέγει από το μενού «Χρήστης» την επιλογή «Προσθήκη» και μεταφέρεται στην οθόνη προσθήκης χρήστη.

Προσθήκη χρήστη

Όνομα

Επώνυμο

Αριθμός ταυτότητας

Όνομα χρήστη

Κωδικός πρόσβασης

Κωδικός πρόσβασης

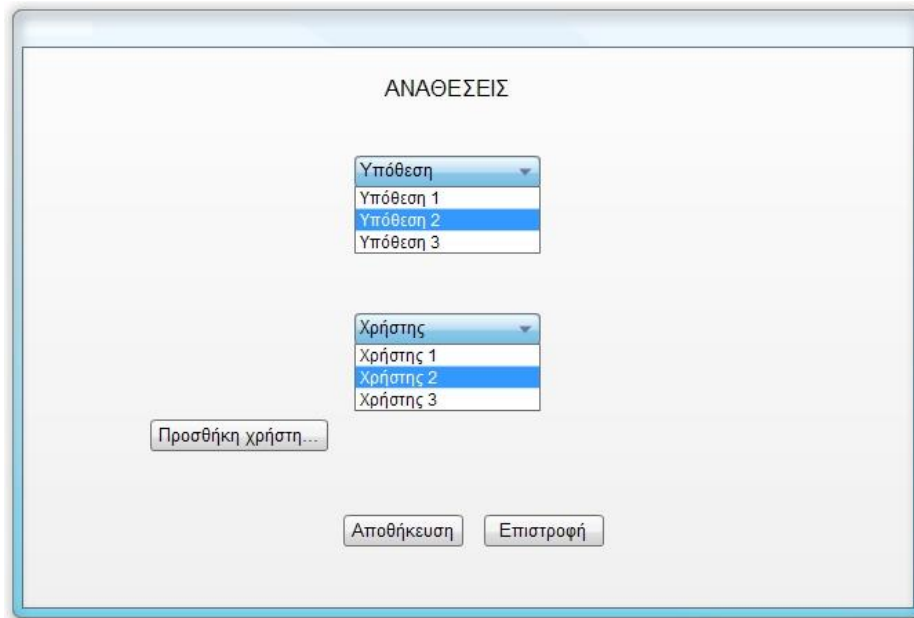
Διαχειριστής

Αποθήκευση Προσθήκη νέου χρήστη Επιστροφή

Εικόνα 7

Συμπληρώνονται τα στοιχεία του χρήστη και τσεκάρεται η επιλογή «Διαχειριστής» αν ο νέος χρήστης έχει δικαιώματα διαχειριστή. Η επεξεργασία του χρήστη γίνεται με τον ίδιο τρόπο, τροποποιώντας τα πεδία που πρέπει να τροποποιηθούν και έχοντας κάποια επιπλέον επιλογή διαγραφής του χρήστη.

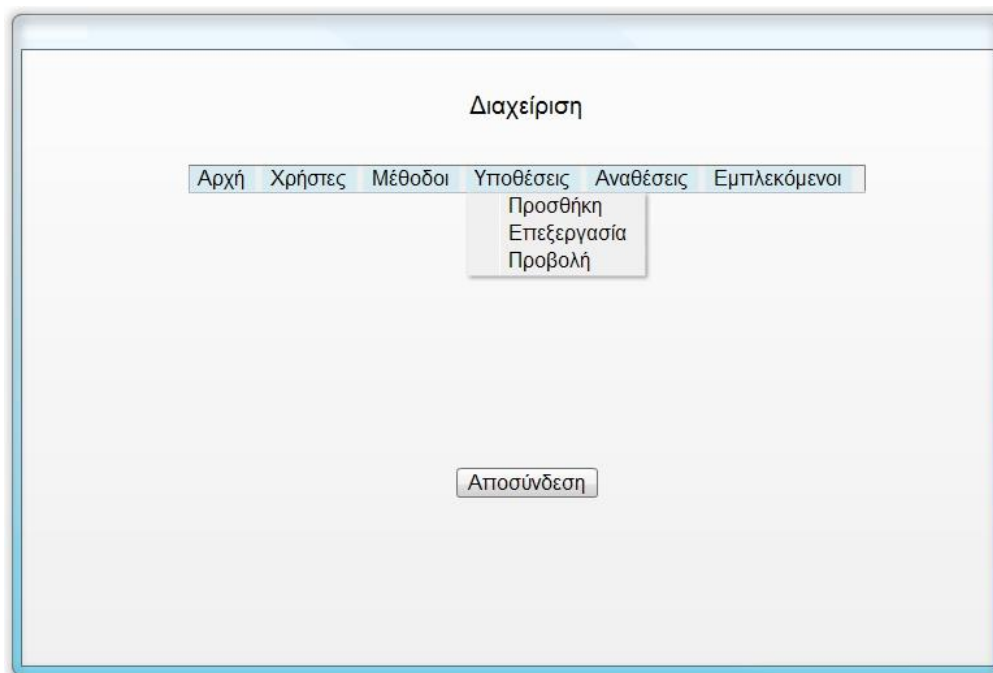
Ας δούμε τη διαδικασία ανάθεσης μιας υπόθεσης σε χρήστη. Από το μενού «Αναθέσεις» επιλέγουμε προσθήκη και εμφανίζεται η παρακάτω οθόνη.

Εικόνα 8

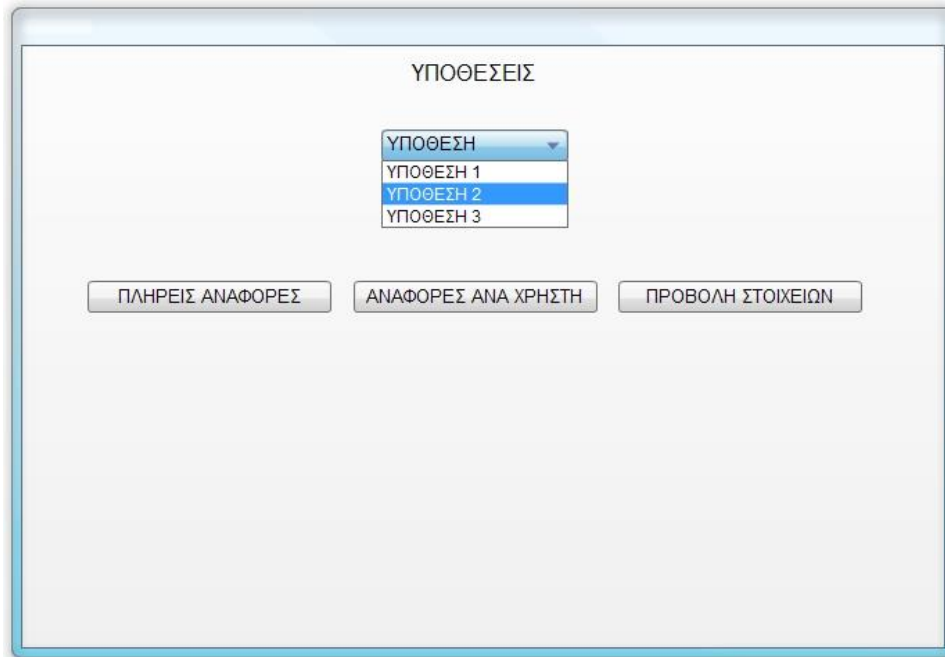
Από το πτυσσόμενο μενού «Υπόθεση» επιλέγουμε την υπόθεση που θέλουμε να αναθέσουμε και από το πτυσσόμενο μενού «Χρήστης» επιλέγουμε τον χρήστη στον οποίο θα ανατεθεί η υπόθεση. Αν θέλουμε να προστεθεί κι άλλος χρήστης, πατάμε το κουμπί «Προσθήκη χρήστη...» και αναθέτουμε και σε άλλον χρήστη την υπόθεση. Σε παρόμοια οθόνη αφαιρούμε μια υπόθεση από κάποιον χρήστη.

Με ανάλογο τρόπο γίνονται όλες οι εργασίες προσθήκης και επεξεργασίας στοιχείων στην εφαρμογή με μια επιπλέον επιλογή στο μενού «Υποθέσεις» η οποία είναι η «Προβολή».

Εικόνα 9

Με την επιλογή αυτή μεταφερόμαστε στην οθόνη προβολής αναφορών και στοιχείων μιας υπόθεσης.

Εικόνα 10

Από το πτυσσόμενο μενού «ΥΠΟΘΕΣΗ» επιλέγουμε την υπόθεση που μας ενδιαφέρει και επιλέγουμε τον τύπο αναφορών που θέλουμε να προβάλλουμε. Οι πλήρεις αναφορές εμφανίζουν τις αναφορές όλων των χρηστών στους οποίους έχει ανατεθεί η υπόθεση, οι αναφορές ανά χρήστη τις αναφορές συγκεκριμένου χρήστη και η προβολή στοιχείων εμφανίζει τα οπτικοακουστικά στοιχεία που έχουν καταγραφεί. Παράδειγμα προβολής πλήρους αναφοράς έχει η παρακάτω εικόνα.

ΥΠΟΘΕΣΗ 2

ΧΡΗΣΤΗΣ	ΗΜ/ΝΙΑ	ΜΕΘΟΔΟΣ	ΤΟΠΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ
user02	20/03/18	Μέθοδος01	Τόπος1	Ενέργεια
user04	20/03/18	Μέθοδος05	Τόπος2	Ενέργεια
user04	22/03/18	Μέθοδος02	Τόπος2	Ενέργεια
user04	24.04/18	Μέθοδος01	Τόπος1	Ενέργεια

Εικόνα 21

Συνοψίζοντας λοιπόν, με τη χρήση του προγράμματος γίνεται προσπάθεια καταγραφής των ενεργειών των ανακριτικών οργάνων ώστε αυτές να κινούνται πάντα στο πλαίσιο της νομιμότητας και της τήρησης των οριζόμενων από το νόμο διαδικασιών. Με την καταγραφή των ενεργειών δίνεται πλέον η δυνατότητα στην εποπτεύουσα αρχή να ελέγχει αυτές τις ενέργειες ως προς τη νομιμότητά τους και σε δεύτερο στάδιο ως προς την αποτελεσματικότητά τους.

Η χρήση του προγράμματος θα λύσει πολλά προβλήματα που δημιουργούν οι ελλειπείς εγγυήσεις, αλλά και τα σημαντικά κενά που δημιουργούνται κατά τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων. Επί παραδειγματι, η εποπτεύουσα αρχή θα μπορούσε να καλύψει το έλλειμμα ενημέρωσης του θιγόμενου προσώπου σχετικά με το είδος του αποδεικτικού υλικού, τον τρόπο συλλογής και τη χρήση, αφού όλα θα καταγράφονται αναλυτικά στο πληροφοριακό σύστημα. Η υστερόχρονη έστω αυτή ενημέρωση θα προωθήσει το αίσθημα της ασφάλειας και εμπιστοσύνης των πολιτών έναντι των κρατικών οργάνων, ταυτόχρονα δε και το κύρος μιας έννομης τάξης που δεν θάλπει την εν πλήρη μυστικότητα πιθανώς εξελισσόμενη αυθαιρεσία.

Η εποπτεύουσα αρχή θα μπορούσε να δώσει λύση και στο ζήτημα της αναπόφευκτης διεύρυνσης του κύκλου των προσώπων που θίγονται από τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων, προστατεύοντας θεμελιώδη δικαιώματα τους, αφού θα έχει τη δυνατότητα της διάκρισης των προϋποθέσεων επέμβασης σε ανύποπτα πρόσωπα, μέσω των στοιχείων που θα συλλέγονται στο πληροφοριακό σύστημα.

Τέλος μέσω των στοιχείων που θα συλλέγονται στο πληροφοριακό σύστημα θα μπορεί σαφέστατα να γίνει και καλύτερη διαχείριση των τυχαίων ευρημάτων.

Η καταγεγραμμένη ανάθεση πράξεων από την εποπτεύουσα αρχή σε ανακριτικά όργανα αποκλείει την «αυθαίρετη» ανάληψη υποθέσεων από ανακριτικά όργανα, χωρίς τη γνώση και ανάθεση από την εποπτεύουσα αρχή. Η αναζήτηση και εύρεση τέτοιων υποθέσεων από τα αρμόδια όργανα είναι πλέον πάρα πολύ εύκολη.

Το «αδύνατο» σημείο της όλης διαδικασίας, όπως και παρόμοιων διαδικασιών, είναι η ακρίβεια και η αλήθεια των αναφορών που εισάγουν τα ανακριτικά όργανα στο πρόγραμμα. Αυτό γίνεται προσπάθεια να αντιμετωπιστεί με τη καταγραφή των μελλοντικών ενεργειών των ανακριτικών οργάνων και των μεθόδων που θα ακολουθήσουν και την καταγραφή των εκτελεσθεισών ενεργειών τους, σε **καθημερινή** βάση. Η καταγραφή μελλοντικών και παρελθοντικών ενεργειών γίνεται χωρίς τη δυνατότητα επεξεργασίας/πρόσβασης σε προηγούμενες καταχωρήσεις. Όποια τροποποίηση ενεργειών, θα καταχωρείται σε νέα αναφορά. Επίσης δεν θα είναι δυνατή η επεξεργασία/διαγραφή αποδεικτικών στοιχείων (οπτικό/ηχητικό υλικό) τα οποία καταχωρούνται με την καταχώρηση των αντίστοιχων ενεργειών των ανακριτικών οργάνων. Έτσι θα υπάρχει λεπτομερής καταγραφή των ενεργειών των ανακριτικών οργάνων, με **ακριβή χρονολογική** σειρά, και η τελική αναφορά θα είναι το προϊόν του συνόλου των καθημερινών καταχωρήσεων τους στη βάση δεδομένων, και όχι μια συνολική αναφορά στο τέλος της υπόθεσης με αλλαγή και τροποποίηση στοιχείων, κατά το δοκούν, από τα ανακριτικά όργανα. Είναι

πλέον στην αρμοδιότητα της εποπτεύουσας αρχής ή οποιασδήποτε αρχής (π.χ. δικαστήριο) να ελέγχει/πιστοποιεί τις αναφορές/ενέργειες/στοιχεία των ανακριτικών οργάνων και να ερευνά για τυχόν αντιφάσεις/ανακολουθίες στην όλη διαδικασία.

Η διαδικασία εισαγωγής αναφορών στο πρόγραμμα και τελικά στην εποπτεύουσα αρχή και όχι αναφορών σε φυσικό προϊστάμενο πρόσωπο, ελαχιστοποιεί ως και μηδενίζει τις περιπτώσεις εσωτερικής διαφθοράς (σχέση ανακριτικού οργάνου με φυσικό προϊστάμενο). Οποιαδήποτε εισαγωγή στοιχείων/αναφορών στη βάση θα έχει τη χρονοσφραγίδα (timestamp) της ημερομηνίας και ώρας εισαγωγής και του χρήστη που έκανε τη εισαγωγή. Σε κάθε εισαγωγή αναφοράς υπάρχει το πεδίο ημερομηνίας το οποίο αναφέρεται στην ημερομηνία κατά την οποία έγιναν διάφορες πράξεις π.χ. 20/8/2018. Η χρονοσφραγίδα, στην ίδια εγγραφή, καταγράφει **αυτόματα** την ημερομηνία και ώρα καταχώρησης της αναφοράς στη βάση δεδομένων. Έτσι αν ο χρήστης καταχωρήσει την αναφορά του για τα γεγονότα που έγιναν την 20/8/2018 πέντε μέρες αργότερα, η χρονοσφραγίδα θα καταχωρήσει π.χ. 25/8/2018-18:30. Αν οι καταχωρήσεις των τεσσάρων επομένων ημερών έγιναν τις μέρες στις οποίες αναφέρονται η χρονοσφραγίδα θα έχει αποτυπώσει τις αντίστοιχες μέρες. Έτσι έχουμε σαφή εικόνα του χρόνου που γίνονται οι καταχωρήσεις και του χρόνου στον οποίο αναφέρονται. Μεγάλη διαφορά χρόνου μπορεί να σημαίνει και κάτι ύποπτο.

Τα μέλη της επιβλέπουσας αρχής δεν θα έχουν δικαίωμα τροποποίησης στις καταχωρήσεις των χρηστών παρά μόνο στην ανάγνωσή τους.

Όλα τα ανακριτικά όργανα που θα έχουν δυνατότητα να αναλαμβάνουν τέτοιες υποθέσεις θα είναι καταχωρισμένα στη βάση δεδομένων και από αυτή τη λίστα θα γίνεται η επιλογή για την ανάθεση κάποιας υπόθεσης.

Μπορούν να παράγονται αναφορές (reports) σε οποιαδήποτε μορφή ζητήσει η εποπτεύουσα αρχή, π.χ. αναφορές οργάνων σε κάποιο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, αποδεικτικά στοιχεία που καταχωρήθηκαν σε κάποιο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, και γενικά ότι ζητηθεί που περιέχεται στη βάση δεδομένων. Εφόσον διερευνηθούν αρκετές υποθέσεις, οι οποίες θα περιλαμβάνουν π.χ. διάφορες και διαφορετικές ανακριτικές πράξεις και μεθόδους, αυτές οι αναφορές μπορούν να επεξεργάζονται για την εξαγωγή διαφόρων σχετικά ασφαλών στατιστικών δεδομένων και συμπερασμάτων σε διάφορους τομείς για τους οποίους θα υπάρξει ενδιαφέρον στο μέλλον. Η επεξεργασία των δεδομένων αυτών μπορεί να γίνει με τη χρήση εξειδικευμένων προγραμμάτων στατιστικής ανάλυσης.

Υπάρχει δυνατότητα επέκτασης και τροποποίησης της βάσης για την προσθήκη νέων δυνατοτήτων που μπορεί να κριθούν ωφέλιμες ή αναγκαίες κατά τη διάρκεια λειτουργίας του προγράμματος, χωρίς να επηρεασθούν τα υπάρχοντα δεδομένα.

Το πρόγραμμα λειτουργεί στη βάση του ανοικτού κώδικα που αυτό σημαίνει ότι μπορεί να συντηρείται/τροποποιείται εύκολα και άνετα χωρίς την ύπαρξη αναγκαστικής δέσμευσης με οποιαδήποτε συγκεκριμένη εταιρεία. Οποιοσδήποτε έχει τις αναγκαίες γνώσεις προγραμματισμού των γλωσσών που χρησιμοποιεί το πρόγραμμα (SQL, PHP, HTML) μπορεί να αναλάβει και τη συντήρησή του.

Σε οποιαδήποτε στιγμή μπορούν να ανακαλούνται πιστοποιητικά πρόσβασης στο VPN ανακριτικών οργάνων, αν παρατηρηθούν επιλήψιμες πράξεις κατά τη διάρκεια έρευνας μιας υπόθεσης και συνεπώς μη περαιτέρω πρόσβαση αυτών στη βάση δεδομένων.

Οι κωδικοί πρόσβασης και τα πιστοποιητικά πρόσβασης είναι αυστηρά προσωπικά. Ο καθένας θα έχει τη προσωπική ευθύνη για την χρήση και τη φύλαξή τους, είτε ανακριτικό όργανο είτε μέλος της επιβλέπουσας αρχής. Νέους κωδικούς θα εκδίδει μόνο το εξουσιοδοτημένο τεχνικό προσωπικό το οποίο το μόνο γραπτό στοιχείο που θα κατέχει, θα είναι ο κωδικός μέχρι την ασφαλή παράδοσή του στον ανάλογο χρήστη. Οι κωδικοί στη βάση δεδομένων καταχωρούνται κρυπτογραφημένοι και έτσι δεν είναι δυνατή η ανάκτησή τους ακόμη και από το τεχνικό προσωπικό.

Η εγκατάσταση του λογισμικού και ο έλεγχος λειτουργίας στους υπολογιστές όλων των χρηστών θα γίνεται μόνο από το τεχνικό προσωπικό.

Τα προγράμματα που τρέχουν στη πλευρά του server μπορούν να εγκατασταθούν σε διάφορα λειτουργικά συστήματα (MS Windows, GNU/Linux, BSD).

Απαραίτητη είναι η υλοποίηση εφεδρικών αντιγράφων ασφαλείας της βάσης δεδομένων, των ρυθμίσεων του apache, της PHP, του OpenVPN.

Υπάρχουν προγράμματα-πελάτες για το OpenVPN για όλα τα λειτουργικά συστήματα. Είναι δυνατή η πρόσβαση στο σύστημα από οποιοδήποτε λειτουργικό (Windows, GNU/Linux, MacOSX, BSD).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κατόπιν όλων των προαναφερθέντων, συμπεραίνουμε ότι αν και η έξαρση της εγκληματικότητας καθιστά αναγκαία την εφαρμογή αυτών των ειδικών ανακριτικών πράξεων, ωστόσο η προκαλούμενη σοβαρή προσβολή των ατομικών ελευθεριών μας επιβάλλει την αντιμετώπισή τους με ιδιαίτερη προσοχή ως ειδικότερο πρόβλημα του διλήμματος Ασφάλεια και Ελευθερία (βλ. και τη μελέτη του *Ιωάννη Μανωλεδάκη*, σ. 159 επ.).

Η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος_πρέπει να γίνεται με νόμιμα μέσα και με πλήρη σεβασμό των αρχών του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αφού η διαφύλαξη των ατομικών ελευθεριών από το κράτος, το οποίο λειτουργεί ως θεματοφύλακάς τους, αποτελεί τη δικαιολογητική βάση της καταπολέμησης της εγκληματικότητας η οποία θίγει τις αξίες αυτές. Θα ήταν οξύμωρο το κράτος για να προστατεύσει τις αξίες αυτές όπως την ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια, ή την ανάπτυξη της προσωπικότητας να επιβάλλει περιορισμούς και να προβαίνει σε προσβολές αυτών των δικαιωμάτων.

Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις πρέπει να ελέγχονται από εξειδικευμένους επιστήμονες. Οι αρχές του Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων βασιζόμενες στην Ε.Σ.Δ.Α., αποτελούν εχέγγυο για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδιαίτερα σε θέματα συλλογής και εκτίμησης των αποδείξεων.

Η καταγραφή τους σε πληροφοριακό σύστημα πιστεύουμε ότι θα αποτελέσει την πολυπόθητη πλέον ασφαλιστική δικλείδα τόσο άποψη προβλέψεων

ελεγχιμότητας της νομιμότητάς τους, και άρα δικονομικής εγκυρότητάς τους, όσο και από άποψη περαιτέρω διαχείρισης του ήδη συλλεγέντος υλικού σε άλλες δίκες ή δράσεις. Επιπλέον τα στοιχεία που θα αποθηκεύονται στο πληροφοριακό σύστημα θα εξάγουν στο μέλλον ασφαλή στατιστικά στοιχεία για την αποτελεσματικότητα των εν λόγω πράξεων, αλλά και κατά πόσο υπηρετούν τον σκοπό για τον οποίο θεσπίστηκαν και κυρίως με ποιο κόστος για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις βασικές συνταγματικές ελευθερίες.¹⁵¹ Και τούτα θα είναι δυνατόν να διαφαίνονται και να ελέγχονται μέσα από τα καταγεγραμμένα στο σύστημα στοιχεία και δεν θα αρκούνται σε μια απλή ρηματική αναφορά.

Τέλος επειδή οι αστυνομικές αυτές τεχνικές αποτελούν πλέον πραγματικότητα σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη, μελλοντικά θα ήταν καλό να υπάρχει ένα κοινό δίκαιο για τη ρύθμιση τους σε όλα τα κράτη μέλη, ώστε να εφαρμόζονται από υπερεθνικές αστυνομικές αρχές και να ελέγχονται από ένα ανεξάρτητο ελεγκτικό μηχανισμό, όπως ο ευρωπαίος εισαγγελέας.

¹⁵¹ Ο Λίβος αναφέρει ότι περισσότερο επικίνδυνη είναι η μη εισαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων σε ένα δικονομικό σύστημα και αυτό γιατί είναι ευρέως γνωστό ότι οι αστυνομικές αρχές πολλών χωρών, υπό τη διαρκή πίεση να εμφανίσουν απτά αποτελέσματα στον αγώνα τους κατά του οργανωμένου εγκλήματος, μετέρχονται συχνότερα από ότι θα φανταζόταν κανείς τέτοιες ανακριτικές μεθόδους διαλεύκανσής του. Η νομιμότητα συγκεντρώσεων του επιβαρυντικού αποδεικτικού υλικού δεν ερευνάται από τα δικαστήρια, διότι στις περιπτώσεις αυτές εκείνο το οποίο θεωρείται ότι προέχει είναι η επιτυχημένη καταστολή και όχι το, εις βάρος της νομιμότητας, καταβληθέν κόστος. Βλ. Νίκος Λίβος «Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του», Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου με θέμα: «Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου», Αθήνα, Σάκκουλας, 2000, σ. 59.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αριστόβουλος Μάνεσης «Συνταγματικά Δικαιώματα, τ. α΄ Ατομικές Ελευθερίες», πανεπιστημιακές παραδόσεις, δ΄ έκδοση, Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας, 1982.
2. Νίκος Λίβος «Οργανωμένο Έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του», Πρακτικά του Ζ΄ Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου με θέμα: «Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου», Αθήνα, Σάκκουλας, 2000.
3. Χρήστος Μυλωνόπουλος «Οργανωμένο έγκλημα και διεθνές ποινικό δίκαιο», Πρακτικά του Ζ΄ Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου με θέμα: «ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ», Αθήνα, Σάκκουλας, 2000.
4. Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Η πρόσφατη νομολογία του ΕΔΔΑ για την αστυνομική διείσδυση και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, ΠοινΔικ Ιανουάριος 2011.
5. Α. Δημάκης, Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την αστυνομική παγίδευση και οι συνέπειες για την ελληνική νομολογία, Π.Χρ.2008, σελ. 594.
6. Δαλακούρας Θεοχάρης, «Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του α. 6 Ν 2928 / 2001», Ποιν.Χρ. ΝΑ / 2001 σ. 1022επ.
7. Δαλακούρας Θεοχάρης, "Ποινική Δικονομία, Βασικές έννοιες και θεσμοί της ποινικής δίκης για νυν και «εν τω γεννάσθαι» ανακριτικούς υπαλλήλους", Τόμος Β', εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή 2003.
8. Δαλακούρας Θεοχάρης – Αγγελος Κωνσταντινίδης Εμβάθυνση στο ποινικό δικονομικό δίκαιο – εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
9. Στέργιος Αλεξιάδης Ανακριτική, εκδόσεις Σακκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη
10. Ευγενία Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Προσωπικά Δεδομένα εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
11. Γιάννης Μπέκας Αστυνομική Νομοθεσία εκδόσεις Π.Ν Σακκουλας.
12. Παπαδαμάκης Αδάμ, Ποινική Δικονομία, Η δομή της ποινικής δίκης, ΣΤ΄ Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα

13. . Σαμιος Θωμάς, Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων, Ποιν. Χρ. ΝΑ / 2001 σ. 1034.